

๑๕๑ 3๗๘
๗๓๖4๗
๔๖

การบัญชีตามเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 7

(พ.ศ. 2460 - 2477)

วิทยานิพนธ์

ของ

อัศนีชัย กวางวิทย์

๒๑๓๓ ๒๕๓๑

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

165427

การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในรพทที่ ๗
(พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๖)

บทคัดย่อ
ของ
ทัศนีย์ กว่งรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์นิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต
ตุลาคม ๒๕๖๖

บทคัดย่อ

การแก้ไขปัญหามลพิษจากขยะในสมัย ร.7 (2460-2477)

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ คือต้องการจะวิเคราะห์ถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสภาพทางการเมือง ที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงยุ่งยากในการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษ โดยมุ่งศึกษาถึงมูลเหตุของการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศ การแก้ไขปัญหามลพิษ ตลอดจนผลของการแก้ไขปัญหามลพิษนี้

ผู้เขียนได้พยายามเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นสอง ซึ่งเนื้อหาสำคัญสรุปได้ดังนี้คือ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ก็ต้องประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง ปัญหามลพิษนี้ได้ก่อตัวขึ้นตั้งแต่ปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราช พระองค์ก็ทรงทรงริเริ่มแก้ไขปัญหามลพิษเกี่ยวกับเศรษฐกิจอันคับแค้น คือต้องทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจในขณะนั้นดีขึ้น โดยพยายามทำให้งบประมาณให้รัดกุม หรือหากดุน้อยที่สุด พระองค์จึงทรงลดรายจ่ายต่าง ๆ ลงอย่างมาก ซึ่งก็ช่วยให้ฐานะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น แต่ต่อมา พ.ศ. 2472 ฐานะทางเศรษฐกิจก็กลับทรุดลงอีก เพราะเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ซึ่งทำให้พระองค์ต้องเพิ่มมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหานี้ โดยวิธีวิธีปลดข้าราชการ ลดเงินเดือน (ลดค่าเงินบาทออกจากมาตราทองคำ) ฯลฯ ซึ่งการแก้ไขปัญหานี้ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก จนทำให้คณะราษฎร นำเอาปัญหามลพิษนี้ไปเป็นข้ออ้างในการทำกำการปฏิวัติ พ.ศ. 2475

HOW KING RAMA VII SOLVED THE ECONOMIC DEPRESSION

(2460 - 2477)

AN ABSTRACT

BY

TUSSANEE DUONGRAT

**Presented in partial fulfillment of the requirements
in Historiography II for the Liberal Art
at Srinakharinwirot University**

October 1979

HOW KING RAMA VII SOLVED THE ECONOMIC DEPRESSION

(2460 - 2477)

The purpose of this term paper is to analyse the conditions both of economics and politics which made H.M. King Rama VII to face the difficulties in solving the problems. The writer has studied the causes of the economic depression of Thailand, the ways the problems were dealt and the results of them. The writer has worked through some of the primary and secondary documents. Here is the analysed data presented briefly:-

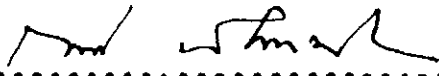
As H.M. King Rama VII came to the throne, he faced lot of economic problems. In fact, these problems had already started during the end of King Rama VI. When he succeeded the throne, the first thing he did, was to improve the national economic problem by trying to keep the balance of the national budget or to lose it at the least. That is to say, he tried to reduce the national expenses' as much as he could. Though it improved the national economic situation, it did not last long. In B.E. 2472, the situation turned worse because there was the economic depression all over the world. Consequently, the King had to treat the problems with severity such as to dismiss some incompetent officers, to decrease the salary of employees. The value of baht, by that time had fallen considerably since it was set free from the gold standard for its monetary system.

The way the King solved the problems made them extremely wretched. People Clique, therefore, used these crises (of the economic depression) as the reasons of the revolution in B.E. 2475.

ประวัติย่อของผู้เขียน

วัน เดือน ปีเกิด	25 พฤศจิกายน 2500
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลศิริราช
ชื่อบิดา มารดา	นายวินัย นางพะเอว
ปีการศึกษา 2516	จบมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนปิยะวิทยา กทม.
ปีการศึกษา 2518	จบมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดน้อยใน กทม.
ปีการศึกษา 2522	จบปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ วิชาเอกประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ มหาเศตประสานมิตร
ปีการศึกษา 2527	จบปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัย- รามคำแหง
ที่อยู่ปัจจุบัน	26/131 ซอยคลังมนตรี ถนนประชาชื่น ลาภยาว บางเขน กรุงเทพมหานคร 10900.
สถานที่ทำงาน	สนง. ประธาน ควงรัตน์ หนายความ 1043/14 ซอยนายเลิศ เฟลินจิต ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10500

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตโคฟิจารณาปริญญาโทฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโทสาขาครุศึกษาศาสตร์บัณฑิตของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

..... ประธาน
(อาจารย์ณรงค์ พ่วงพิศ)

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตได้พิจารณาปัญหานี้อย่าง
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโท
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... ประธาน
(อาจารย์ณรงค์ ท่วงพิศ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ผู้มีพระคุณสามท่าน คือ อาจารย์ณรงค์ ห่วงพิศ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำปริญญานิพนธ์ อาจารย์ยศกาวัลย์ บุคคสี ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ช่วยเหลือในการแก้ไขการเขียนบทคัดย่อให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ และอาจารย์จุลธิชัย มูอศิอ์ป ซึ่งอาจารย์ให้ความช่วยเหลือโดยให้ยืมหนังสือซึ่งจะให้เป็นเอกสารประกอบการเขียนปริญญานิพนธ์นี้ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสามไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกองจดหมายเหตุแห่งชาติไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ทัศนีย์ กวางรัตน

๑) สภาวะทางการเมืองก่อนและหลังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ . 1-17

- แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
- พระบรมราโชบายในทางบริหารแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
- สภาวะทางการเมืองหลังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์
- การแนะนำแนวความคิดสังคมนิเวศนิยมวิเศษเข้ามาในประเทศไทย

2) สาเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในสมัยรัชกาลที่ 7 18-38

- ความไม่มั่นคงทางการเมืองของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ความฉิบหายในการพัฒนาประเทศ
- ความปั่นป่วนทางการเมืองระหว่างประเทศ
- ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ของโลก
- สภาวะพื้นฐานของนโยบายการคลังและการเงิน

3) การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในรัชกาลที่ 7 39-65

- ส่งเงินทุนสำรองเงินตราไปฝากไว้ในต่างประเทศ
- ขยายทองคำจากปารีสไปฝากไว้ที่อังกฤษ
- จำยืมเงินประเภทคดหนี้เงินกู้เพื่อชดเชยสมัครไทย
- ถอนเงินปอนด์ซื้อทองคำ
- ขายเหรียญบาท
- ใช้น้ำเงินกู้
- รัฐบาลลดอัตรากาฬราทองคำ
- การกักตุนรายจ่าย

4 นอกจากการแก้ไขข้อบกพร่องของ ร.7

86-91

- ด้านฐานะการเงิน
- ด้านการค้ากับต่างประเทศ
- ด้านการพัฒนาประเทศ
- ด้านความมั่นคงของประเทศ
- ด้านการศึกษา
- ด้านสังคม
- ด้านหน่วยงานราชการปกครอง
- ด้านการเงิน

มาตรฐาน

82-85

บรรณานุกรม

86 - 90

ภาคผนวก

91 - 93

บทกวี

94 - 95

ประวัติย่อของบุญเจียน

96

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
ก	แสดงมูลค่าสินค้าขาเข้าเทียบกับมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดเฉลี่ย ระหว่าง พ.ศ. 2453 - 2472	28
ข	แสดงการเปรียบเทียบการขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูกและการ ส่งออกระหว่างไทยกับพม่า	30
ค	แสดงการส่งข้าวเป็นร้อยละของยอดผลิตทั้งหมดเปรียบเทียบ กับอุตสาหกรรม	31
ง	การซื้อขายทองคำแท่งที่ไคองมือซื้อแล้ว	42
จ	ยอดการค้าทองคำแท่งทั้งหมด	44
ฉ	สถิติแสดงการค้าของประเทศไทย คือสินค้าขาออกและสินค้า ขาเข้า ซึ่งกระทำต่อไคยมากกับประเทศที่ใช้เงินตราอันค่า เป็นไปตามราคาสเตอร์ลิงค์ ทองคำ และเงิน	51
ช	แสดงการกักตุนงบประมาณของกระทรวงการทหารในปี พ.ศ. 2474	74

บทนำ

นับตั้งแต่สมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา สภาพของเศรษฐกิจอยู่ในฐานะตกต่ำ งบประมาณขาดดุลงบอย่างมากร เพราะพระองค์ทรงใช้จ่ายเงินงบประมาณของประเทศโดยมิได้วางแผนให้รอบคอบและรัดกุม และจากการที่ไม่ได้วางแผนการใช้จ่ายเงินนี้ ทำให้ราชสำนักของพระองค์กลายเป็นสถานที่ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยโดยเกินความจำเป็น¹ ราชสำนักของพระองค์เป็นที่เกลียดชังอย่างรุนแรง ทั้งอย่างเปิดเผยและซ่อนเร้น และถูกล้อเลียนเยาะเย้ย คำตลกขบขันทั่วไป² ในขณะนั้นในคำานความหุนหรา ฟุ่มเฟือย และนอกจากนี้พระองค์ยังได้ทำการปรับปรุงประเทศ โดยออกพระราชบัญญัติคลังออมสิน พร้อมทั้งจ่ายเงินคลังจึงให้เป็นทุนในการหาผลประโยชน์มาสำรองไว้ใช้จ่ายเป็นคอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝาก และยังได้โปรดให้จ่ายเงินคลังหักทดแทนงบประมาณที่รัฐต้องขาดไป เนื่องจากการเลิกทวย ก.ช. และบ่อนเบี้ย ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐ / การตัดสินใจพระทัยของพระองค์ในการให้ถอนเงินคลังออกมามีจำนวนมากมาย เช่นนี้นับว่าเป็นความผิดพลาดอย่างมาก เพราะจะทำให้เงินคลังที่เหลืออยู่ในสมัยต่อมาไม่น้อยมากและการที่รัชกาลที่ 6 ทรงพยายามรักษางบประมาณของรัฐไว้โดยจ่ายเงินคลังมาทดแทนนี้เป็นผลดีต่อรัฐ แต่จะเป็นผลร้ายต่อกระทรวงพระคลังมหาสมบัติอย่างมาก ในรัชกาลต่อมาคือ รัชกาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์สมบัติ พระองค์ทรงต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรง คือปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ อันเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 และนอกจากนี้เมื่อปลายรัชกาลที่ 6 มีการใช้จ่ายเงินในราชสำนัก

¹ จันทรรัตน์ ประวาลปัทม์, การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 กับรัชกาลที่ 6, หน้า 201

อย่างขุ่นเคืองเกินไป แม้หากผู้ใดชักชวนมาขอเงินซื้อที่ดิน สร้างบ้านหรือเอาไป
ใช้จ่ายส่วนตัวก็พระราชทานให้ เมื่อไม่มีพระราชทานให้ก็ทรงช่วยแบบผ่อนเป็นงวด ๆ¹ ข้า
ยังทรงต้องมีหนี้สินที่จะต้องชำระอีกด้วย เป็นผลให้ฐานะการเงินในสมัยรัชกาลที่ 7 ราบคาบคล่อง
และต่อมาได้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้นทั่วโลก ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนมาถึงไทยด้วย
ทำให้งบประมาณแผ่นดินในรัชกาลที่ 7 มีรายจ่ายสูงกว่ารายรับ เพราะไม่สามารถหาราย
ได้ให้เพียงพอกับรายจ่ายได้

ในทันทีที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ ก็ได้ทรงแสดงพระหฤทัยแน่วแน่ว่าจะต้อง
ทรงจัดการรายจ่ายส่วนพระองค์ลงไปให้มากที่สุด เพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่น ดังนั้นเมื่อ
เริ่มต้นการจัดทำงบประมาณ ในปี 2469 ก็ทรงโปรดให้ตัดงบประมาณส่วนพระองค์จากที่
รัฐบาลเคยจัดถวายไว้ในรัชกาลก่อนปีละ 9 ล้านบาท นั้นให้เหลือเพียง 6 ล้านบาท และ
3 ล้านบาทเป็นค่าคัมมา² พร้อมกับให้ลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในราชสำนัก ลดจำนวนข้าราชการ
บริพารในราชสำนักและกระทรวงวัง พร้อมกับตัดความขุ่นเคืองต่าง ๆ ลงไปเป็นอันมาก
ทำให้ประหยัดงบประมาณแผ่นดิน และต่อจากนั้นพระองค์ก็ทรงโปรดให้ทุกกระทรวง ทบวง
กรม ทัดทอนรายจ่ายซึ่งไม่จำเป็นออก และให้ตัดข้าราชการที่เหลือให้ออกจากตำแหน่ง
หน้าที่ โดยปลดออกหรือเบียดหัวค เบียดบ้านนาฏนทน์ กรมกองโคที่ค้างไว้ไม่จำเป็นก็รวมหน้าที่
เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งทำให้ข้าราชการที่ต้องออกจากราชการไปรับบำเหน็จบำนาญนี้ ได้รับความ
เดือดร้อนไปตาม ๆ กัน

จากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาแล้ว ก็ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของ
ประเทศไทยฟื้นตัวขึ้นอยู่ในสภาพที่มั่นคง รุ่งเรืองเป็นอย่างดี รายได้ของแผ่นดินเพิ่มสูงกว่า
รายจ่ายทุกปี สินค้าออกก็มีราคาสูงและจำหน่ายได้ดี จนสามารถมีเงินที่จะชำระหนี้เงินกู้
ต่างประเทศได้เป็นจำนวนถึง 20 ล้านบาท ซึ่งจัดว่าเป็นเงินจำนวนมากมาในสมัยที่ค่า
ของเงินยังสูงอยู่มากในสมัยนั้น

¹ จันทรรัตน์ ประวาลบัณฑ์, การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5
และรัชกาลที่ 6 หน้า 129

² ปรีดา วัชรวงกูร, พระปกเกล้ากับระบอบประชาธิปไตย หน้า 24

ในครั้นถึงปี พ.ศ. 2472 เป็นต้นมา ก็ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนักไปทั่วโลก ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องประสบกับความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจไปตาม ๆ กัน เกิดปัญหาการล้มและการอุตสาหกรรมผิดเคื่อง การค้าระหว่างประเทศชะงักงัน ซึ่งยังผลให้แต่ละประเทศต้องประสบกับมรสุมทั้งเศรษฐกิจและการเมืองวนวายไปหมด บรรดาโรงงาน ร้านค้า ธนาคารต้องเลิกกิจการไปตาม ๆ กัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาคนว่างงานออกมามากไปทั่ว เกิดมีการเดินขบวนทำให้เกิดการจลาจลขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ

ปัญหาทางเศรษฐกิจนี้ ได้ถูกตามมาถึงประเทศไทยด้วย เริ่มต้นด้วยการเกิดภาวะเงินฝืดขึ้น รายได้ของประเทศเริ่มตกต่ำ บริษัท ห้างร้านเริ่มล้มเลิกกิจการ คนว่างงานทั่วพระราชอาณาจักร ซึ่งในการจะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในช่วงนี้นับว่าเป็นภาระที่หนักมากของรัชกาลที่ 7 พระองค์จะต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการแก้ปัญหาที่มีความยุ่งยากนี้ในหลายด้าน โดยใช้วิธีเปลี่ยนระบบการเงินของประเทศเสียใหม่ โดยการออกจากราคาทองคำ แล้วก็หันมาพิมพ์เงินปอนด์สเตอร์ลิงเป็นหลัก โดยกำหนดให้มีอัตราแลกเปลี่ยน 11 บาทต่อ 1 ปอนด์สเตอร์ลิง ตามอัตราเดิมที่ใช้ก่อนออกจากมาตราทองคำ ทำให้ค่าของเงินบาทตกลงสู่อัตราเดิม และยังแก้ปัญหาด้วยการตัดทอนรายจ่ายต่าง ๆ ตลอดจนมีการเรียกเก็บภาษีต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในวงนี้ พระองค์ก็ทรงลดเงินงบประมาณที่รัฐจะต้องจ่ายให้แก่พระองค์จาก 6 ล้านบาทเหลือ 3 ล้านบาท ซึ่งยังผลให้สามารถทำให้งบประมาณแผ่นดินปี 2475 กลับเข้าสู่ภาวะสมดุลได้

* การออกจากมาตราทองคำ เป็นการที่เราเอาเงินตราของเราไปเทียบค่ากับทองคำ เมื่อค่าของทองคำตกลง ค่าเงินของเราก็ตกลงด้วย เพราะเราต้องการค้าขายกับประเทศที่ใช้ค่าเงินเทียบกับทองคำเหมือนกัน ดังนั้นเมื่อเราต้องการจะทำให้ค่าเงินของเราสูงขึ้น เราก็จะออกจากมาตราทองคำ โดยไม่ใช้ค่าเงินของเราเทียบกับทองคำ แล้วนำไปเทียบกับค่าของเงินอื่นที่มีค่าสูงแทน

แต่ผลจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน โดยทั่วหน้ากัน ข้าราชการก็ถูกปลดออกจากงานแล้วให้ไปรับบำเหน็จบำนาญแทน และจากความผันผวนทางเศรษฐกิจนี้ ก็ได้กลายเป็นเงื่อนไขอันหนึ่งที่คณะราษฎรใช้เป็นข้ออ้างในการปฏิวัติ 2475

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงการดำเนินนโยบายและวิธีการในการที่จะแก้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. เพื่อศึกษาว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนี้ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อประเทศชาติ และประชาชนในประเทศไทยอย่างไรบ้าง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้า จะทำให้เข้าใจแนวพระราชดำริของพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ
2. ผลของการศึกษาค้นคว้า จะทำให้เข้าใจว่าคณะราษฎร และประชาชนมีความรู้ดีว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของรัชกาลที่ 7 เป็นการกระทำเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของพระบรมวงศานุวงศ์ แล้วฉกฉวยการรับนิคมของต่าง ๆ ให้มาตกอยู่ที่ประชาชน
3. ผลของการศึกษาค้นคว้า จะทำให้เข้าใจว่าการที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนี้ เป็นผลมาจากการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยของรัชกาลที่ 6 และสภาพดินฟ้าอากาศซึ่งไม่อำนวยผลทางเกษตร และจากการที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

ขอบข่ายของการศึกษาค้นคว้า

จะศึกษาในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2460 - 2475) ศึกษาเน้นในเรื่องเศรษฐกิจของประเทศในระบอบนั้น ซึ่งอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำตลอดจนแนวทางการแก้ไขให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นกว่าเดิม

สมมุติฐานในการค้นคว้า

1. วิธีการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 7 ก่อให้เกิดความเดือดร้อนอย่างมหาศาลแก่ประชาชนโดยทั่วไป
2. การดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อให้เกิดเงื่อนไขทางการเมือง ซึ่งคณะราษฎรนำไปเป็นข้ออ้างในการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475
3. ระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในสมัยรัชกาลที่ 7

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ เป็นการศึกษาโดยอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (historical approach) และเสนอรายงานจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้า ซึ่งเป็นทั้งข้อมูลขั้นต้น (primary sources) จากข้อมูลขั้นรอง (secondary sources) ซึ่งประกอบด้วยแหล่งที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ

1. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. หอสมุดแห่งชาติ
3. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
4. หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เอกสารชั้นต้น

1. จดหมายติดคอส่วนตัว
2. หนังสือติดคอราชการ
3. บันทึกส่วนตัว
4. ราชกิจจานุเบกษา

เอกสารชั้นสอง

1. กดาโหม กระถรวง, ประวัติและกิจการทางทหาร การยุทธครั้งกรุงรัตนโกสินทร์
2. จันทรรักษ์ ปรวาลปัทม์, การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 กับรัชกาลที่ 6, ปริชญานีพนธ์ 2521
3. จิตรภรณ์ ไชยกันหา, การจักราการทหารในรัชสมัยพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ปริชญานีพนธ์ 2521
4. ชาลี เอี่ยมกระสินธ์, เบื้องหลังพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสละราชสมบัติ, โรงพิมพ์วิทยานุกูล
5. ชัยอนันต์ สมุทวณิช, สัตว์การเมือง, ไทยวัฒนาพานิช
6. ชัยอนันต์ สมุทวณิช, รัชติยา กรรณสูตร, เอกสารทางการเมือง - การปกครองของไทย พ.ศ. 2417 - 2477, ไทยวัฒนาพานิช
7. ฐาติ ไหวติ, การปกครองของไทย, บุญชัยการพิมพ์
8. ประบุษ สิทธิพันธ์, ทงสาวการสยาม, นครชน
9. ประบุร พิศนาคะ, แก้วกษัตริย์ไทยแห่งราชวงศ์จักรี ฉบับสมบูรณ์, ป.พิศนาคะการพิมพ์
10. รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, ไทยวัฒนาพานิช

11. วิเทศกรณีย์, สารคดีประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยตั้งแต่ ร.ศ. 130 จนถึงยุคปัจจุบัน เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย, รวมการพิมพ์
12. สมปอง คงชัย, "วิกฤตการณ์ทางการเมืองของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2481", ปริชญานีพนธ์ 2521
13. สมบูรณ์ ไทรินทร์ เรืออากาศเอก, บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองไทย ตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2475 - 25 ธันวาคม 2515, อักษรเจริญทัศน์
14. นายสุจินดา (นามแฝง) พระปกเกล้าฯ กษัตริย์นักประชาธิปไตย, สำนักพิมพ์สยาม
15. เสถียร สุกใสภณ, ประวัติศาสตร์ไทยฉบับพัฒนาการ, อักษรเจริญทัศน์, 2521
16. สิริ ไชยทอง, ราชสำนักพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และขบวนการลูกเสือแห่งประเทศไทย, เทพพิทักษ์การพิมพ์
17. อมร กรุณรักษ์, จมื่น, เหตุที่รัชกาลที่ 6 ทรงประกาศสงครามสุลตธานี
18. บ๋องพันธ์ มณีรัตน์, พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, เอกวิทัศน์การพิมพ์, 2520

สถานการณ์การเมืองก่อนและหลังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราช

ในระบบคั้งแก่ปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศต่าง ๆ เป็นอันมาก เช่น ในพ.ศ. 2454 ได้มีการปฏิวัติขึ้นในประเทศจีน ซึ่งในครั้งนั้นก็ได้มีการล้มล้างการปกครองโดยพระจักรพรรดิ และสถาปนาการปกครองแบบสาธารณรัฐขึ้น ใน พ.ศ. 2460 ได้มีการปฏิวัติล้มล้างอำนาจการปกครองของพระเจ้าซาร์ในรัสเซีย เหตุการณ์เหล่านี้มีอิทธิพลของคนไทย ในสมัยนั้นได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะพวกเขาก็เริ่มคิดว่าประเทศไทยควรจะมีการปกครอง โดยรัฐธรรมนูญและรัฐสภาได้แล้ว แต่พวกเขาก็ยังไม่ได้การรวมตัวกันเป็นขบวนการ เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงแก่ประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นเพราะมีอิทธิพลเหล่านี้ทำให้ว่าการขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คงจะมีความเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองมาสู่ประเทศอย่างนักปกครองที่มีหัวก้าวหน้า มีแนวพระราชดำริทางการเมืองแบบเสรีนิยมและคงจะพระราชทานรัฐธรรมนูญในไม่ช้าด้วย¹ ความคิดเหล่านี้ นับว่ามีทางเป็นไปได้มากและเมื่อพิจารณาถึงสภาพบ้านเมืองการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นว่าอยู่ในภาวะที่น่าพอใจ ลัทธิจักรวรรดินิยม ซึ่งเคยคุกคามเอกราชและความมั่นคงในรัชกาลก่อนได้กลายเป็นสิ่งพ้นสมัย จึงกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับราชบัลลังก์ อันอุดมไปด้วยเกียรติศักดิ์และความมั่นคงดำรงอย่างมากร² ซึ่งจากสถานะเช่นนี้ เท่ากับเป็นการให้โอกาสพระองค์ ในการทำการพัฒนาประเทศ และสามารถปรับปรุงระบบการเมืองซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวางรากฐานไว้ คือพระองค์ได้ทรงพาให้สังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงความ

¹ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าฟ้าวิจิตร, หน้า 587

คิดทางการเมืองของประชาชน คือพระองค์ได้ทำการปลดปล่อยพวกทาส, โท' โดยการยกเลิก
ระบบทาสและระบบโท'เสีย ซึ่งการเลิกทาสนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริของพระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงยอมรับคตินิยมตะวันตกในด้านสิทธิ และความเท่าเทียม
กันในความเป็นมนุษย์ของประชาชน พระองค์ได้ทรงปรารถนาไว้ในพระราชบัญญัติที่คิดแก้ไขอาชญา
ตุลาการ ชุดไทย พ.ศ. 2417 ว่า "ธรรมเนียมโคเป็นการเจริญยุคประโยชน์ เป็นยุติธรรม
แต่ก็จะทรงพยานำรุงให้พัฒนาการยิ่งขึ้นไป ธรรมเนียมโคไม่เป็นการเจริญแก่ประชาชน ไม่เป็น
ประโยชน์ไม่ยุติธรรมก็ขอทรงเลิกเสีย"¹ ซึ่งจากผลการเลิกทาสนี้ก็ได้นำมาแปลงความเป็นอยู่
และความรู้สึกของประชาชนจากค่านึงไปสู่อีกค่านึง² นั่นคือการเลิกทาสนี้ได้ทำให้ประชาชน
ทั่วไปเริ่มมีความสำนึกในความเป็นมนุษย์ที่จะต้องมีเสรีภาพเท่าเทียมกันและมีสิทธิต่าง ๆ เหมือนกับ
ผู้อื่นเท่าเทียมกันสูง ๆ ใ้ไป ความรู้สึกนี้จะมีผลสะท้อนให้รู้สึกว่ามีเสรีภาพความเท่าเทียม และ
สิทธิในอันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองด้วย

แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์นั้น ทรงมีพระราชปณิธาน
เจกงานงและอุทิศตนในการปกครองประเทศ 2 ประการคือ

1. พระราชปณิธานและเจกงานงในการที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศ
และนำประเทศขึ้นสู่ความพักพิงกับนานาชาติ
2. การสร้างความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ประชาชนชาวไทยแนวพระราชดำริที่จะสร้างสรรค์
ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศและนำประเทศขึ้นสู่ความเจริญก้าวหน้านี้จะเห็นได้จากพระราช
หัตถเลขาที่ทรงมีไปถึงสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ในวันงาน
พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

¹ รายงาน เล็กชุด. งานปฏิรูปในรัชกาลที่ 5. หน้า 22

² ก

“...ในชั้นปฏิบัติการต่าง ๆ คงจะต้องเกิดอย่างช้า ๆ เพราะมีเครื่องกีดขวางอยู่หลายอย่างที่ยังจะต้องข้าม เราอยู่ในสมัยที่ลำบาก เพราะมีชนบทรอบเป็นเมฆโอบล้อมอยู่รอบตัวการเปลี่ยนแปลง แต่ผมจะไม่คิดแบบนั้น ผมหวังว่าจะมีชีวิตอยู่จนานพอที่จะเห็นประเทศสยามได้เข้าร่วมในประชาชาติต่าง ๆ โดยได้รับเกียรติและความเสมอภาคตามความหมายของคำนั้น ทุกประการ...”¹

ในการปกครองประเทศองค์การพยายามที่จะปฏิบัติตามแนวพระราชดำริของพระองค์อย่างจริงจัง นอกจากนั้นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ พระองค์ก็ทรงพยายามหาทางที่จะแก้ปัญหาคือความไม่เสมอภาคในสนธิสัญญาต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อการขยายตัวในทางเศรษฐกิจของประเทศ และการมีเสถียรภาพในทางศาล เพื่อที่จะเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอำนาจอธิปไตยทัดเทียมกับอารยประเทศ และการที่ประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 หรือการส่งทหารไปร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตรในยุโรปนั้น พระองค์ก็ทรงกระทำเพื่อจะแสดงถึงเกียรติภูมิและความเท่าเทียมกับนานาประเทศ นอกจากนั้นพระองค์ก็ทรงเป็นผู้นำในการปรับปรุงชนบทรอบเป็นเอกราชความเป็นอยู่ในสังคม ตลอดจนการแต่งกายให้เน้นไปทางตะวันตกซึ่งในบางครั้งการกระทำนี้ก็ปรากฏลักษณะความเป็นไทยอย่างมาก และมีข้าราชการและประชาชนจำนวนมากไม่พอใจการปฏิรูปนี้ เพราะคิดไปว่าไม่เหมาะสมกับสังคมไทย อย่างไรก็ตามในระยะเดียวกันนี้ พระองค์ก็ทรงเสียดายความและกระทำการอื่น ๆ อีกหลายประการเพื่อที่ใ้เมื่อนำจิตใจประชาชนให้รักชาติเอกราชและแห่งชาติไทย และความเป็นคนไทยไว้ เช่นในบทความเรื่อง “การเอาอย่างไทยไม่ครีตรอง” ก็ทรงกล่าวว่าไทยชอบเลียนแบบฝรั่ง เพราะคิดว่าจะได้รับการนับถือจากฝรั่งนั้นเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นจริง ทรงเห็นว่า การเอาอย่างนี้เท่ากับเป็นการรับเอาวัฒนธรรมและความค้ำคอของของตนเอง ซึ่งมีมนุษยธรรมกาทั่วไปจะไม่นับถือผู้ที่ค้ำคอกว่าตน ดังนั้นสิ่งที่คนไทยควรกระทำคือ พยายามบอกคนให้เสมอชาติอื่น เพื่อที่จะได้รับความนับถือ อย่างแท้จริง² การเลียนแบบฝรั่งนี้จะรวมถึงความต้องการที่จะมีการปกครองแบบตะวันตกก็จะเป็นการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ

¹ พระราชวังเธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต, หน้า 576

² ประยุทธ์ สิริพันธ์, พระมหาธีรราชเจ้า, หน้า 460 - 461

เพราะเห็นว่า การปกครองแบบรัฐธรรมนูญและแบบรัฐสภานั้น นอกจากจะแสดงว่าท่าอาบเอกราช
ของชาติแล้ว ยังเป็นการแสดงถึงการคงตกเป็นทาสของการเลืบนแบบตะวันตกอีกด้วย ซึ่งจาก
แนวพระราชดำริในบทความเหล่านี้ เราจะเห็นได้ว่าการชักจูงกันวิธีทางที่พระองค์ทรงทำเนียบ
อย่างมาก ทั้งนี้เพราะพระองค์เป็นผู้กระทำการเลืบนแบบตะวันตกอย่างมาก ทั้งนี้โดยรวมถึง
นโยบายชาตินิยม การเลืบนบทความปลุกใจ การตั้งสโมสรหรือคลับ เพื่อการพบปะชุมนุมกัน
สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการลอกเลืบนแบบมาจากตะวันตกทั้งนั้น นอกจากนี้จะเห็นได้จากการจัดพระราช
พิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลของพระองค์มีโคทรงม้า 2 ครั้ง เป็นพระราชพิธีอภิเษกสมโภช
การที่ทรงกระทำ 2 ครั้งนี้ก็เพราะว่าพระองค์ทรงถือตามคติทางตะวันตกที่ว่า งานพระราชพิธีราชา
ภิเษกสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน ควรจะเป็นงานรื่นเริงสำหรับประเทศ และเป็นโอกาสให้นานาประเทศ
ที่เป็นสัมพันธไมตรีได้มาช่วยงานซึ่งมีการกระทำคือเมื่อเสร็จงานพระบรมศพพระเจ้าแผ่นดินองค์ก่อน
แล้วพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำริว่า นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ประเทศไทย ได้มีการพระราชไมตรีกับนานาประเทศสนิทสนม
กันยิ่งขึ้น จึงควรที่จะได้มีการกระทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ถึงคติของทางตะวันตกเช่นว่านี้
จะเห็นได้ว่าเหตุที่จัดพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอย่างใหญ่โตนี้ ก็เพราะต้องการจะดำเนินตามคติ
ตะวันตกและเพื่อจะใหญ่โตมาร่วมในงานได้เห็นถึงพระราชพิธีอันใหญ่โต ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งแสดงถึงความ
เป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาลของไทย กับทั้งเป็นเสมือนหนึ่งประกาศว่า "ให้โลกได้
ประจักษ์แจ้งว่า ชันพระมหากษัตริย์ไทยนี้ ทรงมีฐานะสูงศักดิ์เทียบกับประมุขของอารยประเทศ"¹
และนับแต่นั้นเป็นต้นไป "ไทยจะคงตกอยู่ในสภาพเป็นประเทศที่ต่ำหลังอีกต่อไปแล้ว"² ซึ่งนับได้ว่า
พระราชประสงค์ทั้งถ้านี้ก็บรรลุถึงความสำเร็จเป็นอันมาก เพราะบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์
และขุนนางจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งในตอนแรกก็หวังจะมาหาความบันเทิงจากพิธีอันป่าเถื่อนล้าสมัยของ
ตะวันตก ต่างก็แสดงความประหลาดใจและประทับใจต่อสิ่งที่พบเห็นเป็นอันมาก³

¹ กรมศิลปากร, "คำนำ" จกหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภชพระบาทสมเด็จพระ
ศรีสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า 1 - 3

² ทรงศรี อาจอรุณ สัทธาภาตนอกอาณาเขต หน้า 129

³ รัชชอนันต์ สมุทวณิชและสุวดี เจริญพงศ์ กร เมือง - การปกครองไทยสมัยใหม่, หน้า 99

การสร้างความรู้สึกราบรื่นในหมู่ประชาชน พระบรมราชาบายนี้สอดคล้องกับนโยบาย
ประการแรก เพราะว่าลัทธิราชินีนี้จะสืบเนื่องมาจากราชินี แนวพระราชดำริที่ว่าการที่ประเทศจะมี
ความเจริญก้าวหน้าได้ก็ขึ้นอยู่กับนานาประเทศเท่านั้นประชาชนจะต้องมีอุดมการณ์และสำนึกอันใหม่ ซึ่งจะ
เป็นพลังช่วยกระตุ้นให้ประชาชนกระทำการต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้านั้น อุดมการณ์และสำนึกอันใหม่
ที่พระองค์ทรงเลือกที่จะสร้างไว้ให้จิตใจคนไทยคือ ลัทธิราชินี แนวพระราชดำรินี้ก็คือ
ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และความเชื่อมั่นในศาสนา ซึ่งแนวพระราชดำรินี้
เห็นได้ชัดว่าทรงนำมาจากคำขวัญที่ชาวอังกฤษยึดถืออยู่เป็นเจ้า พระมหากษัตริย์และประเทศชาติ¹

นอกจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้วิธีการมีพระราชดำรัส และการ
เขียนบทความแล้ว พระองค์ก็ยังทรงจัดตั้งกองอาสาสมัคร เพื่อป้อนทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการ เปิดโอกาสให้
พลเรือน พ่อค้า และกษัตริย์ ได้มีโอกาสเรียนรู้วิชาการทหาร ซึ่งจะได้เป็นกำลังสำหรับแก้
ปัญหาบ้านเมืองในภายภาคหน้า และยังเพื่อเป็นการอบรมในค่านิยมวินัยและความสามัคคีในหมู่
พลเรือนอีกด้วย เราจะเห็นได้ว่าสิ่งที่พระองค์ตั้งกองเสือป่าขึ้นก็เพราะต้องการใช้เป็นเครื่องมือ
สนับสนุนและเผยแพร่อุดมการณ์แห่งความรักชาติ

อย่างไรก็ตาม การตั้งกองเสือป่าของพระองค์นี้ แม้จะทรงตั้งไปช่วยต่อสู้เจตนาอันดีคือ
หวังที่จะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อหนุนการป้องกันประเทศชาติ เป็นเครื่องมือของสมาชิกของประชาชาติ
กลุ่มต่าง ๆ แต่ผลสะท้อนที่ออกมากลับกลายเป็นไปในทางตรงข้าม บทเรียนนายทหารทั่ว ๆ ไปก็ไม่
พอใจการตั้งกองเสือป่านี้ เพราะพวกเขามองว่าเป็นหน่วยงานที่ก้าวข้ามหน้าที่ป้องกันประเทศของตน
และยังก่อให้เกิดความระส่ำระสายในการบังคับบัญชางานในหน้าที่ประจำ เพราะนายทหารผู้บังคับ
บัญชาไม่ชอบที่กองกลายเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของลูกน้องตน เมื่อการกระทำในหน้าที่เสีย²
นอกจากนี้เมื่อผู้บังคับบัญชาของการจะเอาพระทัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็บังคับ
ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามองเขาเป็นสมาชิกเสือป่า โดยที่บางครั้งเจ้าตัวก็ไม่เต็มใจ นอกจากนี้การที่

¹ รัชชนันท์ สมุทรวณิชและสุวดี เจริญพงศ์ การเมือง - การปกครองไทยสมัยใหม่, หน้า 99

² พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต, หน้า 587

ราชการกองละทำงานในหน้าที่ประจำไปฝึกซ้อมเสียบ้างก็จักให้มีขึ้นในทอนนับ สัปดาห์ละ 2 - 3 วัน จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ประเทศชาติทั้งสิ้น

ทั้งที่กล่าวมาแล้วว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงปฏิรูปสังคมคือให้มีการเลิกทาสและได้จัดให้ประชาชนมีโอกาสที่จะได้รับการศึกษามากขึ้นนี้ เป็นผลให้คนกลุ่มใหม่ซึ่งต้องการจะเข้ามาเป็นบทบาททางการเมือง และยังคงการให้มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ แต่ว่าในระบอบนั้นระบอบการเมืองของไทยยังคงเป็นระบบปิดสำหรับชนเหล่านั้น และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ก็มีใครสักคนที่จะทรงแก้ไขระบอบการปกครองนี้ แต่กลับทรงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการ แขนงพรรคอิทธิพลนิยม จักถึงของเสียบ้าง จึงทำให้ชนพวกรุ่นใหม่มีความรู้สึกไม่พอใจอย่างมาก

ซึ่งต่อมาในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2454 ก็ได้มีการค้นพบแผนการก่อการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของนายพญารัตนกุล แต่ว่าแผนการปฏิวัติยังมีจุดหมายที่คลุมเครือ และยังไม่ตกลงกันว่า จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไปในทางใด แต่การที่นายพญารัตนกุลนี้ก่อการปฏิวัติ เพราะไม่พอใจการจักถึงของอาสามัครเสียบ้าง และยังต้องการให้ได้กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง และเปลี่ยนองค์พระประมุขของชาติ ซึ่งจะลด ภาวการกบฏครั้งนี้เป็นผลสะท้อนของความไม่พอใจในการดำเนินพระบรมราชูปถัมภ์ในการปกครองประเทศของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จะเห็นได้ว่าการกบฏครั้งนี้เป็นผลสะท้อนจากความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ คือคนรุ่นเก่าซึ่งเป็นผู้ที่เคยมีอำนาจและตำแหน่งทางการเมือง คนกลุ่มนี้ เขาไม่ได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงในทางพลังความึกอ่านของประชาชนซึ่งในขณะเดียวกัน พวกคนรุ่นใหม่ก็ต้องการ จะเปลี่ยนแปลงทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่างในประเทศในขณะนั้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เคยทรงออกความเห็นเกี่ยวกับความนึกคิดทางการเมืองของราชการว่า

“ในพวกคนในราชการของเราแบ่งเป็น 2 พวกคือ พวกหนึ่งซึ่งในที่นี้จะขอเรียกว่าพวกเก่ากับพวกใหม่ไม่เชื่อเลยว่าคนไทยเราเริ่มมีความคิดอะไรไปในทาง “ปิตธิค” อีกพวกหนึ่งในที่นี้จะเรียกว่าพวกใหม่ก็ยืนยันเชื่อกันว่า คนไทยในเวลานี้มีความคิดเห็นในทางปิตธิคมากขึ้นมาแล้วจึงไม่ควรประมาท พวกใหม่ก็คอยเร่งเร้าอยู่ แต่จะให้เปลี่ยนนั้นเปลี่ยนนี้เล็กน้อยของเก่าอย่างนั้นอย่างนี้ ฝ่ายพวกเก่าก็ร้องบอกว่า ถ้าจีนจะจัดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างหนึ่งอย่างใดให้แยกไปจากที่เคยพามาต่อกันแล้ว ก็เห็นอยู่แต่ทางที่การจะไม่เกิดสะดวกเท่านั้น ฝ่ายฉันทกอยู่ในระหว่างกลาง จะหึงเก่าเสียก็ยังไม่ได้เพราะใหม่ก็ไม่พอใจความตั้งใจของฉันที้ ก็คือจะเชื่อหัวท่อนการเก่ากับใหม่ เพื่อไม่ให้เสียการได้ แต่ถ้อยปากให้การคงที่ สิ่งไรที่ควรเปลี่ยนก็ต้องเปลี่ยนไป สิ่งไรที่ควรคงไว้ก็ต้องคงไว้จนกว่าจะหาสิ่งที่ดีกว่ามาทดแทนได้”

จากความคิดเห็นของข้าราชการนี้จะแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกได้แก่พวกหัวเก่าซึ่งยังคงเชื่อในคุณค่าของแบบแผนเดิม กับกลุ่มพวกหัวใหม่ ซึ่งเห็นว่าของเก่าไม่มีคุณค่า และเห็นว่ามีควาจำเป็นที่จะต้องยอมรับในเงื่อนไขที่เปลี่ยนเข้ามาใหม่ จึงทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงยังคงต้องวิรโรไม่สามารถที่จะทำการปรับปรุงระบบการ เมืองของไทยในเวลานั้นได้ อย่างไรก็ตาม พระองค์ก็ทรงพยายามใช้ความสามารถของพระองค์ในการทรงเขียนบทความเพื่อให้เห็นถึงผลเสียของการปกครองโดยรัฐธรรมนูญว่าเป็นสิ่งที่ขัดกับประเพณีดั้งเดิมของไทย ในหนังสือเรื่อง “ความกระจัดกระจายแห่งเมืองจีน” ซึ่งได้ทรงแปลมาจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ ได้แสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริในเรื่องนี้อย่างชัดเจน เพราะหนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นถึงความสับสนวุ่นวายอันเนื่องมาจากการล้มล้างระบอบราชาธิปไตย มีสารแห่งอำนาจกันในระหว่างชนชาติเกิดใหม่ และเป็นการเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้าไปปลุกฉวยผลประโยชน์ได้ ซึ่งในที่สุดความเดือดร้อนก็จะตกเป็นของประชาชน เช่นในบทละครเรื่อง “ดาบอำนาจ” ได้ทรงพิมพ์ในเชิงอธิบายถึงผลดีและผลเสียของระบอบราชาธิปไตย และระบอบสาธารณรัฐ เพราะพระองค์ทรงต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่าในระบอบราชาธิปไตย “มีราชาเป็นสง่าแห่งแว่น” การที่จะคิดทำการล้มล้างระบอบการปกครองนี้ลงเสียและทำลายความรู้สึกที่ฝังอยู่ในใจของประชาชนที่มีมาหลายชั่วคนแล้ว ไม่ใช่ของง่าย เพราะว่า

หากที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองจากราชาธิปไตยเป็นสาธารณรัฐนั้น จักถือว่าเป็น
ผู้ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นและทำให้เกิดการจลาจลว่ากันว่าขึ้นภายในประเทศด้วย

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริทาง
การเมืองเป็นไปในทางอนุรักษ์นิยม ไม่ทรงต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในวิธีการทางการเมือง
ที่เคยมีมาก่อน และก็ไม่ต้องการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทางการเมือง
ซึ่งพระราชดำรินี้จักถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความคิดเห็นในทางการเมืองของประชาชน เป็น
อย่างมาก แม้ความนึกค่าง ๆ ที่พระองค์ทรงพยายามที่จะให้เข้าไปมีอยู่ในจิตใจของประชาชนใน
ช่วงนั้นก็ล้วนแล้วแต่เพียงเพื่อให้พระองค์ยังทรงมีพระราชอำนาจในทางการเมืองอยู่ต่อไปเท่านั้นเอง

พระบรมราโชบายในการบริหารแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การบริหารราชการโดยทั่วไปของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยส่วนใหญ่แล้ว
พระองค์มักจะประทับแปรพระราชฐานอยู่นอกพระนครและมักจะเสด็จพระราชดำเนินจากพระนครไป
ที่ต่าง ๆ เช่น พระราชดำเนินเลียบมณฑล (หมายถึงการตรวจราชการ) เสด็จพระราชดำเนินเพื่อ
เป็นการพักผ่อนพระราชอิริยาบถ เสด็จพระราชดำเนินเพื่อพระราชกรณียกิจของพระองค์โดยเฉพาะ
เช่น ไปประลองยุทธ เสือป่า เป็นต้น

การที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญและใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปในเรื่องการเสด็จประพาสหรือ
ประทับนอกพระนครนั้น เป็นเพราะทรงถือว่าเป็นหน้าที่อันหนึ่งในภาระปฎิบัติพระราชกิจของผู้ที่ปกครอง
ประเทศที่จะต้องคอยหาโอกาสให้ได้ใกล้ชิด และได้มีโอกาสสอบถามถึงความทุกข์สุขของราษฎร ก็
เพื่อจะทำให้ราษฎรมีความจงรักภักดีในตัวผู้ปกครองมากขึ้น แต่การที่พระองค์ทรงประทับนอกพระ
นครบ่อยเกินไป ก็จะทำให้มีการใช้ "ระบบอุปถัมภ์" เป็นหลักการในการบริหารราชการ ซึ่งจุดนี้เป็น
ถูกกล่าวขวัญและโจมตีอย่างมาก เหตุที่พระองค์ทรงใช้หลักการนี้ก็เนื่องเพราะพระองค์เข้ากับเสนาบดี
ไม่ได้ ตลอดจนข้าราชการที่หาหน้าที่สืบต่อมาตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงค่อย ๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคณะเสนาบดีของพระองค์ และทรงดำเนินการแต่งตั้ง
ทั้งบุคคลผู้ใกล้ชิดหรือพวกพ้องของพระองค์เข้าทำหน้าที่แทน ซึ่งรวมถึงบรรดาข้าราชการที่อยู่ใน
หน่วยงานกรมกองต่าง ๆ ต่อจากนั้นพระองค์ก็จะทรงมอบหมายกิจการสำคัญ ๆ ให้อยู่ในมือเสนาบดี

และพรรคพวกของพระองค์และพระองค์ก็มักจะไม่มีการประชุมเสนาบดี แต่จะทำตามข้อเสนองของ
เสนาบดีบางคนหรือทรงเรียบเรียงปรึกษาเท่านั้น ซึ่งในหลายครั้งก่อให้เกิดความอ้าใจในการทรง
หนังสือราชการของพระองค์ จึงทำให้เสนาบดีบางคนต้องคว้านเงินบางอย่างไปโดยผลการโดยที่
พระองค์มิได้ทรงรับรู้หรือมีพระบรมราชานุญาตจากพระองค์ ซึ่งถือว่าเป็นข้อบกพร่องของพระองค์และ
ของเสนาบดีเหล่านั้น ยังผลทำให้การบริหารราชการและความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่ง ๆ ต้องหยุด
ชะงักลงเพราะ "ระบบอุปถัมภ์" และจากความละเลยในราชการแผ่นดินที่สำคัญของพระองค์

การที่พระองค์ทำให้การปรับปรุงและพัฒนาระบบการเมืองของประเทศ และการปกครอง
ของประเทศ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนและตัวพระองค์เองก็ต้องตกเป็นเป้าหมายของ
การวิพากษ์วิจารณ์อยู่ในหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ

ใน ร.ศ. 130 เพียงระยะเวลาไม่นานหลังจากการขึ้นครองราชย์สมบัติได้มีการค้นพบ
แผนการ ทรยศเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศของคณะนายทหารหนุ่ม¹ เนื่องจากนายทหาร
เหล่านี้ไม่พอใจในพระ² ใญ่ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาจึงได้ก่อการกบฏขึ้น บังไป
กว่านั้นพระองค์ก็ไม่ทรงพยายามที่จะปรับปรุงการปกครองประเทศแต่อย่างใด และก็ยังคงดำเนิน
พระบรมราชโบายบริหารประเทศเหมือนเดิมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นความสิ้นขวัญของประชาชน
ที่เคยมีต่อพระองค์ก็เริ่มเสื่อมถอยลงทุกขณะจนกระทั่งสิ้นรัชกาล

จากแนวพระ ราชดำริและบทบาทในด้านการบริหารราชการแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เราจะสังเกตเห็นได้ว่าพระองค์ได้พยายามที่จะทำการพัฒนาการทางการเมือง
เมืองแต่เพียงส่วนเดียว ซึ่งปัญหาในช่วงนี้ก็อยู่ในขณะประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นกลางที่เป็นข้าราชการ
การ เริ่มมีความรู้สึกตื่นตัวทางการเมืองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ แต่ในขณะนั้น
นโยบายทางการเมืองบริหารยังคงยึดถือการสงวนอำนาจทางการเมืองไว้ที่องค์พระมหากษัตริย์ และ
ข้าราชการที่ใกล้ชิดของพระองค์เพียงไม่กี่คน โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูง ซึ่งมีได้เป็นเชื้อ
พระวงศ์ญาติได้ทำให้เกิดการแตกแยกสามัคคีกันขึ้นในหมู่ชนชั้นปกครอง โดยปกครองบริหารโดย

¹ ร.ศ. เจริญ ศรีจันทร์ ร.ศ. นครพนมวิวัฒน์, กบฏ ร.ศ. 130, หน้า 33

จะคงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีการนิยกก้าวร่วมกันระหว่างองค์พระมหากษัตริย์ เจ้านายและขุนนางที่มีความสามารถ แคว่สภาพการณ์เช่นนี้ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ได้เป็นเช่นนั้น คือ ศูนย์แห่งอำนาจทางการเมืองอยู่ที่ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และข้าราชการสำนักที่ใกล้ชิดกลุ่มเล็ก อันมีพระยารามา หต (น.อ. เพื่อ หึงชู) เจ้าพระยาบวรราชนายก (บัณ สุขุม) เป็นต้น นอกจากนี้พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ที่มีก็เช่น สมเด็จพระมหาพรตเจ้ากรมพระยาจักรีราชบุณยภาส ซึ่งพระองค์เป็นผู้ที่เคยไปพบปะในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายระดับสูงมาแล้ว ในขณะที่ความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ต่อราชการการบริหารก็เป็นไปในทางลบ และความไม่พึงพอใจในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จึงทวีความรุนแรงมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการเสื่อมโทรมทางการเมืองที่เป็นอยู่ไม่ได้เกิดจากความคิดที่ว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีความบกพร่องแต่เพียงอย่างเดียว เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อบุคคลมากกว่าอย่างอื่น คือไม่พอใจการกระทำของพวกข้าราชการชั้นผู้น้อยอย่างมาก

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าความเสื่อมโทรมทางการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ มีความสำคัญและสัมพันธ์ต่อการพัฒนาการทางการเมืองของไทย จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ปี พ.ศ. 2475 ด้วย

สภาพทางการเมืองหลังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2468 โดยที่พระองค์ไม่เคยคิดหรือหวังมาก่อนเลย ซึ่งเป็นเหตุทำให้พระองค์ไม่มีประสบการณ์ในด้านการปกครอง ซึ่งพระองค์เองก็ทรงยอมรับในเรื่องนี้ ดังเคยได้จากที่ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า " For myself I was a dark horse and in my case inexperienced of state "

คือหมายถึงว่าพระองค์ทรงเป็น "ม้ามืด" และทรงยอมรับว่า

ยังขาดประสบการณ์ในการปกครองแผ่นดิน ในสมัยที่พระองค์ขึ้นครองราชย์นี้ เป็นช่วงที่ประเทศกำลังประสบผลทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างหนัก

ปัญหาทางการเมืองที่สำคัญของพระองค์ ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการเมืองจากภายใน ประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาจากการตื่นตัวทางการเมืองของผู้ที่ได้รับการศึกษา การเห็นอยู่ ของชนชั้นกลาง โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์เริ่มขยายตัวคือในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2469 - ก่อนการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีหนังสือพิมพ์รายวันที่พิมพ์ในสยามถึง 35 ฉบับและมีวารสาร ประมาณ 130 กว่าฉบับ การเติบโตของชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญในการ แปรเทรความนึกเห็นในทางการเมืองในหมู่ผู้ได้รับการศึกษา เมื่อสมาชิกคณะราษฎรคนสำคัญๆ เช่น นายปรีดี พนมยงค์ กลับจากยุโรป ก็ยิ่งทำให้มีการตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น มีการวิพากษ์วิจารณ์ การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และความต้องการที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี กว่าเก่า คือเริ่มมีปรากฏการณ์หนังสือพิมพ์บางฉบับ ที่หน้าปกก็ตีความความนึก มานีนิสค์ ได้ เริ่มมีการแสดงออกเป็นครั้งแรกในหน้าหนังสือพิมพ์ในปี พ.ศ. 2471 ดังที่มีปรากฏในบทความ เรื่อง "กลียุคเป็นเหตุแห่งความอับสมภาพ พิศาลยุติ เป็นเหตุทำให้เกิดความเสมอภาค" และเรื่อง "พุทธพระศรีอาริย์" ซึ่งผู้แต่งมีชื่อในหนังสือพิมพ์ราษฎร ฉบับวันศุกร์ที่ 11 สกราคม และวันจันทร์ ที่ 14 มกราคม 2471 เป็นต้น

บทความทั้งสองนี้ ทำให้หนังสือพิมพ์ราษฎร ตกเป็นข่าวดังจากรัฐบาลและในระบอบกษัตริย์ได้มีการ สั่งถอนใบอนุญาตการพิมพ์โดยอ้างว่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในหมู่ประชาชน

นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่อง "เห็นว่าเจ้าเป็นตุกตุท่วงความเจริญ" ในหนังสือพิมพ์ ราษฎรฉบับวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2471 เป็นสารวิจารณ์ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดย อาศัยการ เปลี่ยนแปลงในเมืองจีนมาเปรียบเทียบกับที่ผู้เขียนพบาบบนนี้ให้เห็นว่าจีนก่อการปฏิวัติ นั้นเพราะราชวงศ์ชิงค้างคั่งหน้าคั่งตาแต่จะหาความสุข สนุก สบายส่วนตัว ไม่ไ้จากการหาวิธี การแก้ไขปัญหารองบ้านเมือง โดยที่ประชาชนจะได้รับความยากจนเดือดร้อนอย่างไร พวกเจ้า ก็ไม่สนใจ จนกระทั่งผู้ที่ได้รับการศึกษาในสมัยนั้น เช่น ชุนยัตเซน เห็นว่าถ้าจะปล่อยไว้พวก เจ้ายังคงมีอำนาจในการปกครองประเทศต่อไป ประชาชนก็คงจะเหมือนเดิม พวกเจ้าก็จะยังคง

ถูกคุมที่ครอบงำความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ทั้งยังเป็นทางให้พวกต่างชาติเข้ามาครอบงำ
เอาผลประโยชน์ของประเทศไป ซึ่งอาจจะเป็นทางทำให้ประชาชนผู้ยากจนถูกกดขี่ถูกขูดรีดมากยิ่งขึ้น
กว่าเดิม จากบทความนี้ได้แสดงความเห็นว่าบ้านเมืองจะเจริญได้ก็ต้องอาศัยกำลังราษฎร แต่
บ้านเมืองก็จะเจริญไม่ได้ ในเมื่อราษฎรยังคงถูกกดขี่ถูกขูดรีดอยู่

จากบทความที่กล่าวมานี้ ก็เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กำลัง
เผชิญในช่วงเวลาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ใหม่นี้ก็ใหม่เกิดขึ้น ใน
ลักษณะที่กว้างขวางกว่าแต่ก่อน คือจากการเกิดกรณี รศ. ๑30 ซึ่งในกรณีนี้มันเกินกว่า เพราะ
นอกจากจะเป็นไปในทางองเทียวกับความเห็นของคณะ รศ. 130 ที่เห็นว่าสมบูรณาญาสิทธิราชย์
ก็ขัดขวางความเจริญของประเทศแล้ว ความเห็นที่เกิดขึ้นในปี 2471 ยังกล่าวถึงความจำเป็นที่จะ
ต้องล้มล้างระบอบการปกครองทั้งเกินกว่า แม้จะรวบวิธีที่รุนแรงที่สุด เพื่อสร้างความเจริญ และ
บรรลุถึงอิสระภาพ และนำมาซึ่งความสมบูรณ์ภาคอันแท้จริงด้วย

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคง
ของเอกภาพของราชวงศ์ ทั้งนี้เนื่องจากในรัช สมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ฐานะขององค์พระมหากษัตริย์และความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระบรมราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่
อยู่ในสภาพที่ไม่ดีและเอกภาพของราชวงศ์ก็อยู่ในสภาพที่แตกแยกกันอย่างมาก ด้วยเหตุดังนี้ เมื่อ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2468 วันรุ่งขึ้น
ก็จึงได้มีประกาศอภิรัฐมนตรีสภาทันที ซึ่งคณะอภิรัฐมนตรีนี้ มีกรมพระยาจักร์ราชานุภาพ สมเด็จ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา
กานทุพันธุ์วงศ์วร เษ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระนครานุรักษ์ เจ้าฟ้า และพระเจ้าที่บำ
เชอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ /

เหตุที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งอภิรัฐมนตรีสภา โดยให้สภานี้มีหน้าที่
ในการถวายความเห็นเกี่ยวกับนโยบายหลัก ๆ เช่น ปัญหาการคลัง การแต่งตั้งข้าราชการระดับสูง
เช่น เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ การแต่งตั้งและเลื่อนยศข้าราชการระดับเจ้าพระยาซึ่งในรัชกาล
ก่อน ๆ การแต่งตั้งข้าราชการระดับสูงมักจะ เป็นไปโดยไม่มีกฎเกณฑ์ และมีการวิ่งเต้นกันอย่างมาก
มาย ปัญหาที่มีความสำคัญมาก ถึงขั้นขั้นที่ทรงขึ้นครองราชย์ งานชิ้นสำคัญของพระองค์ก็คือ

แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อร่างพระราชบัญญัติการพลเรือนปกครองส่วนท้องถิ่น และมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขสภาพการแต่งตั้งบรรพ เลื่อนขึ้นข้าราชการโดยปราศจากกฎเกณฑ์ที่เคยมีบังคับแก่สมัยรัชกาลก่อน ๆ

จะเห็นได้ว่าในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เป็นช่วงระยะเวลาที่การเคลื่อนไหวทางความคิดร่างเสรีนิยมประชาธิปไตย กำลังทวีความรุนแรงในการเรียกร้องให้รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์เปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นแนวความคิดกัน ก็นับว่าเป็นปัญหาทางการเมืองที่สำคัญ ที่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะต้องหาทางแก้ไขเพื่อเสถียรภาพของฝ่ายผู้ปกครอง/ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ แนวความคิดสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ หรือ มาร์กซิสม์ก็เริ่มแผ่ขยายเข้ามาในสังคมไทย แม้จะไม่มีอิทธิพลเพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวล้มล้างระบอบการ เมืองเดิม ดังเช่นแนวความคิดประชาธิปไตย แต่ก็ยังเป็นปัญหาทางการเมืองที่รัฐบาลต้องคำนึงนโยบายแก้ไขตลอดปลายสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์

การแผ่ขยายแนวความคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เข้ามาในประเทศไทย

ผลกระทบจากการ ปฏิวัติของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในรัสเซียต่อประเทศไทย ในระยะแรกซึ่งตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นไปอย่างจำกัด คือไม่ปรากฏชัดว่ามีการเผยแพร่แนวความคิดมาร์กซิสม์เข้ามาในประเทศไทยโดยวิธีการใดหรือไม่เพียงไร แต่อย่างไรก็ตามในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าได้มีการเผยแพร่ลัทธิอันกล่าวเข้ามาในประเทศไทย¹ ซึ่งอาจเข้ามาได้สามทางคือ

1. เหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศจีนอันเป็นผลให้เกิดการแผ่ขยายแนวความคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เข้ามาในประเทศไทย

ใน พ.ศ. 2454 พรรคก๊กมินตั๋ง ภายใต้การนำของ ดร.ซุนยัตเซ็น (Sun-Yet-Sen) สามารถโค่นล้มราชวงศ์แมนจูเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศจีนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐอย่างใดก็ได้ ในช่วงเวลาต่อมาได้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง

¹สวดี เจริญพงศ์ ปฏิกริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการเคลื่อนไหวทางความคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. 2468-2475) หน้า 58

ทำให้ภิกษุทั้งหลายไม่อาจรักษาอำนาจไว้ได้ ในระหว่างนั้นชาวจีนซึ่งเลื่อมใสแนวความคิดมาร์กซิสม์
ไ้ร่วมกันจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้น ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2464 ภายใต้การสนับสนุนของ
สมัชชาโซเวียตรัสเซีย และองค์การคอมมิวนิสต์ จากการที่คร.ซุนยัตเซ็น ต้องการความช่วยเหลือ
จากรัสเซียในการรวมชาติ ทำให้พรรคภิกษุทั้งหลายต้องประนีประนอมกับพรรคคอมมิวนิสต์ ทั้งที่มี
อุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อ คร.ซุนยัตเซ็น ถึงแก่กรรมใน พ.ศ. 2462 เจียงไคเช็ค

(Chiang-Kai-Shek) ผู้นำคนใหม่ของพรรคภิกษุทั้งหลายได้แสดงท่าทีเป็นปฏิปักษ์กับพรรคคอมมิวนิสต์โดยเปิดเผย ในระยะ พ.ศ. 2470 - 2472 รัฐบาลภิกษุทั้งหลายมีอำนาจทางการเมืองมั่นคง
ขึ้น ทำให้เจียงไคเช็ค พัฒนาปราบปรามพวกจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งปฏิบัติงานเป็นหย่อม ๆ ภายใต้
ผู้นำท้องถิ่นที่เข้มแข็งที่สุดคือ เหมาเจ๋อตงและจูเหอเซ ผลจากการที่รัฐบาลภิกษุทั้งหลายได้ดำเนินการ
ปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างเข้มแข็งนี้เอง เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้แนวความคิดมาร์กซิสม์
แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทยได้โดยอาศัยปัจจัยสองประการ คือ ประการแรก สมาชิกพรรค
คอมมิวนิสต์จีนจำนวนมากได้หนีภัยจากการกวาดล้างทางการเมืองออกนอกประเทศ รวมทั้งนักศึกษา
จีนซึ่งเดินทางไปศึกษาในประเทศตะวันตกและเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ เมื่อเห็นว่าไม่เป็นการ
ปลอดภัยที่จะเดินทางกลับประเทศจีน บางส่วนจึงได้หลบหนีเข้าสู่ประเทศไทย และได้สมทบกันทำ
เนืองงานตามอุดมการณ์เพื่อปลดทางการเมืองในประเทศจีนต่อไป ประการที่สองคือพรรคภิกษุทั้งหลาย
และพรรคคอมมิวนิสต์ ในประเทศจีนต่างแข่งขันกันหากำลังสนับสนุนจากคนจีนโพ้นทะเล รวมทั้ง
ในประเทศไทยด้วย แม้แต่ในสมัยซุนยัตเซ็นซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พรรคภิกษุทั้งหลายยังประนีประนอมกับ
พรรคคอมมิวนิสต์ สมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์บางคนก็ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเพื่อทำ
งานให้กับพรรคภิกษุทั้งหลาย โดยการโฆษณาหาสมาชิกเพื่อสนับสนุนการรวมชาติจีน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในบรรดากรรมกรชาวจีนตามท่าเรือ โรงสี โรงเลื่อย เหมืองแร่ สวนบาง และ
ครูนักเรียนในโรงเรียนจีน ต่อมาเมื่อพรรคภิกษุทั้งหลายและพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศจีนแตกแยกกัน
สมาชิกของทั้งสองฝ่ายในไทยจึงกลายเป็นศัตรูกัน ต่างฝ่ายต่างพยายามสร้างฐานกำลังขึ้น ใน
กลุ่มที่คนมีอิทธิพลอยู่ก่อนเพื่อหา สมาชิกและทุนสนับสนุนการต่อสู้ในประเทศจีน¹

¹ สายหยุด เกิดผล และสมชัย วัชรจิตร, อนาคตของไทย หน้า 89

ด้วยเหตุนี้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศจีน ทั้งที่เข้ามาในเมืองไทยก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและที่เข้ามาภายหลังตลอดรัชสมัยนี้จึงได้ร่วมมือกันทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อแบบแผนสวัสดิการของชนชั้นกรรไกร

2. การเผยแพร่แนวความคิดสังคมนิยมเข้ามาในประเทศไทยโดยชนวนการชาตินิยม
เวียดนาม

นับตั้งแต่ปลาย พ.ศ. 2468 ชนวนการกู้ชาติเวียดนามซึ่งปักฉือแนวทางมาร์กซ์-เลนิน ภายใต้การนำของโฮจิมิน (Ho Chi Minh) ถูกฝังเศษปราบปรามอย่างหนัก จึงได้หลบหนีมาทำกำลังสนับสนุนจากกลุ่มฐานในประเทศไทยได้เกือบรวมทั้งประเทศในพ.ศ. 2472 โฮจิมิน ได้เดินทางมาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในฐานะผู้แทนของโคมินเทิร์นประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์การขึ้นของชาวเวียดนามแห่งสยาม เพื่อรวมกำลังสมาชิกและทุนทรัพย์สนับสนุน ชนวนการกู้ชาติเวียดนามตลอดจนแบบแผนลัทธิคอมมิวนิสต์ปรากฏว่าฐานอภินิหารในประเทศไทยจำนวนมากได้ให้ความสนับสนุนเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การนี้จากหลักฐานของทางราชการปรากฏว่าองค์การของชนวนการกู้ชาติเวียดนาม ได้จัดตั้งชาวเวียดนาม (ทวน) ในไทยไปศึกษาลัทธิคอมมิวนิสต์ ในประเทศจีน เพื่อจะได้นำไปเป็นกำลังสนับสนุนต่อไป

3. การเผยแพร่แนวความคิดสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ เข้ามาในไทยจากการเคลื่อนไหวขององค์การโคมินเทิร์น

บทบาทของโคมินเทิร์น เกี่ยวกับแบบแผนลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย เป็นไปในทางอ้อมมากกว่าทางตรง กล่าวคือโคมินเทิร์นให้การสนับสนุนชนวนการคอมมิวนิสต์ของชาวจีนและชาวเวียดนามในประเทศไทย มากกว่าที่จะส่งเสริมให้สมาชิกของโคมินเทิร์นสำหรับภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่เวียงไซ เป็นศูนย์กลางปฏิบัติงานของคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งขึ้นในปี 2496¹

¹ ธานีพร ภักดิ์วิเชียร, การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์, หน้า 221

ปฏิกริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในการตอบโต้แนวความคิด
ลัทธิคอมมิวนิสต์

ถึงแม้ว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลัทธิคอมมิวนิสต์จะยังไม่มี
จะมีนโยบายแนวความคิดสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ในวงจำกัด และกิจกรรมภายในประเทศของบุคคล
เหล่านั้นจะเป็นเพียงการ เผยแพร่ เอกสารและใบปลิว ซึ่งแม้ว่าจะยังไม่ได้ผลมากนัก แต่จากการที่
หลักการของแนวความคิดลัทธิคอมมิวนิสต์ขัดกับคตินิยมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของไทย
อย่างมาก เช่น การปฏิเสธความสำคัญของศาสนาและพระมหากษัตริย์ ตลอดจนภาพทจน์ ในขณะนั้น
เกี่ยวกับความโหดร้ายทารุณของพรรคบอลเชวิค แห่งสหภาพโซเวียต และพรรคคอมมิวนิสต์
แห่งประเทศไทย ทำให้รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทย เห็นความจำเป็นในการที่จะปราบปราม
การเผยแพร่แนวความคิดมาร์กซิสม์ ทั้งแต่ในระยะเริ่มแรก ก่อนที่จะมีผู้เลื่อมใสมากขึ้นจนเป็น
อันตรายต่อความมั่นคงของรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์และราชบัลลังก์

การปราบปรามการ เคลื่อนไหวตามแนวความคิดมาร์กซิสม์

กระทรวงที่ทำหน้าที่ปราบปรามการ เคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ คือ
กระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะทำงานติดต่อกับประสานงานกับกระทรวงอื่น ๆ แล้วแต่ความจำเป็น
ซึ่งมีมาตรการในการปราบปรามดังต่อไปนี้

1. การ เนรเทศผู้ต้องหาคอมมิวนิสต์
2. การ ออกพระราชบัญญัติป้องกันการ เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์
3. การ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับกรรมกรช่วยเหลือให้กรรมกรมีการ กินคืออยู่ดี เพื่อเป็นการ

ไขว่คว้าหาความสุขของฝ่ายคอมมิวนิสต์

4. การ ตักเตือนชาวสาร กับสังคมประเทศในเรื่องความเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์

นอกจากการใช้นาคร การต่าง ๆ เหล่านี้ก็ช่วยให้สามารถยับยั้งการ เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์
ในช่วงสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นผลเสียเพราะแทนที่รัฐบาลในสมัยนั้นจะ
ได้ศึกษาหาทางพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้ได้ผลเต็มที่ก็กลับต้องมาเสียเวลาอยู่กับเรื่องนี้

ทั้งนั้นจึงพอจะสรุปได้ว่า จากความเสื่อมโทรมทางการเมืองและการปกครอง ในรัชกาล
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งก็ได้ส่งผลกระทบโดยตรงมาบังเอิญรัชกาลของพระบาท
สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะเราจะเห็นได้จากการศึกษาการปกครองในครั้งแรกทีเดียว ก็เริ่มต้น
ในช่วงเวลาแห่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (5 ธันวาทศวรรษ 2467)¹ ซึ่งผล
จากกรณีนี้มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 อย่างมากที่สุดทีเดียว

¹ ฅนล ฅนวิฅนบร "การปกครองของสยามชน" ฅนล 31

บทที่ 2

สาเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในสมัยรัชกาลที่ 7

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศมหาอำนาจตะวันตก ทางด้านการทูตและการค้า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้มีการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางขึ้น แต่ปรากฏว่าจากการพัฒนาเศรษฐกิจนี้กลับกลายเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง โดยปัญหานี้เริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และก็ได้รุนแรงอย่างเห็นได้ชัด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นก็พยายามหาทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนี้

ปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดจากสาเหตุอันเนื่องมาจากทั้งภายในและภายนอกประเทศหลายประการ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน พอจะแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

1. ความไม่มั่นคงทางการคลังในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งความไม่มั่นคงทางการคลังนี้ เห็นได้จากการที่รัฐบาลต้องเผชิญกับภาวะ "เงินขาด" มาโดยตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2463 เป็นต้นมา¹

ความยุ่งยากทางการคลังในรัชกาลที่ 6 นี้ มีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินความสามารถในการหารายได้ชดเชยปีติดต่อกัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2463 - 2467 รัฐบาลได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายสูงกว่ารายได้ และรายจ่ายจริงก็สูงกว่ารายได้ (ยกเว้น พ.ศ. 2464) ในพ.ศ. 2463 - 2467 รัฐบาลมีรายได้จริงระหว่าง 80.36 - 89.6 ล้านบาท จะเห็นได้ว่ารายได้จริงเพิ่มขึ้นเพียง 6% แต่รายจ่ายจริงเพิ่มขึ้นถึง 11.6%

¹พรเพ็ญ อ้นตระกูล, การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2453 - 68), หน้า 137

การใช้จ่ายในค่าน้ำที่สำคัญ ได้แก่ การป้องกันประเทศและงบสำหรับพระมหากษัตริย์ ซึ่งรายจ่ายจริงใน พ.ศ. 2463 มีจำนวน 80.36 ล้านบาท แบ่งได้ดังนี้ คือ

การป้องกันประเทศ (ทหารบก ทหารเรือและกรมอากาศยาน)	= 21.5 ล้านบาท
เงินงบประมาณพระมหากษัตริย์	= 9.78 "
รายจ่ายฝ่ายพลเรือนและอื่น ๆ	= 49.09 "

ใน พ.ศ. 2464 รายจ่ายจริงลดลงเล็กน้อย คือมีจำนวน 79.38 ล้านบาท รายจ่ายที่ลดลง ได้แก่ รายจ่ายในการป้องกันประเทศ คือมีจำนวน 20.18 ล้านบาท นอกจากนั้นรายจ่ายของกระทรวงต่าง ๆ ก็ลดลงเล็กน้อย ได้แก่ กระทรวงพระคลังฯ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม ส่วนเงินงบประมาณพระมหากษัตริย์เพิ่มขึ้นเป็น 10.2 ล้านบาท¹ แต่ใน พ.ศ. 2465 - 2468 รายจ่ายจริงได้เพิ่มขึ้นเป็น 80.4 ล้านบาท, 84.2 ล้านบาท 89.6 ล้านบาท และ 94.6 ล้านบาท ตามลำดับ รายจ่ายค่าน้ำที่มากเกินไป ได้แก่ รายจ่ายในการป้องกันประเทศ คือมีจำนวน 20.6 - 22.3 ล้านบาท และรายจ่ายเงินงบประมาณพระมหากษัตริย์ มีจำนวน 10.2 - 10.7 ล้านบาท² รายจ่ายทั้งสองค่าน้ำนั้นนับว่ามากเกินไปจนความจำเป็น นอกจากนั้นบรรดากระทรวงต่าง ๆ ก็ใช้จ่ายมากเกินไปจนความจำเป็น การใช้จ่ายเงินดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดภาวะ "เงินขาด" ซึ่งทำให้เงินคลังลดลงถึงระดับต่ำสุดในปี พ.ศ. 2468 ซึ่งต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรวจเงินคลังเพื่อกรมพระคลังฯ ในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2468 ปรากฏว่ามีเงินเหลือ

¹ มยุรี นกยูงทอง, ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว 2468 - 2477, หน้า 45

² ก

เงินขาด ก็องบประมาณแผ่นดินขาดดุล และได้มีการนำเงินคลังมาใช้จ่ายชดเชย ทำให้เงินคลังของรัฐบาลลดน้อยลง

เพียง 3,086,418.36 บาทเท่านั้น¹ ซึ่งรัฐบาลก็ได้เห็นถึงความสำคัญของเงินคงคลังมาก เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ย่อมไม่สามารถหวังผลิตทางเกษตรในแต่ละปีได้ ดังนั้นถ้าหากปีใดผลิตทางเกษตรตกต่ำ รายได้ของรัฐบาลก็จะตกต่ำลงด้วย และจะหาทางแก้ไขรายได้ตกต่ำได้ยาก นอกจากนี้เงินที่รัฐบาลถือเป็นทุนก็มีอยู่เพียงสองประเภทเท่านั้น คือเงินกู้จากต่างประเทศ และเงินซึ่งฝากไว้ในกระทรวงพระคลังฯ เพื่อใช้จ่ายในกิจการต่าง ๆ

เมื่อเงินคงคลัง ซึ่งเป็นทุนที่รัฐบาลสะสมไว้ลดน้อยลง รัฐบาลก็หาทางออกโดยการกู้เงินจากต่างประเทศ ใน พ.ศ. 2464 เป็นจำนวน 3,000,000 ปอนด์ เพื่อก่อสร้างทางรถไฟสายเหนือเพิ่มเติม และใช้ในการชลประทาน ซึ่งเงินจำนวนนี้ได้ใช้เงินคงคลังจ่ายชั่วคราวไปก่อน และใน พ.ศ. 2465 รัฐบาลก็กู้เงินอีก 2,000,000 ปอนด์ ในอัตราดอกเบี้ย 7%²

การกู้เงินต่างประเทศทำให้เงินคงคลังในปลาย พ.ศ. 2464 ซึ่งเหลือเพียง 5,769,906 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 26,169,906 บาท ในพ.ศ. 2465 แต่เนื่องจากเงินจ่ายพิเศษและเงินยืมจ่ายราชการต่าง ๆ มีจำนวน 10,935,000 บาท รวมกับจ่ายเงินประจำเกินรายได้อีก 2,040,000 บาท เงินคงคลังในปลาย พ.ศ. 2466 ซึ่งมีจำนวน 10,626,914 บาท แต่เงินจ่ายพิเศษและเงินจ่ายประจำเกินรายได้ มีจำนวนถึง 16,327,430 บาท จึงมีเงินขาดอีก 6,000,516 บาท³

¹ กช. แฟ้ม ร.7, ค.1/2 พระองค์เจ้าสุภโยคเกษม ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บัญชีตรวจเงินคงคลังเหลือที่กรมพระคลังฯ เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2468, 27 มกราคม 2468.

² กช. แฟ้ม ร.6, ค.14/1 พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2464.

³ กช. แฟ้ม ร.6, ค.14/1 จดหมายสภาการคลัง ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 9 มกราคม พ.ศ. 2466.

ดังนั้น พระองค์เจ้าสุภโยกเกษม เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ จึงต้องกู้เงินจากธนาคารเนชั่นแนลโปรวิเดนเชียล ในกรุงลอนดอน เป็นจำนวนเงิน 6,000,000 บาท ตามอัตรา 12 บาทต่อปอนด์ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขภาวะเงินขาดใน พ.ศ. 2466 ได้ เพราะงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. 2466 สูงกว่างบประมาณรายไค้ถึง 10,216,043 บาท ซึ่งสภาการคลังได้มีการประชุมและลงความเห็นว่ การที่รายจ่ายเกินรายไค้ หรือการที่เงินคงคลังหมดลง รัฐบาลจำเป็นต้องกักตุนรายจ่ายให้เท่ากับรายไค้ และไม่เพิ่มด้วยการกู้เงินเพิ่มเพื่อกมาใช้หนี้ เพราะจะทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในฐานะถูกหนี้หนักขึ้นไปกว่าเดิมอีกหลายเท่า และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่รัฐบาลประสบกับภาวะการขาดดุลคราวนี้ เซอร์ เอคเวิร์ค ลูก ซึ่งรับตำแหน่งที่ปรึกษาการคลังสืบต่อจาก นายวิลเลียมสัน เห็นว่าไม่ควรกู้เงินอีก เพราะว่าการกู้เงินไม่ได้นำมาใช้ในการบำรุงประเทศ แต่เป็นการนำมาชดเชยงบประมาณ ซึ่งเท่ากับเป็นการประกาศให้เขารู้ว่าการคลังอยู่ในสภาพที่ไม่มั่นคง¹

เซอร์ เอคเวิร์ค ลูก เห็นว่านอกจากฐานะการคลังในปลาย พ.ศ. 2467 ไม่อยู่ในสภาพที่ดีเท่าที่ควร เขาจึงคัดค้านการกู้ยืมเงินมาเพิ่มจนกว่ารัฐบาลจะสามารถปรับงบประมาณให้สมดุลและลดรายจ่ายลงตามความสามารถที่จะทำได้ และเขายังเห็นว่าในขณะนั้น รัฐบาลไม่สามารถที่จะกู้เงินจากต่างประเทศได้เลย และไม่มีเงินทุนสำรองหรือเงินที่ถูกลายในประเทศไค้ด้วย

เนื่องจากการกู้เงินโดยปราศจากการยินยอมของ เซอร์ เอคเวิร์ค ลูก เป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำไค้ จึงทำให้ เซอร์ เอคเวิร์ค ลูก กลายเป็นผู้ถือฤๅจกออกสำคัญในการคลัง และฝ่ายรัฐบาลเองก็ตระหนักคิว่า เซอร์ เอคเวิร์ค ลูก ไม่ใช่คนที่จะโอนอ่อนผ่อนตามไค้ได้ง่าย ดังนั้นหนทางที่จะแก้ไขปัญหาคาการขาดเงินของประเทศไทยในเวลานั้น

ธนาคาร โปรวิเดนเชียล ในกรุงลอนดอน เป็นธนาคารที่รัฐบาลฝากเงินสำรอง มาตราทองคำไว้โดยธนาคารคิดอัตราดอกเบี้ย 3.5% ต่อปี

ไมยรี นกยงทอง, ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า 49

จึงมีอยู่สองทาง คือ การเพิ่มภาษีเพื่อลดรายจ่าย หรืออาจจะกระทำทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน

ในช่วงนี้รายจ่ายของประเทศก็ยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่กระทรวงพระคลังฯ ยังคงไม่สามารถหารายได้ให้เพิ่มขึ้นตาม ที่เป็นเช่นนี้เพราะการเพิ่มรายได้ในบางกรณีอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น เช่น การเพิ่มค่าเช่า ก็จะเป็นสาเหตุทำให้ราคาข้าวสูงขึ้น และจะเป็นผลให้การส่งข้าวออกไปต่างประเทศตกต่ำลง และการเพิ่มรายได้บางอย่างก็ต้องกำหนดเวลา เช่นการขึ้นอัตราค่าดอกเบี้ย จะทำได้ต่อเมื่อสิ้นงวดเดิมแล้ว¹ นอกจากนี้ กระทรวงพระคลังฯ ก็ยังพบว่า ปัญหาในการเก็บภาษีและไม่สามารถหารายได้เพิ่ม โดยการเก็บภาษีใหม่ เพราะมีสัญญาทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ ซึ่งทำให้ภาษีศุลกากรต้องถูกตัดทอนลงอย่างมาก โดยได้มีการจำกัดอำนาจในการเก็บภาษีร้อยละสามสำหรับสินค้าเข้า และมีบัญชีรายชื่อสำหรับอากรสินค้าออก ซึ่งได้มีบัญญัติไว้ตามสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2398 เป็นต้นมา

ใน พ.ศ. 2466 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพยายามแก้ไขความคับขันทางการคลังของประเทศไทย การตั้งกรมการ องค์มนตรีตราจงบประมาณแผ่นดิน เพื่อป้องกันมิให้รายจ่ายมากกว่ารายได้ และหาทางเพิ่มทุนพระราชทรัพย์และเพื่อให้คณะกรรมการชุดนี้สามารถปฏิบัติงานให้โดยลัดดี จึงโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ที่มีได้เกี่ยวข้องกับกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นกรรมการ เพราะทรงเชื่อว่าการที่เงินคงคลังลดลงอย่างรวดเร็ว นั้นเป็นเพราะบางกระทรวงใช้เงินสิ้นเปลือง โดยที่กระทรวงพระคลังฯ มิได้ทักท้วง และพระองค์เองมิได้ทรงทราบก่อน เช่น กระทรวงพระคลังฯ จ่ายเงินจำนวนล้านบาทเศษซื้อที่ดินเป็นสถานทูตอังกฤษ¹ โดยที่มิได้ปรึกษาผู้ใดเลย และทรงเห็นว่ายังมีความสิ้นเปลืองอย่างอื่นอีก เช่นการสร้างตึกกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคมอย่างงดงาม และการก่อสร้างสถานที่เพิ่มเติมขึ้นในพระบรมมหาราชวัง โดยมิได้ปรึกษาหรือขออนุญาตก่อน นอกจากนี้รัชกาลที่ 6 ทรงเห็นว่ากระทรวงพระคลังฯ เองก็ไม่ได้ตัดทอนงบในกระทรวงเลย ดังนั้นการที่จะให้กระทรวงอื่น ๆ ตัดทอนรายจ่าย โดยแสดงรูปงาน จำต้องป้อนให้ "กระทรวง

¹ กระทรวงพระคลังซื้อที่ดินสถานทูตอังกฤษเดิม ทำนองบางรัก จากพระยาภักตินรเศรษฐ์ เป็นเงิน 1,800,000 บาท

พระคลัง" ยังคงดำเนินการและเพิ่มรายจ่ายได้ความใจชอบนั้น เป็นการเอาเงินจ่ายแผนกหนึ่งมาใช้ในอีกแผนกหนึ่งเท่านั้น ย่อมไม่ได้ผลในการลดรายจ่ายในงบประมาณอย่างจริงจังเลย¹ พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นประธาน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครานุรักษ์พิริยเดช และ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาภาณุรังษานุภาพ ทรงเป็นกรรมการตรวจวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับและจ่ายเงินแผ่นดิน² งานชิ้นแรกของกรรมการองคมนตรีคือ เรื่องงบประมาณ 2467 ซึ่งถือหลักให้ยกเงินรายจ่ายคงอยู่เท่าปีก่อน ส่วนงบประมาณ พ.ศ. 2468 จะคงแก้ไขให้รายรับ รายจ่ายสมดุลภาพ

วิธีที่จะทำให้งบประมาณสมดุล เท่าที่กรรมการองคมนตรีได้ทรงปฏิบัตินั้น เพียงแค่กักเงินเพื่อไม่ให้งบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นอีก แต่เนื่องจากความจำเป็นที่กระทรวงพระคลังฯ จะต้องกู้เงินเพิ่มเพื่อสร้างทางรถไฟและการทศน้ำ ใน พ.ศ. 2469 ในการกู้เงินครั้งนี้จำนวน 3 ล้านปอนด์ ซึ่งจากการกู้เงินนี้ ก็คงทำให้เกิดปัญหาการคลังต่อมาอีกโดยตลอด

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงต้องเผชิญกับปัญหาทางการเมืองและการคลัง ปัญหาในด้านการคลังก็คือ การที่รัฐบาลไม่สามารถปรับงบประมาณได้ ซึ่งหนทางในการแก้ไขก็คือการตัดทอนรายจ่ายอย่างรุนแรง หรือการเพิ่มรายได้ สำหรับการเพิ่มรายได้โดยการเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้น ได้รับการคัดค้านอย่างมาก เพราะเราว่าเจ้านายกลัวว่าตนจะต้องสูญเสียผลประโยชน์ และรัชกาลที่ 6 เองก็ไม่ทรงปรารถนาที่จะเพิ่มภาษี

¹ กจธ. เล่ม ร.6, ค.68/3 พระราชกระแสพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงสมเด็จพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เมื่อทูลเกล้าฯ ถวายร่างหนังสือตักเตือนเสนาบดีเจ้ากระทรวงต่าง ๆ สำหรับงบประมาณ พ.ศ. 2468, 14 สิงหาคม พ.ศ. 2467

² กจธ. เล่ม ร.6, คช/3 ประกาศตั้งคณะกรรมการ องคมนตรีตรวจจัดงบประมาณการรับจ่ายเงินแผ่นดิน, 19 มกราคม 2466.

เพราะถ้ามองจะทำให้เสื่อมเสียพระเกียรติยศและความนิยมจากราษฎร แม้ว่าเสนาบดีสภา
จะเคยมีการประชุมเรื่องการประหยักรายจ่ายและตัดค่าใช้จ่ายในค่าน้ำค้ำประกันมาแต่
ก่อน และทางที่จะตัดทอนรายจ่ายก็มีน้อยมาก นอกจากนี้ ในการตัดรายจ่ายก็มีปัญหาคือ
แม้ว่ารัชกาลที่ 6 ทรงเห็นควรให้กรมการคมนาคมตัดรายจ่ายลงให้มากที่สุดเท่าที่จะ
ทำได้ก็ตาม แต่ไม่ทรงเห็นด้วยกับการตัดรายจ่ายทั่วไป ซึ่งจะเห็นได้จากการที่สภาการคลัง
เคยเสนอวิธีการตัดงบประมาณ พ.ศ. 2467 โดยให้ตัดทอนงานที่ทันสมัย ไม่จำเป็นต้องจัด
ทำในปัจจุบัน ลดโครงการที่ใหญ่โตเกินความจำเป็น รวบรวมกิจการที่กระจัดกระจายหรือ
หากจะโปรดเกล้าฯ ให้ทุกกระทรวงประหยักรายจ่ายลงร้อยละ 10 ก็จะมีผลดี แต่พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่า การตัดรายจ่ายโดยการยุบโครงการนั้น เป็น
การยากที่จะวินิจฉัยและอาจไม่ได้ผลมากนัก และจะเป็นการตัดบุคคลออกมากกว่า เช่น
ทรงเห็นว่าไม่ควรจะยุบกระทรวงคมนาคม การแยกกรมรถไฟเป็นกรมอิสระนั้น ทรงเห็นเป็น
เรื่องส่วนตัวที่กรมกำแพงเพชร ไม่ต้องการอยู่ใต้บังคับบัญชาเจ้าพระยาวงศา และเป็นการ
ยกย่องกรมกำแพงเพชรให้เป็นเสนาบดีกระทรวงคมนาคม โดยมิได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติของ
กรมพระกำแพงเพชร ขอให้กรมทางไปขึ้นกับกรมรถไฟเพื่อความสะดวกส่วนตัว การยก
กรมไปรษณีย์โทรเลข ไปขึ้นกับกระทรวงมหาดไทยก็ไม่เป็นการตัดรายจ่าย แต่กลับเพิ่ม
รายจ่ายทางกระทรวงมหาดไทยอีก จึงทรงขอให้ระวังอย่าให้เป็นการยุบบุคคลรายหนึ่งเพื่อ
เพิ่มอำนาจให้แก่บุคคลอีกรายหนึ่ง นอกจากนี้ได้ทรงพระราชทานตัวอย่างการตัดทอน เช่น
ให้เลิกกระทรวงพาณิชย์ และโอนส่วนในกระทรวงนี้เข้าสังกัดเดิม เช่น โอนการพาณิชย์
เข้ากรมในกรมหนึ่งในกระทรวงพระคลังฯ และโอนการทะเบียนบริษัทให้กระทรวงยุติธรรม
เป็นต้น นอกจากนี้ควรลดงานและตัดงบประมาณป้องกันประเทศ เช่น กองทัพบกและ
กรมอากาศยาน ส่วนที่พระราชทานเสียสละได้แก่ การให้ชายเรือพระที่นั่งจักรี ซึ่งเป็น
เครื่องประดับพระเกียรติยศ¹ ปัญหาการคลังยังผลให้เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับการตัดทอน
รายจ่าย และทำให้เกิดความแตกแยกในระหว่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
กับเจ้านายและข้าราชการบริพาร

¹ กจข. แฟ้ม ร.7, ค.15.3/1 บันทึกกระแสพระราชดำริพระราชทานตัวอย่าง
ในเรื่องรายจ่ายรายปีควรตัด, 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2468.

ปัญหาการคลังในปลายรัชกาลที่ 6 ได้กลายเป็นปัญหาทางการเมืองที่มีการขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ระหว่างฝ่ายราชสำนักและฝ่ายต่อต้านราชสำนัก นับตั้งแต่พระเจ้าพี่ยาเธอ โดยเริ่มตั้งแต่พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงพ้นจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลัง ใน พ.ศ. 2466 แล้วกระทรวงพระคลังฯ ก็ไม่สามารถที่จะยับยั้งความพุ่มเฟิยของราชสำนักได้ ปัญหาการคลังทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก

ความพุ่มเฟิยในพระราชสำนัก รัชกาลที่ 6 เกิดขึ้นเพราะรัชกาลที่ 6 ทรงมีพระทัยที่ ข้าราชการบริหารผู้ใด การบังคับบัญชาของพระราชหัตถ์สิ่งใดก็ทรงประทานให้เสมอ ไม่ปฏิเสธ คือถ้าทรงปฏิเสธก็จะไม่สบายพระทัย จนบางครั้งต้องทรงถอนเป็นงวด ๆ หากมีผู้ขอพระราชทานเงินในยามที่พระองค์ไม่ทรงมี¹ น้ำพระทัยที่กว้างขวางนี้ ทำให้เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจในสมัยต่อมา นอกจากนี้พระองค์ก็ยังทรงโปรดปราน การ โชน การละคร ทำให้พระองค์ทรงพระราชทานทรัพย์โชน และละครชุดเป็นจำนวนมาก โดยใช้นามแฝงต่าง ๆ ตามประเภทของเรื่อง เช่น ศรีอยุธยา และทรงส่งเสริมสนับสนุนการละครต่าง ๆ อย่างมาก จากการที่ต้องทรงกำกับการเล่น ก็คัดเลือกตัวนักแสดง² ซึ่งจะมีการฝึกซ้อมละครเป็นงานหลัก ทำให้ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก แม้กระนั้นการจัดกิจกรรมเสื่อป่าของรัชกาลที่ 6 ที่ทรงให้มิถองอาสาสมัครพลเรือน ให้ได้รับการฝึกหัดวิชาทหาร และระเบียบการปกครองในทำนองทหารไว้ช่วยป้องกันบ้านเมืองในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งมีทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมืองก๊ก ทำให้รัชกาลที่ 6 ต้องเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในงานด้านนี้อีกเป็นจำนวนมาก³

ด้วยปัจจัยต่าง ๆ นี้ ทำให้ฐานะทางการคลังของประเทศแย่ง คือเกิดความไม่มั่นคงทางการคลังขึ้น ซึ่งกลายเป็นผลต่อเนื่องประการหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศในรัชกาลที่ 7 ไม่มั่นคง และตกต่ำลงด้วย

¹ จันทรวรณัฏฐ์ ประวาลนันทน์, การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 และ 6, หน้า 129

² อมร คุปตารักษ์, จมื่น, พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบรมราโชบายทางการเมือง หน้า 14.

³ จันทรวรณัฏฐ์ ประวาลนันทน์, การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6, หน้า 133.

2. ความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ การใช้จ่ายเงินของรัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ ไม่ได้ให้ผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีการขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนสร้างทางรถไฟ ในรัชสมัยนี้ ทำให้ระบบการคมนาคมภายในประเทศเชื่อมโยงถึงกันได้ โดยเส้นทางรถไฟที่เพิ่มขึ้นจาก 927 กิโลเมตร เป็น 2,589 กิโลเมตร แม้ว่าการพัฒนาในทางการเกษตรและสหกรณ์จะยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร นอกจากนี้ก็ยังมีการขยายตัวในทางสาธารณสุขประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจบ้างคือ การไฟฟ้า การประปา การไปรษณีย์โทรเลข การสาธารณสุขและการศึกษา¹

การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ ดำเนินไปอย่างเชื่องช้าและไม่เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ โดยเฉพาะโครงการที่กำหนดว่าจะใช้จ่ายจากรายได้ภายในประเทศ เช่น โครงการการศึกษา และการสร้างทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งได้ปรากฏว่า ได้มีการวางโครงการและแนวทางการใช้จ่ายเงินอย่างแน่นอนกว่าโครงการอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นโครงการบางอย่างที่กำลังขยายออกไปก็คงถูกระงับไว้ เช่น การเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดไว้ว่า จะขยายเขตสหกรณ์อีก 800 แห่ง ด้วยเงินทุนประมาณ 5,000,000 บาท ภายในระยะเวลา 5 ปี โครงการต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเลื่อนออกไปโดยไม่มีกำหนด ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่เพราะขาดกำลังเงินทุนที่จะสนับสนุนเท่านั้น แต่ในขณะนั้นรัฐบาลยังต้องเผชิญกับปัญหานักในด้านการใช้จ่าย สำหรับการป้องกันประเทศ และภาระที่ต้องใช้จ่ายเงินทุนจากรายได้ภายในประเทศ เพื่อสร้างทางรถไฟและการชลประทานระหว่างสงคราม ก็เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้โครงการนี้ต้องหยุดชะงัก

นอกจากนี้เงินรายได้ของประเทศก็ลดลง เพราะการยกเลิกภาษีอากรบางอย่าง คือ การยกเลิกอากรการพนัน ทำให้โครงการต่าง ๆ ในระยะ 5 ปีของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2459 - 2464² ต้องหยุดชะงักลง เพราะว่าในการนี้ มีความ

¹พรเพ็ญ อ้นตระกูล, การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2453 - 2468), หน้า 122.

²กช. พัม ร.6 ค. ช.2/7 "รายงานงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2459", กรมหลวงจันทบุรีนฤนาถ, ที่ 19060/231, 10 มีนาคม 2458.

จำเป็นที่ต้องใช้จ่ายเงินคงคลังมาจนตกลงประมาณที่ขาดไปประมาณ 4.8 ล้านบาท และยังคงสูญเสียเงินงบประมาณรายได้ไปในทันทีปีละ 7 ล้านบาท เป็นผลทำให้เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้กำหนดแนวทางใช้จ่ายเงินไว้สองทาง คือ ระวังโครงการของกระทรวงต่าง ๆ ที่วางไว้แล้วและจะคิดวางต่อไปไว้ชั่วคราวจนกว่าจะครบกำหนด 5 ปี และในระหว่าง 5 ปีนี้ กระทรวงต่าง ๆ จะต้องระมัดระวังการใช้จ่ายเงินอย่างเข้มงวดที่สุด ทั้งนี้ เพื่อมิให้งบประมาณรายจ่ายประเภทโคชขยายตัวสูงขึ้น¹

หลังแต่ที่ต่อไป กระทรวงต่าง ๆ ก็ไม่มีโอกาสที่จะดำเนินโครงการใหม่ได้สำเร็จหรือวางโครงการใหม่ต่อไป เพราะว่ารัฐบาลยังต้องเผชิญกับปัญหาความขาดแคลนในการเงินต่อไปอีก ซึ่งปัญหาทำให้โอกาสสำหรับที่จะพัฒนาประเทศเป็นไปได้ยาก และในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลรุ่นนี้ ก็เน้นอยู่ที่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว คือ ข้าราชการมุ่งให้มีการขยายตัวของการผลิตข้าวเป็นสินค้าออก (ตามตาราง ก) และการขยายตัวนี้ ก็ให้เป็นไปในสภาพการเพิ่มผลผลิตโดยการเพิ่มเนื้อที่ และจำนวนแรงงาน มากกว่าการเพิ่มผลผลิตในเนื้อที่เท่าเดิม ซึ่งต้องใช้เทคนิค หุ่น ที่ดิน ให้สัมพันธ์กับแรงงานเข้าช่วย

ก็จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี 2449 - 67 พื้นที่ไร่ในการเพาะปลูกเพิ่มขึ้น 124% แต่พื้นที่ที่เพิ่มขึ้นเช่นนี้ ยังขาดการชลประทานอยู่ ผลผลิตจึงเพิ่มขึ้นเพียง 68% เท่านั้น²

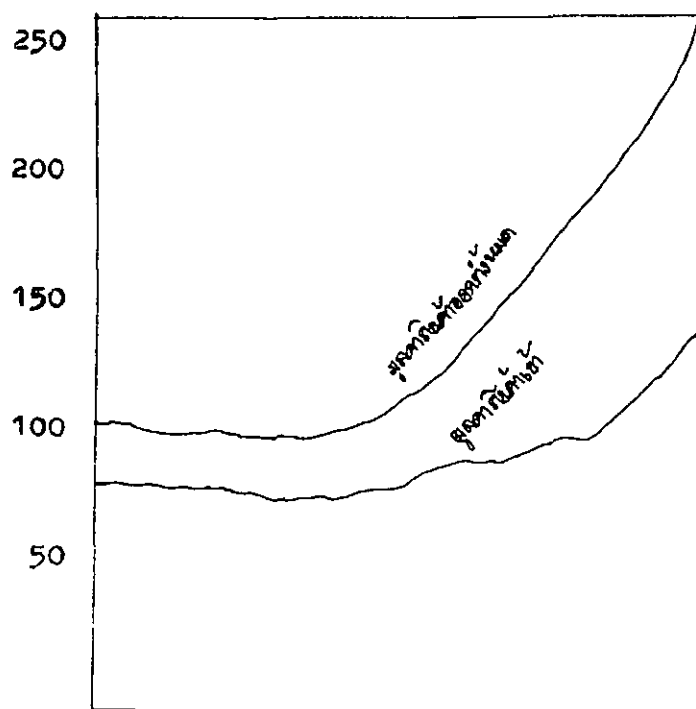
¹พรเพ็ญ อันตระกูล การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2453 - 68), หน้า 124.

ตาราง ก.

แสดงมูลค่าสินค้าข้าวเทียบกับมูลค่าสินค้าออกทั้งหมด เฉลี่ยระหว่าง พ.ศ.

๒๔๕๓ - ๗๒

(ล้านบาท)

พ.ศ. ๒๔๕๓-๕๗ ๒๔๕๘-๖๒ ๒๔๖๓-๖๗ ๒๔๖๘-๗๒

ที่มา

1. Ingram, Thailand's Rice Trade, P.105
2. Ingram, Economic Change in Thailand 1850 - 1970

อินแกรมได้แสดงให้เห็นว่า การที่ผลผลิตข้าวต่อไร่ได้เพิ่มขึ้นอย่างช้า ก็เป็นเพราะการลดลงของข้าวเปลือก ซึ่งปรากฏอยู่ในระหว่าง พ.ศ. 2449 - 52 ผลผลิตของข้าวเปลือกในบริเวณพื้นที่ทำการเพาะปลูกเฉลี่ย 4.8 หาบต่อไร่ แต่หลังจากนั้น ในระหว่าง พ.ศ. 2457 - 61 และ 2464 - 67 ลดลงเฉลี่ย .8 และ .3 หาบต่อไร่ตามลำดับ¹ การนี้จึงเป็นเครื่องยืนยันอย่างถึงวิธีการผลิต ซึ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเนื้อที่การเพาะปลูกที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่ไม่ได้รับการชลประทาน หรือบริเวณส่วนใหญ่ทั้งหมดนอกเขตภาคกลางออกไป²

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว จำเป็นต้องพึ่งเทคนิคความก้าวหน้าของประเทศตะวันตกมาควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ เนื้อที่จะใช้ผลผลิตต่อไร่ (หัว) ให้สูงขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยขึ้น แต่ในช่วงนี้ผลผลิตต่อหัวเริ่มลดลงจากตัวเลขที่ปรากฏดังนี้³

พ.ศ.	ผลผลิต(ล้านหาบ)	ประชากร(ล้านคน)	ผลผลิตต่อหัว
2450 - 59	58.3	8.2	7.1
2461 - 68	66.7	9.4	7.0

ในระยะตั้งแต่ พ.ศ. 2461 - 68 ผลผลิตต่อหัวลดลง .1 แสดงให้เห็นว่าแทบจะไม่มี ความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจเลย ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้แต่การพัฒนาการผลิตข้าวซึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญ รัฐบาลก็ไม่สามารถปรับปรุงให้มีการเพิ่มผลผลิตขึ้นภายในเนื้อที่ของการเพาะปลูก ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยก็ได้เปรียบอยู่แล้วในด้านคุณภาพข้าว ซึ่งในกรณีนี้

¹Ingram, Economic Change in Thailand,

หน้า 48

²Ibid. P.49

³พรเทพ อ้นตระกูล, การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2453 - 68), หน้า 123.

ถ้าหากรัฐบาลประสบความสำเร็จด้านนี้ ก็จะเป็นการเปิดตลาดข้าวแข่งขันกับประเทศพม่าได้ พม่าก็มีการส่งเสริมการผลิตทั้งในด้านการชลประทานและการสหกรณ์อย่างมาก ซึ่งทำให้เป็นผู้ผลิตที่ใหญ่ที่สุดในโลก และผลผลิตที่ส่งออกทั้งหมดก็มีจำนวนมากกว่าของประเทศไทยอย่างมาก

ตาราง ข.

แสดงการเปรียบเทียบการขยายตัวของพื้นที่ในการเพาะปลูก และการส่งออกระหว่างไทยกับพม่า

ประเทศ	พ.ศ.	พื้นที่สะสม (เอเคอร์)	ส่งออก (ตัน)
พม่า	2453 - 54	9,950	1,792
	2463 - 64	10,309	2,474
ไทย	2448 - 52	3,680	878
	2458 - 62	5,560	948

ที่มา พรเพ็ญ อันตระกูล, การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 129

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายเงินของรัฐบาลไม่ได้ก่อให้เกิดผลผลิตในด้านการผลิตชนิดอย่างอื่น นอกจากข้าวเป็นสินค้าออก ทำให้ประเทศต้องอาศัยการผลิตข้าวส่วนเหลือของประชาชนนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ และชาวต่างประเทศก็เข้ามาจับตลาดทางการค้าและอุตสาหกรรมข้าวในประเทศไทยทั้งสิ้น ทำให้ไทยต้องเสียเปรียบในเรื่องเกี่ยวกับดุลการค้า

นอกจากนี้ ความไม่สำเร็จในการที่จะพัฒนาการพาณิชย์ภายในประเทศ และการผลิตสินค้าเกษตรกรรมอย่างอื่นนอกจากข้าว มีผลทำให้รัฐบาลไม่สามารถนำประโยชน์จากการค้ากับต่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ เพราะว่าผลประโยชน์ที่รัฐบาลจะ

ได้รับจากการส่งสินค้าออกมีจำกัด และเมื่อใดที่การผลิตข้าวต้องได้รับการกระทบกระเทือนจากสภาพดินฟ้าอากาศที่ทวีวิฤกษ์แปรเปลี่ยนไป ฐานะทางการคลังของประเทศไทยก็จะทรุดลง ดังปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2463 - 67 ปริมาณการผลิตข้าวได้ลดลงเหลือส่งออกเพียง 38% ของจำนวนข้าวที่ผลิตได้ ทั้งนี้ก็เพราะความอัมเผลอในการผลิตข้าวเพียงปีเดียว คือใน พ.ศ. 2463 ซึ่งเนื่องมาจากเกิดอุทกภัยและฝนแล้ง ในระหว่าง พ.ศ. 2460 - 62 ทำให้ส่วนเกินในอุตสาหกรรมลดลงจาก 189 ล้านบาท เหลือ 14 ล้านบาท เหลือเฉลี่ยปีละ 2.8 ล้านบาทเท่านั้น และจากการที่สินค้าออกเป็นแหล่งที่มาของเงินรายได้ที่สำคัญที่สุดของไทย การลดลงของอุตสาหกรรม จึงทำให้กระทบกระเทือนต่อเงินรายได้แผ่นดิน ซึ่งอาจเป็นในสัดส่วนที่เท่ากันหรืออาจจะมากกว่านั้น เมื่อเปรียบเทียบสินค้าออกกับส่วนที่ไถ่ลงทุนของเอกชนภายในและรายจ่ายของรัฐบาลซึ่งมีอยู่จำกัดด้วย

ตาราง ก.

แสดงการส่งข้าวเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด เปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมค้า

พ.ศ.	ข้าวส่งออกคิด เป็น % ของผลผลิต	มูลค่าของข้าว ที่ส่งออก	อุตสาหกรรมค้า	เฉลี่ยปีละ
2452 - 57	42	81.2	106.0	21.2
2458 - 62	42	108.0	139.0	37.8
2463 - 67	38	113.6	14.0	2.8

ที่มา Ingram, Economic Change in Thailand P.25

นอกจากความล้มเหลวในการผลิตข้าวนี้แล้ว ก็ยังมีปัญหาที่รัฐบาลจะต้องให้ความช่วยเหลือราษฎรอีกเป็นจำนวนในปี พ.ศ. 2460 ซึ่งได้เกิดอุทกภัยขึ้น ในการช่วยเหลือนี้ กระทรวงการคลังได้จ่ายเงินไต่เบี้ยไปรวมทั้งสิ้น 939,423 บาท 42 สตางค์ และเงินที่รัฐบาลเรียกคืนไม่ได้ 29,699 บาท 81 สตางค์ ซึ่งกรมพระจันทบุรีนฤนาถ ได้ขอพระบรมราชานุญาติจำหน่ายเงินรายนี้ ลงเป็นจ่ายในบัญชี พ.ศ. 2460 โดยโอนเงินคงคลังมาจ่ายให้เสร็จไปเสียคนหนึ่ง ส่วนรายการที่ยังมีทางที่จะไถ่เงินคืน เช่น ค่าข้าวที่จ่ายให้เบี้ยรับประทวนและทำพันธุ์ กับค่ากระบือจำหน่ายให้ราษฎร เหล่านี้ให้เป็นเงินค้างในบัญชีเบี้ยไปก่อน

สำหรับเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยที่เรียกคืนไม่ได้ ใน พ.ศ. 2461 ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้โอนเงินค่าพระคลังมาจ่ายเป็นจำนวนทั้งสิ้น 83,782 บาท 42 สตางค์ ยังค้างอีก 2,024,011 บาท 11 สตางค์ นั้นในปี พ.ศ. 2462 ไม่ได้จ่าย ได้รับเงินสงเคราะห์ 214,030 บาท 76 สตางค์ ก็ได้รับใบสำคัญของเงินค่าไร่จ่ายต่าง ๆ ในการนี้ 1,315 บาท 03 สตางค์ เมื่อหักเงิน 1,808,665 บาท 57 สตางค์ ซึ่งในการนี้ รัชกาลที่ 6 ก็ทรงทราบและพระองค์ก็ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาติ¹

ภัยพิบัติต่าง ๆ เหล่านี้ ก็นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2463 ลงมาการคลังของประเทศก็เริ่มตกต่ำลง ยิ่งทำให้เกิดการลดทอนในทางเศรษฐกิจ กลายเป็นภาระหนักในทางการคลังแก่รัฐบาลในการแก้ไขปัญหานี้ ซึ่งปรากฏว่า ว่างงบประมาณแผ่นดินและรายได้ไม่สมดุลกัน จนถึงรัชกาลที่ 6 แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้ก็มีผลกระทบกระเทือนมาถึงภาวะการคลังของรัชกาลที่ 7 ด้วย

¹ กจร. แฟ้ม ร 6 ค. 1/47 รายงานการประชุมพิเศษของมนตรีสภา ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ วันที่ 8 พฤศจิกายน 2460 เรื่องจ่ายเงินช่วยเหลือราษฎรที่ตองอุทกภัยครั้ง พ.ศ. 2460

3. ความปั่นป่วนทางการเงินระหว่างประเทศ นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปก็ต้องประสบกับปัญหาความยุ่งยากทางเศรษฐกิจอย่างมาก ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศแรกที่ไม่สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไว้ได้ รัฐบาลประสบกับปัญหาความว่างงานและงบประมาณไม่สมดุล ดังนั้นเมื่อรัฐบาลไม่สามารถปรับงบประมาณให้รัดกุม ก็จำเป็นต้องกู้ยืมและพิมพ์ธนบัตรหมุนเวียนเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น ค่าของเงินตราจึงเริ่มลดต่ำลงจนไม่มีราคา ส่วนอังกาเร ก็ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับออสเตรเลีย นอกจากนี้ประเทศโปแลนด์ รุสเซียและเยอรมนี ก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน ส่วนประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรปและทวีปอื่น ๆ ก็เกิดภาวะเงินเฟ้อเหมือนกัน แต่ไม่รุนแรงเท่าประเทศที่กล่าวมานี้¹

ระหว่าง พ.ศ. 2468 - 2472 เป็นระยะที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ รุ่งเรืองขึ้น หลังจากการบูรณะเศรษฐกิจภายหลังสงครามโลก แต่อังกฤษและเยอรมนีต้องประสบกับภาวะเงินเฟ้อ เยอรมันภาวะเงินเฟ้อนี้ ได้ยุติลงในปี พ.ศ. 2467 หลังจากนั้นภาวะเศรษฐกิจเริ่มขยายตัวขึ้นปานกลางจนถึง พ.ศ. 2471 และเริ่มตกต่ำในปลาย พ.ศ. 2471 - 2472 ส่วนประเทศอังกฤษ สภาพเศรษฐกิจตั้งแต่ พ.ศ. 2463 ไม่อยู่ในฐานะรุ่งเรือง สาเหตุเนื่องจากการกลับเข้าสู่มาตรการฐานทองคำใน พ.ศ. 2463 และการกำหนดอัตราเสมอภาค (Carity) ของเงินปอนด์สเตอร์ลิง สูงไปประมาณ 10% ทำให้ราคาสินค้าสูงและจำหน่ายได้น้อย มีผลกระทบกระเทือนการผลิตและการว่าจ้างแรงงาน และยังเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ปริมาณการค้าของอังกฤษในตลาดโลกจึงหดตัวลง²

ในช่วงนี้ฐานะการเงินระหว่างประเทศในยุโรปเริ่มคลอนแคลนมาตลอดระยะเวลา 17 ปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สาเหตุเพราะเยอรมนีไม่สามารถจ่ายค่าปฏิกรรม

¹ เดอวัลย์ นันทากิจวัฒน์, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ตอนที่ 4 บทที่ 1 ภาวะเศรษฐกิจเงินเฟ้อ, หน้า 206.

² มูรี นกยูงทอง, ปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (2469 - 2477), หน้า 60.

สงคราม การขาดความเชื่อถือในวงการเงินต่างประเทศ ทำให้มีการถอนเงินทุนจากธนาคารในประเทศเยอรมนี และรัฐบาลเยอรมนีต้องสูญเสียทุนสำรองทองคำเป็นจำนวนมาก และปรากฏการณ์ในเยอรมนีนี้ทำให้เสถียรภาพของเงินปอนด์สเตอร์ลิงและเงินตราสกุลอื่น ๆ ในยุโรปสั่นคลอนจนเกิดการถอนเงินฝาก และเงินลงทุนเป็นจำนวนมากจากกรุงลอนดอน เมื่อมีการถอนทองคำออกจากธนาคารชาติของอังกฤษอยู่ตลอดเวลา โดยที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ทำให้ประเทศอังกฤษต้องออกจากมาตราทองคำ และปล่อยให้เงินปอนด์ลอยตัวโดยไม่ผูกพันกับทองคำอีกต่อไป แต่เนื่องจากอำนาจทางเศรษฐกิจของอังกฤษได้เพิ่มขึ้นตลอดศตวรรษที่ผ่านมา บังคับทำให้เงินสเตอร์ลิงเป็นเงินตราสกุลที่ใช้ค้าขายกันทั่วโลก พร้อม ๆ กันตลาดลอนดอนได้กลายเป็นตลาดการค้าที่ใหญ่ของโลก ดังนั้นการตัดสินใจออกจากมาตราทองคำของประเทศอังกฤษในเดือนกันยายน พ.ศ. 2471 ทำให้เงินตราสกุลอื่น ๆ ซึ่งผูกพันอยู่กับเงินปอนด์สเตอร์ลิงทั้งทางตรงและทางอ้อม ต้องพากันออกจากมาตราทองคำตามเงินสเตอร์ลิงด้วย แต่สำหรับไทยซึ่งมีทุนสำรองเงินตราส่วนใหญ่เป็นสเตอร์ลิง ก็ได้ถอนออกจากมาตราทองคำในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2475 ซึ่งการออกจากมาตราทองคำนี้ ทำให้ได้รับความกระทบกระเทือนทางการเงินและการคลังเพราะว่าการค้าของไทยค้ำเนินอยู่บนมาตรฐานสเตอร์ลิง และหลักทรัพย์ส่วนใหญ่ก็เป็นเงินสเตอร์ลิงด้วย

4. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ของโลก ผลจากการเปิดประตูการค้ากับประเทศตะวันตกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์อย่างกว้างขวาง ทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตขึ้นและผูกพันอยู่กับเศรษฐกิจของโลกอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ถึงแม้ว่าไทยจะได้พยายามพัฒนานานเมืองให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามแบบประเทศตะวันตก ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา แต่ครั้นพอถึงปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลไทยก็ต้องประสบกับปัญหาทางการเงินอย่างมาก และเมื่อเริ่มรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวจนเกือบจะฟื้นตัวได้ ก็กลับต้องประสบภาวะความยุ่งยากทางเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง คือเศรษฐกิจตกต่ำซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2474 ได้รุนแรงและมีผลกระทบกับประเทศไทยด้วย

ใน พ.ศ. 2472 ได้เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ความฉืดพลาดในระบบเศรษฐกิจ คำนึงถึงที่กันมาตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยเฉพาะการบังคับให้ประเทศถูกหนี้จ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมหาศาล โดยมีค่าใช้จ่ายถึงฐานะเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ความฉืดพลาดในระบบเศรษฐกิจเป็นเหตุให้ทองคำไปรวมอยู่ในบางประเทศ เกิดการค้ำกำไรโดยการค้ำขึ้นและค้ำราคาเงินลง ทำให้ราคาเงินตกลงอย่างมาก ประเทศต่าง ๆ ก็พากันตั้งราคาเงินให้สูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าต่ำลง ราคาคูณก็ตกต่ำตามลงด้วย ยังผลให้ประเทศสิทธิกรรมไม่สามารถหาซื้อสินค้าจากประเทศอุตสาหกรรมได้ เพราะราคาซื้อขายตกลง ธนาคารก็ต้องขึ้นอัตราดอกเบี้ยและกำหนดจำนวนเงินที่จะให้กู้ ผู้ผลิตก็ต้องพยายามหาทุนที่หมุนเวียนไว้มากขึ้น เขาจึงต้องลดราคาสินค้าลงเรื่อย ๆ

วิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำนี้ มีศูนย์กลางอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งเราเห็นได้จาก การที่ตลาดซื้อขายใบหุ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาถล่มลง สาเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำนี้หลายประการ คือ

1. การเก็งกำไรซื้อขายใบหุ้นในนครนิวยอร์กหลัง พ.ศ. 2469 ทำให้ราคาซื้อขายใบหุ้นสูงเกินราคาจริงอย่างมาก ต่อมาใน พ.ศ. 2471 ราคาใบหุ้นก็เริ่มตกต่ำลงและสูงขึ้นเล็กน้อยในครั้งแรกของ พ.ศ. 2473 แต่ในครั้งหลังของ พ.ศ. 2473 กลับลดต่ำลงเรื่อย ๆ การหยุดการขยายตัวของเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2472 จึงกลายเป็นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง การลงทุนหยุดชะงัก ราคาสินค้าตกลง ธนาคารเริ่มยุติสภาพคล่อง (Liquidity) โดยเฉพาะธนาคารให้สินเชื่อทางการเกษตร เพราะเมื่อราคาสินค้าเกษตรกรรมลดลง ธนาคารย่อมสูญเสียเงินกู้และราคาหลักทรัพย์ ที่ค้ำประกันการที่ธนาคารล้มกิจการเป็นเหตุให้ประชาชนเสื่อมความนิยมธนาคาร ธนาคารจึงมีเงินให้กู้น้อย เกิดภาวะเงินฝืดและหนี้สินท่วมท้น อัตราค่าจ้างแรงงานลดลง ประเทศที่ผลิตสินค้าประเภทเกษตรกรรมตกอยู่ในฐานะลำบาก เพราะระดับราคาสินค้าต่ำลง และต้องดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ไขสถานการณ์นี้ เช่น ยกเลิกมาตรการอุดหนุนการค้า ควบคุมการส่งออกสินค้าเข้าหรือตั้งกำแพงภาษี ซึ่งล้วนมีผลกระทบกระเทือนต่อประเทศอุตสาหกรรม

การผลิตลดลง ทำให้เกิดการว่างงานและทำให้ปริมาณการค้าของโลกหดตัวลงไปโดยปริยาย¹

2. การที่วิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า ทำให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และงานกสิกรรมแต่เดิมส่วนใหญ่ก็ถูกหันไปใช้เครื่องจักรแทน ทำให้เกิดปัญหาคนว่างงานขึ้น และค่าแรงการจ้างงานต่ำ ซึ่งผลที่ตามมา คือ เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประเทศต่าง ๆ ก็พยายามหาทางแก้ไข และปรับปรุงเศรษฐกิจของตนให้ดีขึ้น โดยพยายามทำให้เศรษฐกิจเป็นแบบที่เรียกว่า "การพึ่งตนเอง" คือหมายถึง ให้ตนเองเป็นที่พึ่งแก่ตนในทางเศรษฐกิจ โดยไม่ต้องอาศัยต่างประเทศ เช่น การผลิตอาหารให้เพียงพอในการบริโภค การออกกฎหมายควบคุมการผลิต สัมภาระดิน การวางโครงการจัดงานสาธารณะต่าง ๆ การกำหนดปริมาณสินค้าที่สั่งเข้า และการตั้งภาษีศุลกากรไว้ในอัตราส่วนที่สูง เป็นต้น จากมาตรการเหล่านี้ เป็นการทำลายและกีดกันการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของโลกเกิดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ สินค้าที่ผลิตออกมาก็ขายไม่ได้ ยังต้องให้โรงงาน ร้านค้าต่าง ๆ ต้องล้มเลิกกิจการไปตาม ๆ กัน

จากการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องอยู่ในสภาพที่วันวายทางเศรษฐกิจอย่างมาก ไทยก็ต้องประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจด้วย

5. สภาพพื้นฐานของนโยบายการคลังและการเงิน รัฐบาลไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ยึดถือนโยบายการคลังและการเงินแบบอนุรักษนิยม ตามแนวทางที่ที่ปรึกษาการคลังชาวต่างประเทศวางไว้อย่างเคร่งครัด คือการรักษาเสถียรภาพเงินบาทด้วยการสะสมเงินคงคลังไว้ ไม่นิยมวิธีการจ่ายด้วยการหาเงินกู้จากต่างประเทศ และจะหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินให้มากที่สุด นอกจากนี้ความหวั่นเกรงอิทธิพลทางการเมืองของมหาอำนาจตะวันตกก็ทำให้รัฐบาลไทยจากัดการกู้ยืมเงินจากภายนอก ไม่สนับสนุนการลงทุนของชาวต่างประเทศ เพราะเกรงว่าจะเป็นช่องทางให้ต่างชาติเข้ามาสร้างอิทธิพลและแทรกแซงกิจการภายในประเทศได้โดยง่าย

¹ เจริญ ไชยชนะ, โลกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง, หน้า 250.

รัฐบาลในสมัยรัชกาลที่ 7 ต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจตลอดรัชกาล ปัญหาสำคัญในระยะต้นรัชกาลคือ ปัญหาเศรษฐกิจการคลัง ซึ่งค้างมาแต่รัชกาลก่อน การใช้จ่ายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผลทำให้ฐานะการคลังในปลายรัชกาลไม่มีเสถียรภาพเท่าที่ควร รัชกาลที่ 7 ทรงเห็นว่าจำเป็นต้องรีบแก้ปัญหากการคลังโดยด่วน การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในรัชสมัยของพระองค์เป็นแบบอนุรักษ์นิยมอย่างเคร่งครัด ซึ่งในด้านการดำเนินนโยบายการคลังนั้น เซอร์ เอคเวิร์ต ลูก มีแนวนโยบายแบบอนุรักษ์นิยมมาโดยตลอด กล่าวคือมุ่งสะสมเงินคงคลังให้เพิ่มพูนขึ้น เพื่อเป็นการประกันความมั่นคงทางการคลัง และนอกจากจะไม่ยอมกู้เงินต่างประเทศมาพัฒนาประเทศแล้ว ยังมีนโยบายใช้หนี้เงินกู้อย่างระมัดระวัง เพื่อแสดงความสามารถและเสถียรภาพทางการคลังให้ปรากฏแก่นานาชาติ ซึ่งในขณะเดียวกันจะต้องปรับงบประมาณให้รัดกุมด้วย ส่วนการดำเนินนโยบายทางการเงินนั้น มุ่งรักษาค่าภายนอกของเงินบาทให้มีเสถียรภาพมั่นคง เพื่อให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากรัฐบาลต้องสะสมเงินคงคลังไว้โดยไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร ไม่จรรู้เงินเพื่อพัฒนาประเทศ ทั้งยังต้องปรับงบประมาณให้รัดกุม ซึ่งมีผลทำให้ต้องตัดรายจ่ายอยู่ในกรอบของรายได้ และได้รับความยุ่งยากเนื่องจากการตัดรายจ่ายนั้นด้วย นอกจากนั้น ยังต้องรักษาอัตราการแลกเปลี่ยนให้มีเสถียรภาพอีกด้วย¹

เหตุที่รัฐบาลดำเนินนโยบายแบบอนุรักษ์นิยม เป็นเพราะอิทธิพลของที่ปรึกษาการคลัง เมื่อ เซอร์ เอคเวิร์ต ลูก เข้ามารับราชการในปลายรัชสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แนะนำให้รัฐบาลทำการประหยัด ตัดทอนรายจ่าย แต่ว่าการดำเนินงานของ เซอร์ เอคเวิร์ต ลูก ไม่ราบรื่น เพราะว่ารัชกาลที่ 6 ไม่ทรงรับฟังคำปรึกษาของที่ปรึกษาการคลัง เมื่อเปลี่ยนรัชกาลใหม่ เซอร์ เอคเวิร์ต ลูก ก็สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเต็มที่ เพราะว่ารัชกาลที่ 7 ทรงไว้วางพระราชหฤทัยในการให้คำปรึกษาของ เซอร์ เอคเวิร์ต ลูก เป็นอย่างมาก ซึ่งเมื่อเขากลับตำแหน่งแล้ว นายฮอลส์ - แพลทซ์ ที่ปรึกษาการคลัง

¹ มยุรี นกยูงทอง, ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2468 - 2479), หน้า 66.

คนต่อมา เซอร์ เอคเวิร์ค ลุก ก็เป็นผู้ที่สนับสนุนนโยบายแบบอนุรักษนิยมเช่นเดียวกัน ซึ่งจากการที่ไทยยึดถือนโยบายแบบอนุรักษนิยมนี้ ทำให้ตะวันตกมีอิทธิพลเหนือไทย ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้รัฐบาลมักจะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนเงินทุน รัฐบาลก็พอใจที่เลือกเอาหนทางจำกัดการใช้จ่ายเงินให้เพียงพอ กับรายได้มากกว่ากู้ยืมเงินจากต่างประเทศ อันอาจจะก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงของประเทศได้

ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้อธิบายมาแล้วจึงว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในรัชกาลที่ 7 ที่พระองค์จะต้องใช้ความรอบคอบอย่างมาก ในการจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งจึงว่าเป็นภาระที่หนักมากอันหนึ่งของรัชกาลที่ 7

การแก้ไขปัญหาคะรงมฤกษในรัชกาลที่ 7

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ สิ่งแรกที่ทรงริเริ่มทำอย่างเร่งด่วนคือ ทาทางแก้ไขปัญหาคะรงมฤกษ คือปัญหาทางงบประมาณรายจ่ายขาดดุล ดังนั้นพระองค์จึงทรงสถาปนาอภิรัฐมนตรีสภาขึ้นเพื่อไว้สำหรับเป็นที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาะรงมฤกษนี้ อภิรัฐมนตรีสภาประกอบด้วยพระราชนัดดา 5 พระองค์ ซึ่งอภิรัฐมนตรีเหล่านี้ 2 พระองค์คือสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอพระเชษฐาธิราชวชิราวุธวงศ์ และพระเจ้าพี่นางเธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงเคยรับราชการในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติมาแล้ว ส่วนอีก 2 พระองค์ได้แก่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอประยูรวงศ์วราเดช และพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำวรวงษาธนาภาส ก็เคยทรงดำรงตำแหน่งกรรมการของคณะที่ ๓ ราชกิจงบประมาณ การรับจ้างเงินแผ่นดินมาก่อนหรือแม้แต่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งเป็นอภิรัฐมนตรีที่มีประสบการณ์ทางคำนี้เป็นอย่างดี ทุกพระองค์ก็ยังเคยทรงดำรงตำแหน่งอนุกรรมการในสมัยรัชกาลที่ 6 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอภิรัฐมนตรีทั้ง 5 พระองค์ที่ทรงดำรงขึ้นในครั้งนี้นั้นไม่มีพระองค์ใดเลยที่ไม่ทรงมีความสามารถหรือประสบการณ์ทางการคลัง¹ เลย และในการแก้ไขปัญหานี้ก็จะต้องได้รับความเห็นชอบจากอภิรัฐมนตรีด้วยจึงจะดำเนินการแก้ไขได้

วิธีแก้ไขปัญหาคะรงมฤกษในครั้งนั้นคือ

1. ส่งเงินทุนสำรองเงินตราไปฝากไว้ในต่างประเทศ พระองค์เจ้าทุกโอรสและเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า เงินทุนสำรองธนาคารและเงินทุนสำรองธนาคารทองคำ ซึ่งตามพระราชบัญญัติเงินตราฉบับใหม่จะต้องรวบรวมขึ้นเป็นเงินทุนสำรองเงินตราเพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทไว้ให้คงที่ในส่วนที่อยู่ต่างประเทศ

¹ ราชทูต รัตนวิบูลย์. บทบาทของอภิรัฐมนตรีสภาในสมัยรัชกาลที่ 7 หน้า 154 - 155

ในเวลานี้มีจำนวนประมาณ 8,800,000 ปอนด์ คิดเป็นเงินทางสยามเท่ากับ 96,800,000 บาท ส่วนมากรักษาไว้เป็นเงิน ซึ่งอาจจะหนีบฉวยไต่พันตี (liquid money) คือฝากไว้กับแบงก์ในลอนดอนบ้างและลงทุนหาผลประโยชน์ในโคเปนเฮเกนหรือประเทศอังกฤษ British Treasury Bill ซึ่งมีอายุเพียง 3 เดือนบ้างและมีส่วนน้อย (ประมาณ 14 ล้านบาท) เป็นหลักทรัพย์ อันนับว่าเป็นเงินที่หนีบฉวยไต่พันตีมากกว่าเงินฝากและพันธบัตรอังกฤษ นอกจากนี้ยังกล่าวว่า การมีเงินทุนสำรองในต่างประเทศเป็นจำนวนมากนั้น จะเป็นการจำเป็นแก่การที่จะรักษาคุณค่าแห่งเงินบาทให้คงที่มีให้คงค่าไว้ในเมื่อสินค้าออกไม่ดีและการค้าส่วนใหญ่ก็ทำกับอังกฤษหรือดินแดนของอังกฤษจึงทำให้กรุงลอนดอนเป็นแหล่งกลางในการเงินและมีสินอันเกิดแก่การค้าขายของไทยกับต่างประเทศนั้นย่อมมีประโยชน์ในกรุงลอนดอน แบงก์ต่าง ๆ ซึ่งทำการแลกเปลี่ยนในไทย จึงทำการซื้อขายเงินปอนด์ ศ.เคอร์ลิงก์กับพรรคอง มากกว่าที่จะคงทำการซื้อขายเงินตราประเทศอื่น และการจะซื้อขายนั้นก็มักทำโดยทันทีทันควัน การซื้อขายจึงจะไม่คิดคิดซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า การค้าของไทยในเวลานี้ ยังคงให้พรรคองจำต้องมีเงินทุนสำรองไว้ในกรุงลอนดอนเป็นอันใหญ่ และการที่จะรักษาค่าแห่งเงินบาทให้คงที่ ในวาระที่เกิดวิกฤตนี้ จะทำให้คงจ่ายเงินที่หนีบฉวยไต่พันตีและในที่สุดก็คงค้างหลักทรัพย์ที่มีอยู่ หรืออีกนัยหนึ่งหลักทรัพย์ที่ยังมีอยู่ประมาณ 14 ล้านบาทนั้นในเวลาปกติก็ไม่คงรับ และในเวลาปกติปกติก็ไม่คงรับรับชดเชยในทันทีทันควัน เพราะมีเงินที่จะหนีบฉวยไปใช้ก่อนได้ ซึ่งการที่จะเป็นเช่นนี้ พระองค์เจ้าสุโขทัยก็เห็นว่า การที่จะแบ่งเงินทุนสำรองไปรักษาไว้ในเมืองอื่นบ้าง ซึ่งจะทำให้ส่วนที่ซื้อหลักทรัพย์ไว้ 14 ล้านบาทนั้นที่ส่งไปก่อนก็จะไม่ทำให้ การรักษาค่าแห่งเงินบาทอ่อนลง เพราะเมื่อคงจ่ายปอนด์ศ.เคอร์ลิงก์ ทางเราก็จะจ่ายเงินส่วนที่หนีบฉวยนั้นไปก่อน เป็นการยอมให้มีเวลาโอนเงิน 14 ล้านบาทนั้นก็กลับมากกรุงลอนดอนสำหรับใช้จ่ายก่อนได้ และ ว่าการจะแบ่งเงินทุนสำรองนี้ ไปรักษาในเมืองอื่นเพียง 14 ล้านบาทก็น่าควรจะส่งเงินนี้ไปรักษาไว้ในกรุงนิวยอร์ก¹

¹ ก.จ.ช. ฉบับ รทก1/19. ลายพระหัตถ์เลขที่ 6/346 ลงวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2471
ของพระองค์เจ้าสุโขทัยกษัตริย์ กรมหมื่นมกุฎราชกุมารสมเด็จพะปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ซึ่งหลักจากที่พระองค์เจ้าสุภโยกเกษมที่ปรึกษาพระนครหลวงพระนครลงนามบันทึก ได้กราบทูล
แล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะให้ทำ จึงมีพระบรม
ราชโองการลงวันที่ 12 เมษายน 2471 อนุญาตให้ดำเนินการไปตามที่กราบบังคมทูลมาโดย

2. นายทองคำแห่งจากปารีสไปฝากไว้ที่อังกฤษ ขณะเจ้าคำรพิศารังเพทกุล ได้ทรงแสดง
ความเห็น ว่า ควรขายทองคำแห่งจากปารีสไปฝากไว้ที่ประเทศอังกฤษ เพื่อจะได้นำทองคำไปขาย
ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ว่า รัฐบาลฝรั่งเศสคงไม่พอใจ แต่ก็ยังคงเห็นควรแจ้งให้รัฐบาลฝรั่งเศสทราบ
ซึ่งในที่สุดท้ายจากปารีสไปฝากไว้ที่อังกฤษ

3. จำนำเงินประเภททองคำเงินกู้เพื่อรับซื้อพันธบัตรไทย พระองค์เจ้าสุภโยกเกษม ที่ปรึกษา
พระนครหลวงพระนครลงนามบันทึกได้ขอพระบรมราชานุญาตที่จะจำนำเงินในประเภททองคำเงินกู้ 100,000
ปอนด์ หรือ 1,100,000 บาท เพื่อที่จะรับซื้อพันธบัตรไทยได้กล่าวว่าพระองค์ได้มีโทรเลขจากอัม
ราชทูตไทย ๓ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2475 ว่าพันธบัตรของไทยมีราคาคงต่ำกว่าปกติ
มาก คือพันธบัตรรายดอกเบี้ย 7% ราคาคือราย 82 - 83 ต่อ 100 ปอนด์ พันธบัตรรายดอกเบี้ย
6% ราคาคือราย 79 ½ - 83 ต่อ 100 ปอนด์ โดยที่พระองค์เจ้าสุภโยกเกษมได้มีโทรเลขตอบ
ไปขอให้สืบสวนในทราบเหตุผลบ้าง ซึ่งก็ได้มีโทรเลขตอบว่า การที่ราคาก่อนหน้าของไทยคงต่ำ
ผิดปกตินั้นเป็นเพราะว่ามีข่าวลือในตลาดถึงฐานะการเงินของเงินปอนด์คงต่ำ อยู่ในขณะนี้พระองค์
เจ้าสุภโยกเกษม ก็ได้รับสำเนาโทรเลขของสถานทูตสยาม กรุงเทพมหานคร จากนายคึกฤทธิ์
ทางประเพณีว่า ใ้มีบุคคลพวกฝรั่งกำลังหาการซื้อพันธบัตรของไทย จนพันธบัตรของไทย ราคาคือขึ้น
คือราคาก่อนหน้าที่ย่ำดอกเบี้ย 6% มีราคาคงแค่ 87 - 90 ต่อ 100 ปอนด์ รายพันธบัตรที่ย่ำ
ดอกเบี้ย 7% มีราคาคงแค่ 91 - 94 ต่อ 100 ปอนด์ ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นได้ว่าพันธบัตรมีราคาสูงขึ้น
แทนที่ที่จริงแล้ว ราคายังคงต่ำกว่าปกติอยู่มาก² จึงควรขอของเร่งรัดให้ราคาคืนเพิ่มจำนวน
100 ปอนด์เสียโดยเร็ว เพราะเหตุว่าพันธบัตรทั้ง 2 รายนี้เกินมีราคาถึง 105 ซึ่งการที่จะทำ

¹ ก.จ.ช. รทค1/19, ฉาบพระฉัตถ์เลขที่ 28/367 ลงวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2471 ของเจ้า
พระยามหิธรถึงพระองค์เจ้าสุภโยกเกษม

² ก.จ.ช. รทค1/47, ฉาบพระฉัตถ์เลขที่ 26/6105 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2475 ของพระองค์
เจ้าสุภโยกเกษม กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ผู้ร่ำรวยในเวลานั้น รัฐบาลก็อาจจะทำได้อีกโดยรับซื้อทองคำไว้เก็บบ้างพอสมควร ราคาก็อาจจะขึ้นไปทันที
 หนึ่งเพราะว่าพระองค์เจ้าสุทธุกุญชรได้กวาดเงินของรัฐบาลในเวลานั้นแล้วเห็นว่าเงินสำหรับ
 ชาติมีเงินกู้ยืมเหลือเป็นพันล้านบาทโดยไม่มีใครรับประกันอันใดเลยถึง 15 ล้านบาทเศษ ซึ่งถ้า
 รัฐบาลเป็นเงินปอนด์อีก 1 แสนปอนด์ ซึ่งเท่ากับ 2,200,000 บาท สำหรับไปซื้อพันธบัตรไทยเพื่อค้ำ
 ทุกราชาให้ดีขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการนำเงินที่ไหลไปให้ไปเป็นประกัน ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ขึ้น คือเพื่อ
 ผูกพันพันธบัตรไทยให้ราคาสูงขึ้นไม่ต่ำกว่า 100 ซึ่งจากการเสนอของพระองค์เจ้าสุทธุกุญชรก็มี ทรราช
 สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงมีพระกระแสรับสั่งว่าเห็นด้วยอนุญาตให้ทำ

4. ถอนเงินปอนด์ออกทองคำ เจ้าพระยามหินทรเสนายักษ์กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ได้ขอพระบรมราชานุญาตพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการที่จะนำเงินสำรองของชาติเงินกู้
 บางส่วนที่ตนได้ ไปซื้อทองคำเก็บไว้ โดยอ้างว่าเงินสำรองที่จะถอนไปนั้น ได้ฝากประจำไว้ที่

National Provincial Bank กรุงลอนดอนตามกำหนดฝากในวันที่ 4 มีนาคม ราชบันทึก วันที่ 16
 มีนาคม ราชบันทึกและวันที่ 21 มีนาคม ราชบันทึก ทั้ง 3 ราชบันทึกเป็นเงิน 21,634,325 ^{ปอนด์} พระองค์เจ้า
 มหินทรโคโธเสถียรเสนาบดีกรมการคลัง London National Provincial Bank ว่าขอ
 เงินจำนวนนี้ล่วงหน้าจากงบ 95% ของจำนวนเงินฝากประจำ 3 ราชบันทึกให้หรือไม่ ก็ให้รับโทรเลข
 บอกว่า แบงก์ยอมให้เงินจำนวนนี้ล่วงหน้า โดยหักดอกเบี้ย 2% สำหรับเวลาที่เงินฝากนั้นยังไม่กำหนด
 ตอน นับแต่วันที่ให้ล่วงหน้าเป็นต้นไปและพระองค์เจ้ามหินทรโคโธเสถียรถึงไปว่าให้บอกเซอร์ อัลเฟรด
 เลนัวส์ (Sir Alfred Lenois) ว่าตกลงจะขอให้เขาขายพันธบัตรทองคำทั้งเป็นจำนวน 95% แห่งเงิน
 ฝาก 3 ราชบันทึกแล้วฝากทองคำไว้ที่ Bank of England²

ตาราง ๑.

การซื้อทองคำแห่งนี้โดยมีข้ออ้างว่ามีราคาแพงขึ้น³

ครั้งที่	ราคา	Gron Ounces	Net Ounces	เป็นเงิน
1	\$ 86-0-1	10115.400	10068.785	\$ 60454-13-3
2	\$ 5-19-11	6453.100	6428.738	\$ 38545-12-10
3	\$ 6-0-4	4030.275	4028.421	\$ 24237-13-4

1

ค

ค.จ.ช. 87 ค1/44 จกพญาหลวงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2414 ของเจ้าพระยามหินทรเสนายักษ์กรมการคลัง
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

3

ค

ครั้งที่	ราคา	Gron Ounces	Net Ounces	เป็นเงิน
4	\$ 6-0-9	5239.050	5220.910	\$ 31521-4-11
5	\$ 6-0-3	3622.000	3617.924	\$ 21751-11-4
6	\$ 6-0-3	7676.825	7651.524	\$ 46304-15-9
7	\$ 6-0-3	5255.950	5239.247	\$ 31500-19-6
8	\$ 5-19-11	37724.150	37609.093	\$ 225497-17-0
9	\$ 6-0-1	7672.225	7658.03	\$ 45980-1-9
10	\$ 6-0-1	4064.000	4047.795	\$ 27106-19-5
				\$ 654601-9-1

เมื่อพระองค์เจ้ามหินทรได้ถวายรายงานการบัญชีมณฑลเพื่อให้ทรงทราบ ในปากตรัสของพระบาท
 และ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงนำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุมอภิรัฐมนตรีสภา โดยเสนอเป็น
 ใบบอกว่า การที่จะให้เอาเงินสำรองของมณฑลไปกู้ยืมอย่างพิสดารไปใช้ของมณฑลนั้น อภิรัฐมนตรีสภาจะ
 เห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งอภิรัฐมนตรีสภาก็เห็นด้วย

ตามที่โปรดเกล้าฯ ให้เอาเงินสำรองของมณฑลไปกู้ยืมอย่างพิสดารไปใช้ของมณฑลนั้น ให้นำไป
 เงินสำรองล่วงหน้า 958 ซึ่งยังไม่ถึงกำหนดคดชน ในจำนวนเงินฝากรวม 3 ราย เป็นเงิน
 \$ 554,661-9-1 และตามรายการนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระราชโองการให้
 มณฑลไปใช้ของมณฑลได้ จำนวนหนึ่งจนกระทั่งเหลืออยู่อีกราว 5 แสนปอนด์จึงให้ส่งเงินคดชนที่ส่งไป
 ของมณฑลต่อไป¹

¹ ก.จ.ช. ฉบับ ๓7 ก1 / 44 ตาบทระหัดต์เลขาเดรที่ 22 / 319 ลงวันที่ 16 เมษายน 2475
 รองเจ้าพระยามหินทรอัครราชกิจจำคุกโยกเกษม

ตาราง ๑
บอกการซื้อทองคำแท่งทั้งหมดที่มีขึ้น

ครั้งที่	ราคา	Gross Ounces	Net Ounces	เป็นเงิน
1	฿ 6-0-0	5626.325	5621.101	฿ 33,731-17-9
2	฿ 6-0-0	4445.325	4426.206	฿ 26,557-4-9
3	฿ 5-19-9	2035.875	2027.118	฿ 12,137-7-5
4	฿ 6-0-1	13388.65	13328.644	฿ 80,027-5-7
5	฿ 6-0-0	2040.375	2031.639	฿ 12,189-16-8
6	฿ 6-0-4	14602.725	14558.945	฿ 87,596-6-5
7	฿ 5-19-1	4054.	4038.995	฿ 24,040-17-0
8	฿ 5-18-9	8520.575	8483.684	฿ 50,371-17-6
9	฿ 5-18-10	2423.775	2415.553	฿ 14,352-8-2
10	฿ 5-18-10	6894.75	6865.101	฿ 40,790-2-10
11	฿ 5-18-7	4434.725	4417.175	฿ 26,190-3-4
12	฿ 5-18-5	15807.55	15755.567	฿ 93,286-1-9
13	฿ 5-18-10	25454.75	25395.545	฿ 150,891-17-3
				฿ 652,171-6-5

โดยสรุปแล้วจากการนำเงินสำรองทองคำแท่งที่ถอนจากธนาคารไปรวิธเชิยบ (National Provincial) กรุงเทพมหานครไปซื้อทองคำทำให้ค่าเงินบาทของไทย ซึ่งในขณะนั้นมีแนวโน้มที่จะต่ำลง ทำให้ค่าของเงินบาทสามารถคงตัวอยู่ได้คือไม่ตกต่ำจนเกินไป

๑ ก.จ.ช. ฉบับ ๖๖ ๒๑/๔๔ ตามพระหัตถ์เลขที่ 60/25263 ลงวันที่ 7 มีนาคม ๒๔๗๔ ของ
เจ้าพระยาบดินทรภราชมิ่งมุนีทูลกระหม่อมราชวงศ์บดินทรเดชะปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อทรงอนุญาตให้จำหน่ายเงินเหรียญบาทแล้ว เจ้าพระยาโกษาการฤๅณณศรี จึงได้เชิญบรรดา
นักหนังสือพิมพ์ไปรับทราบข้อเท็จจริงเพื่อจะได้ไม่ก่อนำไปเจียนผิด ๆ ออก ๆ เจ้าพระยาโกษา
การฤๅณณศรีก็รับแจ้งดังนี้คือ จำเดิม แก้วรัฐบาลสยามได้ออกพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. 121 และกรมธนบัตร
ออกธนบัตรให้ราษฎรใช้ความนิยมในเงินเหรียญบาทก็ลดลง และลดลงเรื่อยมาเป็นลำดับ ราษฎรนำเงิน
เหรียญบาทมาซื้อธนบัตร ที่มรดกถึงมากครั้งที่สุด เมื่อพุทธศักราช 2471 รัฐบาลออกพระราชบัญญัติ
เงินตราของประเทศ เข้าเทียบกับทองคำ ซึ่งตอนที่พระราชบัญญัติเงินตราออกใหม่ ๆ นั้นประกอบด้วย
ทองคำรับแลกเงินเหรียญบาทจากราษฎรตลอดวันทุกวันอยู่หลายเดือนทั้งทางกรมพระคลังมหาสมบัติ และ
กรมเงินตราต้องเก็บเงินเหรียญบาทไว้เป็นจำนวนมากมาย ซึ่งเห็นได้ว่าราษฎรสิ้นความนิยม ในเงิน
เหรียญบาท เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ จักรพรรดิทรงพระคลังมหาสมบัติจะจำหน่ายเงินเหรียญบาทออกไป
เงินเหรียญบาทนั้นก็กลับคืนเข้าคลังมากขึ้น และธนบัตร ทำให้กรมพระคลังถึงกับเพราะเงินเหรียญบาท
ที่รับแลกขึ้นไว้มัน จมหายไปแลกธนบัตรจากกรมเงินตราไม่ได้ การเก็บเงินเหรียญบาทไว้เสีย ๆ
ก็ไม่กำไรประโยชน์อย่างใดเลย จนวันที่จะเก็บก็ไม่รู้จึงคิดไปในทางที่จะรวบรวมเนื้อเงิน ในเหรียญบาท
นั้น แล้วความเห็นในเรื่องนี้แม้ในกระทรวงพระคลังเอง จะเห็นควรต้องคงไว้ว่าควรขาย แต่ก็ยังแย้งกัน
หมู่ในข้อว่าจะขายเมื่อใด เพราะสงสัยว่า ราคาเนื้อเงินอาจกลับขึ้นไปได้อีก เกวจะถูกต้องก็เห็น แต่ก็
รอจนาราคาเนื้อเงินก็ขึ้นค่าลงหนักลงทุกที เมื่อตอนปลายปี พ.ศ. 2473 ได้ปรึกษาเรื่องนี้ก็ขึ้น
หนึ่ง เมื่อรัฐบาลได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว ลงความเห็นพร้อมกันว่า การที่จะเก็บเงินเหรียญบาท
ออกจากราคาขึ้นเป็นการเสียของเสีย การขายเนื้อเงินในเหรียญบาท/ที่เป็นส่วนของกรมเงินตราขึ้นเก็บได้เอง ๆ
เองใครคิดเสียอย่างใดก็ยอม ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้จริง ๆ จะแสดงให้เห็นเองว่าควรจะขายราคาลึกเท่าใด
ก็ถึงกับทองคำมาตรฐานของธนบัตรดีกว่าที่จะเก็บเงินเหรียญบาท ที่เนื้อเงินอันราคาไม่แน่นอนและค่าไม่
คงมาจริง ๆ ไว้ จึงโปรดเกล้าให้ออกพระราชบัญญัติเงินตราแก้ไขเพิ่มเติม ให้เสนาบดีกระทรวงการ
คลัง มีอำนาจขายเงินเหรียญบาทของกรมเงินตราแล้วไปส่งการขายทองคำและค่าปริวรรตทองคำ
ให้เป็นทุนสำหรับธนบัตร ซึ่งช่วยให้ฐานะการเงินของประเทศดีขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชวินิจฉัย 2 ประการคือ

๑. การที่ประเทศไทย ราชเนื้อเงินเป็นจำนวนมากมาย อาจทำให้เนื้อเงินในท้องตลาดทั่วโลก
ตกต่ำเกินควร เพราะเมื่อคราวเงินเก็บขายเงินทองแดงก็ทำให้ราคาเนื้อเงินตกต่ำลงมากครั้งหนึ่งแล้ว

๒. ถ้าเนื้อเงินตกต่ำลงไปมากเสื่อมเสียแก่การค้าขายของไทย/จึงมีพระราราชกิจซึ่งเสนาบดี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติว่าให้ออกประกาศพระราราชกิจเงินตราเพิ่มเติม ซึ่งแสดงความจำนง
ของรัฐบาล ที่จะหาเงินเหรียญบาทนั้น ให้เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติพิจารณาว่าเวลาที่จะขาย
ไปปรึกษาหารือกับเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เมื่อเห็นพ้องกันแล้วจึงขายแต่อย่างใดในการขาย
เงินเหรียญบาทพระบาทสมเด็จพระราราชกิจเมืองไทย

ซึ่งถ้าออกประกาศพระราราชกิจเงินตราแก้ไขเพิ่มเติมเสนาบดีกระทรวงพระคลัง จึงออกคำ
อธิบายพระราราชกิจเงินตราแก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๗๓ ซึ่งกระทรวงพระคลังได้ประกาศให้ราษฎร
ทราบเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๗๓

ส่วนการขายนั้นก็ดำเนินการ ด้วยความระมัดระวังตามคำที่ได้ประกาศไว้ เริ่มต้นสืบสวนใน
ทางรับว่าราชการภายในตลาดใด ตลาดที่จะขายได้นั้นมีหลายแห่งด้วยกัน แต่ข้อที่ควรระวังมากที่สุดคือ
ถ้าภายในตลาดนั้นจะใคร่ราคาก็อย่างเดียว โดยให้มีการรับรองอย่างมั่นคงแล้วเงินเหรียญบาทนั้นก็ควรจะ
เข้ามาสู่ประเทศไทยอีกเพราะเขามีตัวอย่างที่เคยถูกกันมาแล้ว ครั้นจะทำขายเสียก่อน หรือจะยอมเสีย
ก่อนแล้วขายออกไป เป็นของเก่าเสียก็ยิ่งแพงมาก ได้ไม่คุ้มกับเสีย จึงตัดสินใจว่าจะขายในตลาด
อื่นเป็นที่ ๆ วางใจได้ว่า เงินเหรียญบาทจะไม่เข้ามาในประเทศไทยอีก

ก่อนจะลงมือบอกขายเพื่อปฏิบัติตามกระแสพระบรมราชโองการดังกล่าวข้างต้น เสนาบดีกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติกับเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ได้พบกันที่วังบางขุนพรหม เมื่อวันที่
๔ กรกฎาคม ๒๔๗๔ ปรึกษากันถึงตลาดที่จะขาย จำนวนที่จะขาย และวิธีการขาย เมื่อตกลงเห็นพ้อง
กันแล้ว บัญชาให้เจ้าพนักงานพระนครจึงได้ไปรบกวนพระอนุชาให้ดำเนินการได้

วิธีดำเนินการทั้งหมดนี้ไปต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอันมาก เพราะถ้าความแพร่หลายออกไป
แม้แต่เล็กน้อยราคาเนื้อเงินซึ่งกำลังรับจะไม่อยู่ที่อยู่ที่ระมัดระวังลงไปทันทีทำให้เราไม่คุ้มกับที่ควรได้

กระทรวงเศรษฐกิจได้ตั้งเอเจนซีให้เป็นผู้ออกหมายแทนในลอนดอน โทนิคคือเจ้าของเงิน
การชานนั้นโดยออกหมายในท้องตลาดเป็นเงินแห่งและให้ขายคราวละน้อยเพื่อไม่ให้ราคาเนื้อเงินตก
จำนวนรวมที่ส่งไปให้รายนั้น 20 ล้านเชอนส์ และเพื่อมิให้ในเวลาที่ออกขายว่าเป็นเงินของใคร
เราจะไม่บรรจุทุกส่งจนกว่าจะขายเสร็จสิ้นจำนวน นอกจากนั้นได้ทำความตกลงไว้กับโรงกระดาษของรัฐ
บาลอังกฤษ ให้ลดหนี้เงินเตรียมชำระที่จะส่งไปเอาแก่เนื้อเงินแต่ทำเป็นแห่ง เพื่อเอเจนซีของเราจะได้
ส่งให้ทันเวลา

เอเจนซีได้ดำเนินการขายตามที่ตั้งขึ้นทุกประการได้มีข้อหาขายรายวัน และราคาก็ให้ต่าง ๆ
กัน สุดแต่ราคาเนื้อเงินในท้องตลาด ในวันที่ขาย การขายไม่ได้อันตกลงเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2474
เป็นอันว่ารัฐบาลสยามได้ขายเนื้อเงิน เป็นจำนวนหนึ่ง 20 ล้านเชอนส์ โคนตลาดเนื้อเงินมิได้ตกต่ำ
อย่างใดเลย

เมื่อเสร็จการขายนี้ลงแล้ว จึงได้ดำเนินการในเรื่องบรรจุเงินเหรียญส่งไปลอนดอน ตามคำ
ขอที่ส่งจากวันนั้นเราต้องส่งเงินเหรียญออกจากประเทศสยามภายใน เดือนกันยายน 2474 ได้ให้
บริษัทเรือประมง บริษัทอินเดียโคกการค้าระหว่างคำที่พูด เป็นอันส่งไปกับเรือ "สเคน" ที่จะออกจาก
ท่าลงแถวกลางเดือนกันยายน ให้มาแวะรับที่สิงคโปร์ และลำเรือคือเรือ "คูสิค" การจ่ายเงินเหรียญ
จากกรมเศรษฐิกมนาคมมิได้ไปบรรจุเรือคูสิคที่ท่าซึ่งท่าสะพานชั่วคราวนั้นเป็นกิจที่ง่ายทำจนได้
กระทรวงกลาโหม กระทรวงทหารเรือ และกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอันมาก
กิจการจึงสำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดีได้เริ่มมีเงินออกจากกรมเศรษฐิกมนาคมไปบรรจุเรือ
"คูสิค" เมื่อวันที่ 2 กันยายนนั้น อยู่ 2 วัน "เรือคูสิค" ถึงสิงคโปร์วันที่ 23 กลับมาถึงกรุงเทพฯ กลางคืน
วันที่ 26 มีใบรับของกัปตันเรือ "สเคน" มารายงานว่าได้เอาเงินไปส่งเสร็จแล้ว

เพื่อที่จะได้เนื้อเงิน 20 ล้านเชอนส์ตามที่ได้ออกหมายแล้วนั้น ได้พิจารณาสิทธิของเงิน
เหรียญบาทบ้าง เนื้อเงินไม่มากนักและส่วนที่อาจจะสูญเสียเหลือในเวลาลดหนี้บ้างแล้วจะถูกตกเป็นเงิน
เหรียญราว 43,049,518 บาท เพื่อมิให้เป็นเหตุจึงส่งไป 43,052,000 บาท บรรจุลงถังทองอะ
ลูมิเนียม 1,200 บาทประจำตราแล้ว รวม 4 ถังเท่านั้น บรรจุลงในถุงใหญ่สองชั้นประจำตราอีก จึงเป็นจำนวน
ที่ต้องไปโรงกระดาษลอนดอน 10,763 ถัง ถ้าลดหนี้คืนได้เกิน 20 ล้านเชอนส์เท่าใดก็ให้ขายต่อไป

เมื่อเงิน 20 ล้านเอาน์นั้นขายได้ 1,060,963 ปอนด์ 10 ชิลลิงส์ 10 เบนส์ ต้องเสียค่า
บรรทุกส่ง ค่าประกันลับ ค่าธรรมเนียมเป็นแห่ง ค่าขนานหน้าให้เอเจนต์ที่ค่าเหล่านี้รวมแล้วเป็นยอดทั้งหมด
การขายราช 1 ล้านปอนด์

เงินเหรียญบาทเหล่านี้ได้ไปถึง เมืองอังกฤษโดยเร็วทันจนรัฐบาลประจำเองก็ไม่ทันสอบ
เลข โรงงานกระดาษที่ลอนดอนก็พลอยเอาแค่นี้อเงินและเอเจนต์ก็ส่งให้ผู้อยู่ไปข้างแล้ว ในเวลา
ที่เวลานี้ก็กำลังพลอยและส่งอยู่ที่ห้องดำชาก็เพราะต้องรอการพลอย

การขายเงินเหรียญบาทนี้ ได้กล่าวมาแล้วว่าทำไมการขายเร็วมาแต่เดือนกรกฎาคม ถึงส่งไป
เมื่อเดือนกันยายน ในวันที่เงินลงเรือขึ้นเดิยประจวบกับวันที่ประเทศอังกฤษออกจากการ
ทองคำ ทำให้มีผู้เข้าใจผิดไปทาง ๆ นา ๆ ถึงกับมีผู้กล่าวว่าอังกฤษได้เงินไปของประเทศไทยไปใช้
เป็นมาตรา จึงเคยออกจากการทองคำ อันที่จริงนั้นแม้ในเวลาประเทศอังกฤษ ก็ได้ใช้มาตรา
นี้อย่างน้อยการขายนั้นก็ไม่ได้ขายให้รัฐบาลอังกฤษแต่ขายให้แก่พ่อค้าเงินในตลาดที่ลอนดอน เพราะ
เป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุด และโรงงานกระดาษของอังกฤษ ทำการพลอยได้ก็กว่าที่อื่นและเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง

มีผู้ทราบบ้างว่า ถ้ารอไว้ขายในเวลาซึ่งราคาเงินสูงกว่าในเวลานั้น จะมีได้เงินค่าขายที่กว่า
หรือ ค่าของเงินที่ขายเวลานี้จะได้เสียเปรียบมากกว่าที่จริงอยู่ แต่ก็คงได้กล่าวมาแล้วว่า การขายนี้
รัฐบาลได้ตัดสินใจไปแล้วว่าจะกระทำโดยไม่กลัวค่าที่ขึ้นในชื่อว่า ขายราคาถูก อันเป็นการที่ราคาเงิน
สูงขึ้นครั้งนี้ก็เพราะค่าของสเตอร์ลิงลดลง เนื่องด้วยประเทศอังกฤษออกจากการทองคำเป็นธรรมดา
อยู่เอง เมื่อค่าของสเตอร์ลิงตกลงค่าของโลหะทั้งหลายก็ขึ้นสูงขึ้นและก็ไม่มีการชั่งน้ำหนัก
ประเทศอังกฤษจะออกจากการทองคำทั้งนั้นประเทศไทยที่อยู่มากไกลถึง 8000 ไมล์ ก็จะไม่มีการ
รู้ด้านการชั่งน้ำหนักได้เลย คนอังกฤษที่อยู่ในประเทศอังกฤษเองก็มีผู้ตั้งคนที่รู้ชั่งน้ำหนักว่าประเทศ
อังกฤษจะออกจากการทองคำ

มีบางคนเข้าใจว่าการขายเงินเหรียญบาทเป็นต้นเหตุในรัฐบาลต้องตรึงราคาขาย ความ
จริงแล้วเงินเหรียญบาทที่ขายไปนี้เป็นเงินของกรมเงินตราจะคงเก็บไว้หรือขายก็ไม่เพียรทำอะไรกับ
เรื่องทำการ เงินนี้คงเก็บอยู่ในเวลานั้นเงินเหรียญบาทของ กรมพระคลังมหาสมบัติยังมีอยู่อีกมากมาย

ถ้าประชาชนจะถนัดนิยมอะไรก็สามารถนำธนบัตรของออกมาแลกเอาไปจากกรมธนารักษ์มาแลกเป็นเงินที่จะจ่ายดอกเบี้ยได้

โดยสรุปแล้วการรับเงินตราบาทใหม่ช่วยให้ค่าของเงินบาทไม่ตกต่ำลงไปกว่าที่คาด
เป็นอยู่ในขณะนี้

6. ใช้หนี้เงินกู้ พระองค์เจ้าทุกโยกเกษม เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้กราบทูลเสนอรายงานแก่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าเงินรายจริงในปี พ.ศ. 2470 ซึ่งกำหนดอยู่ราว ๆ แล้วรายไ้สูงกว่ำรายจ่ายธรรมดาจึงประมาณ 21 ล้านเศษบาท จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจ้างมีผู้ประเภทค้าขายแลกเงินเป็นจำนวน 12,960,020 บาท 40 ส.ก. ซึ่งเมื่อใช้หนี้การค้าขายแลกเงินแล้วจะเหลืออีกประมาณ 8 ล้าน 8 แสนบาทเศษ¹ จึงเห็นควรที่จะหาทางให้เงินที่เหลือจำนวนนี้ ใ้ใครไปเป็นประโยชน์อย่างดีที่สุดโดยนำไปใช้ในการลดหนี้สินของบ้านเมือง ซึ่งหนี้สินของประเทศก็มีหลายรายที่สมควรที่จะคิดใช้เสียโดยเร็ว เพราะจะต้องเสียค่าดอกเบี้ยเป็นจำนวนมาก คือเงินกู้ พ.ศ. 2464 จำนวน 2 ล้านแปดหมื่น และเงินกู้ พ.ศ. 2466 จำนวน 3 ล้านแปดหมื่นนั้น ได้ถูกมาใช้ยวดยาแพงมาก รายแรกต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี และรายที่สองร้อยละ 6 ต่อปี รวมค่าดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายในเวลานี้ก็ประมาณ 3,500,000 บาท แต่ตามสัญญาเงินสองรายนั้นรัฐบาลมีสิทธิจะไ้หนี้เงินกู้ทั้งหมัภายใน 20 ปี นับตั้งแต่เวลาที่ไ้ถูกมาใช้จึงจะไ้หนี้เงินกู้อย่างดอกเบี้ยร้อยละ 7 ได้ในพ.ศ. 2474 และรายที่สองร้อยละ 6 ในพ.ศ. 2476 ถ้ารัฐบาลจะสามารถดวยโอกาสไ้หนี้เงินกู้สองรายนี้เสียได้ในพ.ศ. 2474 และ 2476 นั้นแล้ว ก็ย่อมจะลดรายจ่ายค่าดอกเบี้ยของไ้มาและค่าดอกเบี้ยจะลดลงไ้ป็นระเท่าใดก็เหมือนหนึ่งว่ามิรายไ้สำหรับใช้จ่ายในราชการเพิ่มขึ้นอีกปีละหมื่นนั้น ทั้งการที่จะสามารถไ้เงินกู้ไ้ในเมื่อมีโอกาศ เช่นนี้ก็จะเป็พยานแห่งความเจริญมั่นคง แห่งการเงินของประเทศ² ซึ่งในที่สุกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาต

นอกจากการไ้หนี้เงินกู้ 2 รายนี้จะทำให้รัฐบาลสามารถลดค่าดอกเบี้ยของไ้มา ซึ่งค่าดอกเบี้ยนี้จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศได้

¹ ก.จ.ช. ฉบับ ๖๗/๑. ลายพระหัตถ์ที่ 190/23317 ลงวันที่ 14 มกราคม 2471 ของพระองค์เจ้าทุกโยกเกษม กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

² ๒

³ ๒

๗. รัฐบาลออกจากราคาทองคำ หม่อมเจ้าภาณุวงศ์ เกษมธาดา เอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอนได้มีใบออกมายัง พระองค์เจ้าเพ็ญศรีโรทัยเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศว่า "เซอร์เอ็ดเวิร์ด คุก เห็นว่า การที่รัฐบาลยังใช้ราคาทองคำอยู่นั้นเป็นการกีดกัน¹ ทั้งนี้เพราะจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากแก่ประเทศ ไทยเฉพาะในเรื่องการค้าขายกับประเทศที่ออกจากราคาทองคำแล้ว เพราะจะทำให้มูลค่าสินค้าของเราแพงในสาขายานขายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ไม่ได้ใช้ราคาทองคำ

ดังนั้นรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตกลงออกจากราคาทองคำ และกำหนดค่าเงินตราตามปอนด์สเตอร์ลิงค์ ในอัตราเมื่อเงินตราทั้งสองอยู่ในราคาทองคำคือ ๑๑ บาท ต่อ ๑ ปอนด์²

เหตุที่ทำให้รัฐบาลออกจากราคาทองคำนี้คือ เศรษฐกิจของประเทศไทยขึ้นกับสินค้าทางเกษตรแทบทั้งสิ้น ราคาสินค้าเกษตรต่างอย่างมากมายและราคาข้าวไทยเฉพาะตกต่ำมาก แยกทำให้จำปในอาหารทำให้ทั้งโลกขาด และส่งจำมีใ้เกิดความสับสนจึงเป็นการระงับราคาและถูกกดขี่ซึ่งจะเกินกว่าที่จะทนได้ เกือบทั้งไรก็ตามรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีโครงการลงไปว่าการ เปลี่ยนราคาเงินเป็นดั่งแก้ไขเศรษฐกิจการค้าไทยทั้งการและสมบูรณ์ เกือบทั้งไรก็ ค้างแต่เกิดขึ้นกับบ้านที่ร่ำรวยเมื่อประเทศอังกฤษออกจากราคาทองคำที่สูงอยู่นั้น เป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้รายได้ของชาวนาตกต่ำลงอีก

ตาราง ๑

สถิติต่อไปนี้แสดงว่าการค้าของประเทศไทยคือทั้งสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้า พระมหากษัตริย์ไทยมากกับประเทศที่ใช้เงินตราอันค่าเป็นไปตามราคาสเตอร์ลิงค์, ทองคำ และเงิน

การค้ากับประเทศที่ใช้เงินตรา	ยอดรวม	สินค้าขาเข้า	สินค้าขาออก
ตามมาตรฐานสเตอร์ลิงค์	52.1%	43.3%	56.1%
ตามราคาทองคำ	20.2%	28.0%	13.8%
ตามราคาเงิน	27.5%	24.3%	30.1%

¹ ก.จ.ช. ฉบับ ๗๗ ค.๑/๙๖, ตามที่กฤษฎีกาที่ ๒๔๓/๑๗๓๒๔ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ของกรมพระยาหลวงคำโรทัย ถึงเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ

² ก.จ.ช. ฉบับ ๗๗ค.๑/๑๔/๘, ตามผลการออกจากราคาทองคำ

ที่มา ก.จ.ร. หน้า ๗๗ ค14 /8 คำนวณการออกจากรายการทองคำ

เนื่องจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วนี้ราคาทองคำแท่งเงินตรา ซึ่งเป็นปัจจัยในพฤติการณ์ที่เป็นอุปสรรคนี้
อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งรัฐบาลสามารถจัดหาได้ทันที ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้นขึ้นอยู่กับอำนาจของรัฐบาลที่จะบังคับไปถึง
ได้ หรือมิฉะนั้นจะเป็นแผนแปลงโดยวิธีการอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลานาน

รัฐบาลไทยในขณะนี้ รู้ดีว่าการเปลี่ยนราคาเงินตราจะกระทบกระเทือนบุคคลผู้ลงทุนในต่าง
กันไม่ แต่ในที่สุด ความเจริญก้าวหน้าของทองคำและทองคำแท่งเงินตราและความมั่นคงในการเงินของรัฐบาล
เองย่อมจะได้รับประโยชน์เนื่องจากความเจริญมั่นคงของผู้ผลิตสินค้า

ในการร่างงบประมาณประจำปีค.ศ. 2475 ให้เข้าสู่สภานิติบัญญัติ รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจำเป็นต้องคำนึงนโยบายออกจากรายการทองคำโดยได้ตัดมาใช้อัตรา 11 บาทต่อ
ปอนด์ แก่การใช้จ่ายเงินใหม่ไว้ว่า เพราะไม่สามารถที่จะรักษาราคาทองคำแท่งเงินตรา
ให้มีความไว้วางใจได้อย่างเต็มที่ในความมั่นคงแห่งฐานะของเงินตรา

ฐานทุนสำรองเงินตามรายการใหม่เป็นดังนี้

ธนบัตรออกใช้ 111,947,890 บาท

ทุนสำรอง

ก. ทองคำและค่าบริวารทองคำ

(ในอัตรา 11 บาทต่อปอนด์) 78,947,443 บาท

(ตามเหตุ จำนวนที่เท่ากับ 70.85% ของธนบัตรออกใช้)

ข. เหรียญบาท 43,372,165 บาท

๘ การศึกษาแบบง่าย เซอร์เฮ็คเตอร์คูก ที่ปรึกษาการคลังในครั้งนั้นได้เสนอแนะให้

รัฐบาลต้องประมาณของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ลงเพื่อให้ทราบรวมทรวางงาน และเลิกทำแผนงาน เช่น
ยุบเลิกกระทรวงยุติธรรม รวมงานของกระทรวงนี้เข้ากับกรมราชเลขาธิการ และยุบเลิกกรมกอง,
มหาด จังหัด อำเภอด คลังมหาด คลังจังหวัด ศาลมหาด ศาลจังหวัดรวมกรมธรรมการเข้ากับกระทรวง
ศึกษาธิการ เป็นต้น

ก.จ.ร. เอกสารหน้า ๗๗ ค14/8 คำนวณออกจากรายการทองคำ

และผลจากการคัดกรองรายชื่อทำให้ข้าราชการที่มีอาชญากรรมและพยานความสามารถหรือคุณวิ
 ภาถูกปลดออกถึง 1292 คน ในช่วงระหว่าง 11 เมษายน 2469- 28 พฤศจิกายน 2472 มีดังนี้คือ

ส่วนราชการบุคคล	จำนวน
กระทรวงกลาโหม	202
กระทรวงเกษตรและการ	60
กระทรวงทหารเรือ	66
กระทรวงธรรมการ	95
กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม	35
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ	103
กระทรวงมหาดไทย	142
กระทรวงยุติธรรม	75
สำนักเลขาธิการ	21
กระทรวงวัง	477
ข้าราชการชาวต่างประเทศ	16
รวม	1292 ¹

นอกจากนี้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติยังได้มีหนังสือเวียนไปถึงเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ลงวันที่
 17 พฤศจิกายน 2473 ถึงเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้คือ

1. ให้กองการจ่ายเงินประเภทเงินจ่ายลงทุนและเงินรายจ่ายประจำทุกชนิด ยกเว้นการจ่าย
 อันเนื่องมาจากรัฐบาลโดยมีสัญญาผูกมัดไว้แน่นอน ซึ่งจะเปิดตอนเสียไม่ตก กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจะ
 จ่ายแต่เพียงเฉพาะรายจ่ายประจำวันโดยปกติ เช่น เงินเดือนและค่าใช้จ่ายประจำตัวแก่นักนี้ เป็นต้นไป

¹ ก.จ.ช. แผ่น รทค16-1/1-18 เล่ม 1-2 บำเพ็ญมานาตุข้าราชการคราวสุดท้าย 13 เมษายน
 2469 - 29 พฤศจิกายน 2472

2. ในกระบวนการนำสัญญาผูกมัด อันจะทำให้ต้องจ่ายเงินทั้งสิ้น การใช้จ่ายเงินรายโคที่เป็น
ปีศาจจะเข้าหาข้อห้ามนี้หรือไม่ให้หน่วยงานนั้น ๆ ทำบัญชีรายจ่ายต่าง ๆ ส่งไปปรึกษากรมการ
พระคลังมหาสมบัติ

จากการดำเนินนโยบายพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่ขึ้นกับเงินน้ำเงินจะตกค่าลงไป
ซึ่งรัฐบาลจึงต้องออกประกาศนโยบายทางการคลังสำหรับปี 2479 เสียใหม่ โดยให้มีการระงับรายจ่าย
ที่ไม่จำเป็นไปเป็นแบบประพักษ์อย่างเฉียบขาด ซึ่งได้แก่¹

1. ให้ตัดทอนรายจ่ายหลักให้มากที่สุด ทั้งรายจ่ายค่าและที่จะเกิดขึ้นใหม่
2. คงเงินเดือนข้าราชการและคงการตั้งตำแหน่งใหม่
3. ลดเงินเดือนข้าราชการ
4. เลิกการตั้งงบประมาณแบบอุปมาของกระทรวงฝ่ายบังคับกระทรวงมหาดไทย
5. รอดพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ ลดเงินพระคลังข้างที่อีก 2 ล้านบาทจากยอดเงิน
6. ลดงบกลาง

6. รอดพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้เงินที่ประหยัดได้ในปี พ.ศ. 2473 กับเงิน
สำรองสำหรับขอความเจริญทางการจักเก็บภาษีอากร

จากนโยบายนี้จึงได้มีการกำหนดอัตราลดเงินเดือนข้าราชการปี 2473 คิดเป็นอัตราเงินเดือน
และร้อยละ

อัตราเงินเดือน	ร้อยละของเงินเดือนที่ลด
401-599	5
600-699	6
700-1299	7
1300-1899	8
1900-2999	9
3000-ขึ้นไป	10 ²

¹ ก.จ.ช. ฉบับเอกสาร รทค15/4/4. เล่ม 2 หนังสือร่างฉบับที่411/7106 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์
2473 ของเจ้าพระยาปณณกรรมราชเสาวนิจการถึงพระยาไพบารุณมนตรี

² ก.จ.ช. ฉบับ รทค14.1/4 เล่ม 2 หนังสือที่ 205/27036 ลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2473 ของ
พระยาไพบารุณมนตรี เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากการศึกษาของงบประมาณนี้ ทำให้ราชการที่ถูกลดได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ราชการในหน่วยงานบางหน่วย เช่นกระทรวงกลาโหมถึงกับให้รัฐบาลตั้งกรรมการขึ้นสอบสวนเหตุที่ออกและเรียกของไปปลงกับความยุติธรรม ซึ่งสร้างความหนักใจให้แก่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างมาก เพราะพระองค์ทรงพระทัยว่าราชการเหล่านั้นจะต้องประสบกับความยากลำบาก ในการประกอบอาชีพแน่นอน แต่เพื่อให้ประเทศชาติรอดพ้นจากความพินาศทางเศรษฐกิจการศึกษาก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีเสียไม่ได้ ถึงแม้การศึกษานั้นจะลำบากลำบากกว่าคนอื่นจำนวนมาก

การลดทอนราชการครั้งนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอย่างมาก เพราะทำให้เกิดความอาชวาทะเกิดขึ้นและจึงส่งผลให้รัฐบาลอยู่ได้ไม่นานนัก จนเมื่อว่าดอปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต ๑๕๐ ปี หรือในระหว่างงานฉลองพระนครครบรอบ ๕๐ ปี ข้างต้นมิได้จำกัดอยู่แค่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ยังแพร่ขยายไปถึงคนไทยในประเทศอังกฤษอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษารายจ่ายของรัฐบาลที่ยังคงกระทำต่อไป โดยได้เพิ่มรายการการเหล่านี้เข้าไปด้วย

- 1 ทุนเงินภายในประเทศตามแนวพระราชดำริของกรมพระกำแพงเพชรฯ เพื่อใช้ในงบประมาณรายจ่ายของการรถไฟ, การชลประทาน, การไปรษณีย์โทรเลข, การประปา และการสหกรณ์ รวม 49002,000 บาท
- 2 ลดเงินเดือนข้าราชการ เป็นเงินช่วยราชการตั้งแต่อัตราเดือนละ 20 บาทขึ้นไปร้อยละ 5
- 3 ลดอัตราเบี้ยเลี้ยงเงินทางลงร้อยละ 50 บาทยกเงินอัตราขึ้นค่า ซึ่งเรียกเก็บเบี้ยเลี้ยง 50 สตางค์ให้คงเดิม
- 4 บกเลิกการจ่ายเบี้ยกันการและเบี้ยยามา ซึ่งเลิกจ่ายอยู่บ้างท้องถิ่น

1 ก.จ.ร. สมัย ๒๗ เอกสารส่วนพระองค์สมเด็จพระวรวงศาธิราช บ. 1.3/233 47 เล่ม 2
พระบาทสมเด็จพระวรวงศาธิราชของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในคราวประชุมให้กระทรวงกลาโหม
5 กุมภาพันธ์ 2497

5 กำหนดเกณฑ์การจ่ายค่าเช่าเรียนสำหรับนักเรียนในต่างประเทศใหม่ดังนี้

5.1 อังกฤษและสหรัฐอเมริกา

รุ่นเล็ก	200-300 ปอนด์
รุ่นกลาง	300-400 ปอนด์
รุ่นใหญ่	400-500 ปอนด์

5.2 ประเทศต่าง ๆ ทางภาคพื้นยุโรปและญี่ปุ่นให้จ่ายค่าเช่าในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา 150 ปอนด์ทุกรุ่น

5.3 ประเทศตะวันออกกลางและญี่ปุ่นให้จ่ายปีละ 150 บาท

6. วางหลักเกณฑ์การเพิ่มเงินเดือน เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งประจำปี 2475 ใหม่

6.1 จดการเพิ่มลดเงินเดือนตามขั้นวิ้งรายปีขึ้นเงินเดือนเพิ่มรายปีสำหรับตำแหน่งที่อัตราเงินเดือนเป็นขั้นวิ้ง และตำแหน่งที่ทั้งเป็นขั้นวิ้ง

6.2 ตำแหน่งที่มีค่าใหม่เป็นขั้น ๆ สัตราเงินเดือนประจำ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นอาทิ เลื่อนตำแหน่งขั้นค่าเป็นขั้นสูงได้

6.3 ตำแหน่งที่ทั้งจ่ายตามขั้นวิ้งและเสียค่าประจำปี เช่น ทหารบก ทหารเรือ ที่ถือเป็นตำแหน่งการเลื่อนเงินเดือนตามยศและเลื่อนชั้นเงินเดือนในระหว่างยศ ให้เลื่อนภายในเงื่อนไขข้อ 6.5

6.4 ตำแหน่งที่ทั้งตามขั้นวิ้งตำแหน่งและอัตราไม่มีเปลี่ยนแปลง เช่น ข้าราชการพลเรือน เป็นต้น ให้สามารถเลื่อนขั้นค่าเป็นขั้นสูงได้ แต่ห้ามการเพิ่มเงินเดือนตามขั้นวิ้งรายปี

6.5 การเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง เลื่อยยศ ทั้งกล่าวมาแล้วมีเงื่อนไข เลื่อนได้แค่ตำแหน่งที่ขึ้นซึ่งจำหน้าออกภายหลังจากปรับปรุงการคำนวณประมาณ 2475 แล้ว มาตรการเหล่านี้ ทำให้ยุทธมการเสนาบดีสภาสามารถจัดหางบประมาณประจำปี 2475 เข้าสู่ดุลยภาพได้สำเร็จ¹

¹ ก.จ.ช. เอกสารลับ รทก 15.1/5 เล่ม 1 ตามพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2474 และหนังสือร่างลงวันที่ 28 มีนาคม 2474 ของพระยามหินทรกราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประธานยุทธมการเสนาบดีสภา

นอกจากการแก้ไขความผิดราชการ เหล่านี้แล้วก็ยังมีการแก้ไขโดยใช้มาตรการทางภาษีอากร ทั้งนี้เพราะภาษีอากรนับว่าเป็นแหล่งแรกในการที่รัฐบาลจะจัดรายได้ให้จากประชาชนเพื่อนำมาใช้จ่ายในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการเสียภาษีอากรจึงเป็นหน้าที่อันชอบธรรมที่ประชาชนจะต้องมีต่อรัฐ

คณะกรรมาธิการ ได้กราบบังคมทูลถวายความเห็น ว่า การที่จะมีการแก้ไขวิธีการเก็บภาษีเงินได้ซึ่งยังไม่ดีพอ คือทำให้ได้เงินน้อย ซึ่งอาจจะเป็นผลให้งบประมาณรายจ่ายปี พ.ศ. 2469 ไม่เข้าสู่ดุลยภาพเพราะภาษีเงินได้รูปการนี้ เป็นภาษีทางตรง ทำให้เงินรายได้ให้แก่รัฐบาลมากเป็นอันดับ 2 รองจากภาษีที่ดินจากโฉนดที่ดิน ทำให้มีการแก้ไข พ.ร.บ. เงินรูปการฉบับเดิม พ.ศ. 2462 โดยกรรมาธิการร่วมกับเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ เป็นผู้พิจารณาร่าง พ.ร.บ. เงินรูปการ พ.ศ. 2468 ในที่ประชุมเสนาบดีเมื่อ 16 มีนาคม 2468 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีผลตามกฎหมายเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2468

พระราชบัญญัติเงินรูปการฉบับใหม่นี้ กำหนดให้ราษฎรทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 20 - 60 ปี บริบูรณ์ หรือมีอายุ 17 ปีขึ้นไป แต่ไม่ทำการสมรสแล้วและอยู่ในพระราชอาณาเขต ต้องเสียเงินรูปการอย่างสูงคนละ 6 บาทต่อปี โดยให้กรมการอำเภอทุกอำเภอเป็นผู้เก็บ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เป็นผู้พิจารณาที่จะกำหนดอัตราเงินรูปการว่าควรจะเก็บเท่าใด บุคคลพวกใดในท้องที่ใด และเท่าใดหรือจะยกเว้นไม่เก็บในท้องที่ใด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการประกอบอาชีพของราษฎรเป็นหลัก เช่น การผลิตเงินตราเงินรูปการให้แก่ราษฎรค่าของส่วนหนึ่ง ถึงอำเภอจันทบุรี อ. เมือง จ. ราชบุรี จากคนละ 6 บาทให้เหลือคนละ 2 บาท ในปี 2469 ที่ว่าเช่นนี้เพราะปีนั้นเกิดฝนแล้งไม่ไค้ผลผลิตเท่าที่ควร

ภายหลังที่พระราชบัญญัติเงินรูปการ พ.ศ. 2468 ได้มีผลบังคับใช้ ทำให้สามารถเก็บเงินภาษีเงินรูปการ ได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 42.97 พระราชบัญญัติเงินรูปการนี้ ครอบคลุมถึงชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในประเทศไทยด้วย เช่น เขมร มุฮอมมัด กระเหรี่ยง ฯลฯ และราษฎรที่มาจากต่างประเทศ โดยบุคคลเหล่านี้มีร่างกายที่ผอมบางไม่สามารถที่จะหาเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง ภิกษุ สามเณร บาทหลวง ครูผู้สอนศาสนา ทหาร จ. พหาร นักเรียน ฯลฯ ส่วนผู้ที่ไม่สามารถเสียเงินรูปการตามที่กำหนดจะคงทำงานโยธา ในทางราชการเป็นเวลา 15 วันและอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานปกครองใน

พระราชบัญญัติเงินรัฐอุปการ แก้อีกเพิ่มเติม พ.ศ. 2473 ได้กำหนดเป็นไม่ต่ำกว่า 15 วันแต่ไม่เกิน 30 วัน¹ เพื่อให้ทำให้คนชวยากยากและชวยชวยประกอบอาชีพหาเงินมาเสียให้รัฐบาล

จากมาตรการการต่าง ๆ ที่รัฐบาลนำมาใช้ทำให้สามารถ แก้ไขงบประมาณที่ขาดดุลได้ แต่ก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้คือ

๑. การกจัดสมณฑล

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้ยุบคลังมณฑล แล้วตั้งคลังจังหวัด และตั้งกองตรวจการคลังภาคขึ้น 4 ภาค ดังคำประกาศพระบรมราชโองการฉบับลงวันที่ 13 เมษายน 2469 โดยที่พระองค์ทรงทราบว่า คลังภาคที่แบ่งไว้เพียง 4 ภาคนั้นกระทำการตรวจการคลัง จังหวัดใดไม่ทั่วถึง ดังนั้นจึงให้มีการแบ่งและกำหนดเขตของภาคเสียใหม่ โดยถือการคมนาคม ในปัจจุบันสมัยเป็นเกณฑ์

พระองค์ได้แบ่งคลังภาคขึ้นเป็นสาขาของกรมบัญชีกลางออกเป็น 5 ภาค และกำหนดเขต ดังนี้คือ

คลังภาค 1

1	จังหวัดประทุมธานี	10	จังหวัดันทบุรี
2	" นนทบุรี	12	" ตราด
3	" สมุทรปราการ	13	" นครปฐม
4	" พระประแดง	14	" สมุทรสาคร
5	" มีนบุรี	15	" สุพรรณบุรี
6	" ปราจีนบุรี	16	" สมุทรสงคราม
7	" ฉะเชิงเทรา	17	" ราชบุรี
8	" ชลบุรี	18	" กาญจนบุรี
9	" ระยอง	19	" เพชรบุรี
			" ประจวบคีรีขันธ์

คลังภาค 2

1	จังหวัดเพชรบูรณ์	8	จังหวัดสิงห์บุรี
2	" หล่มสัก	9	" อ่างทอง
3	" นครสวรรค์	10	" ชลบุรี
4	" ตาก	11	" พระนครศรีอยุธยา
5	" กำแพงเพชร	12	" สระบุรี
6	" อุทัยธานี	13	" ราชบุรี
7	" ไซบนาท	14	" นครนายก

คลังภาค 3

1	จังหวัดนครราชสีมา	9	จังหวัดร้อยเอ็ด
2	" ไซบุญ	10	" อุตรดิตถ์
3	" บุรีรัมย์	11	" ขอนแก่น
4	" รุขันธ์	12	" นครพนม
5	" สุรินทร์	13	" สกลนคร
6	" อุบล	14	" เลย
7	" ภาณุพันธ์	15	" หนองคาย
8	" มหาสารคาม		

คลังภาค 4

1	จังหวัดชุมพร	10	จังหวัดนราธิวาส
2	" พังงา	11	" ยะลา
3	" สุราษฎร์ธานี	12	" ตรัง
4	" สงขลา	13	" ภูเก็ต
5	" นครศรีธรรมราช	14	" พังงา

6 จักรกัณฑ์

7 " ฤๅษ

8 " ปัทมา

9 " ฉานบุรี

15 จักรกัณฑ์

16 " ระนอง

17 " กระบี่

คลังภาค 5

1 จักรกัณฑ์

2 " ฉานบุรี

3 " ฉานบุรี

4 " ฉานบุรี

5 " ฉานบุรี

6 " ฉานบุรี

7 จักรกัณฑ์

8 " ฤๅษ

9 " ฤๅษ

10 " ฤๅษ

11 " ฤๅษ

12 " ฤๅษ

คลังภาค 6

ภายหลังจากที่ไทยยกทัพมาตี และคลังจันทบุรีแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำริว่า เมื่อการปกครองได้บูรณซ่อมแซมและจันทบุรีแล้ว ก็ควรจะมีการบูรณและรวมศาล เพื่อให้ได้สะดวกแก่ราษฎร ผู้รกรกคิ จึงขึ้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณศาลมณฑล และศาลจังหวัดทั่วทุกแห่ง

1 บูรณศาลมณฑลปัทมาเป็นศาลจังหวัดปัทมา บรณศาลจังหวัดปัทมา ศาลจังหวัดนราธิวาส
และศาลจังหวัดยะลา รวมอยู่ในศาลมณฑลนครศรีธรรมราช

2 บูรณศาลมณฑลจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา บรณศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลจังหวัดตราด และศาลจังหวัดระยอง รวมขึ้นอยู่ในศาลมณฑลปราจีน ส่วนศาลทางประเทศฉะเชิงเทรา 'ไท่กงมีฐานอย่างเดิม

1 ก.จ.ช. ฉบับ ๒๗๒/๗ ประกาศเรื่องคลังภาค

3 บุคลากรนอกนครชัยบุรี เป็นศาลนครปฐม บกศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี และศาลจังหวัดสมุทรสาคร รวมขึ้นอยู่ในศาลอาญาราชบุรี

4 บุคลากรนอกนครสวรรค์ เป็นศาลจังหวัดนครสวรรค์ บกศาลจังหวัดนครสวรรค์ ศาลจังหวัดกำแพงเพชร และศาลจังหวัดอุทัยธานี รวมขึ้นอยู่ในศาลอาญาลิขิตโลก

5 บุศาลจังหวัดสุโขทัย รวมเข้ากับศาลจังหวัดสวรรคโลก คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดสุโขทัย ให้โอนมาอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดสวรรคโลก

6 บุศาลจังหวัดหลังสวน รวมเข้ากับศาลจังหวัดชุมพร คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดหลังสวน ให้โอนมาอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดชุมพร

7 บุศาลจังหวัดศรีสะเกษ รวมเข้ากับศาลจังหวัดสงขลา คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดศรีสะเกษ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดสงขลา

8 บุศาลจังหวัดสกลนคร รวมเข้ากับศาลจังหวัดบึงกาฬ เว้นแต่คดีที่เกิดขึ้นในท้องที่ อำเภอเขาชะเมา ให้อยู่ในอำนาจของศาลจังหวัดนครราชสีมา ส่วนคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดสกลนคร ให้โอนมาอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดบึงกาฬ

9 บุศาลจังหวัดพระประแดง รวมเข้ากับศาลจังหวัดสมุทรปราการ เว้นแต่คดีที่เกิดขึ้นในท้องที่อำเภอเขาชะเมา ให้อยู่ในอำนาจศาลสถิตย์ยุติธรรมกรุงเทพฯ ส่วนคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในจังหวัดพระประแดงทั้งหมด ให้โอนมาอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดสมุทรปราการ

10 บุศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมเข้ากับศาลสถิตย์ยุติธรรมกรุงเทพฯ เว้นแต่คดีที่เกิดขึ้นในท้องที่อำเภอพนมดงรัก ให้อยู่ในอำนาจศาลอาญาลิขิตโลก ส่วนคดีที่ค้างพิจารณา อยู่ในศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้โอนมาอยู่ในอำนาจศาลสถิตย์ยุติธรรมกรุงเทพฯ

11 บุศาลจังหวัดไชยา รวมเข้ากับศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดไชยา ให้โอนมาอยู่ในศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี

12 บุศาลจังหวัดกบินทร์บุรี รวมเข้ากับศาลจังหวัดปราจีนบุรี คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลกบินทร์บุรี ให้โอนมาอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดปราจีนบุรี¹

¹ ก.จ.ช. ฉบับ 17ก15.3/2 ประกาศยุบรวมศาล

2 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการในมณฑลจันทบุรี แลให้โอนกองจังหวัดต่าง ๆ ในมณฑลจันทบุรีไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองมณฑลในมณฑลปราจีน

3 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการในมณฑลนครราชสีมา แลให้โอนกองจังหวัดต่าง ๆ ในมณฑลนครราชสีมาไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองมณฑลจันทบุรี

4 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการในมณฑลนครสวรรค์ แลให้โอนกองจังหวัดต่าง ๆ ในมณฑลนครสวรรค์ ไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองมณฑลในมณฑลอุบลราชธานี

5 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการ ในจังหวัดสุโขทัย ไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองจังหวัดในจังหวัดสวรรคโลก

6 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการ ในจังหวัดพิจิตร ไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองจังหวัด ในจังหวัดเพ็ชรบูรณ์

7 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการในจังหวัดชัยภูมิ ไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองจังหวัด ในจังหวัดปทุมธานี

8 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการในจังหวัดลพบุรี ไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองจังหวัดในจังหวัดอุทัยธานี

9 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการในจังหวัดกำแพงเพชร ไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองจังหวัด ในจังหวัดสิงห์บุรี

10 บุคคลที่ปรึกษาทุกแผนกของกระทรวงเกษตรธิการในจังหวัดฉะเชิงเทรา ไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของกองจังหวัดในจังหวัดนครนายกและชลบุรี ของกองจังหวัด ในจังหวัดฉะเชิงเทรา¹

ด้านกระทรวงมหาดไทย

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้เปลี่ยนแปลงฐานะของหน่วยราชการต่าง ๆ ดังนี้

คือ 1 กรมนครหลวง ซึ่งเป็นกรมควบคุมงานเฉพาะในกรุงเทพฯ มีลักษณะเป็นทบวงการชองที่ ในเวลานี้เป็นกรมในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ควรบูรณาการเข้าด้วยกันกับกรมนครบาล ให้เหมาะสมลักษณะงาน มีแต่เพียงขึ้นจากกรม เป็นหัวหน้า

¹ ก.จ.ช. ฉบับ ร.7ค15.3/2 ประกาศยุบและรวมกองต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรธิการ
ประมาณพ.ศ. 2475 และประจำจังหวัดต่าง ๆ

2 กรมตรวจคนเข้าเมือง มีลักษณะติดต่อกับกิจการตำรวจมาก ควรยกไปรวมขึ้นกับกรม

ตำรวจ

3 กรมเจ้าท่า ซึ่งมีราชการเกี่ยวกับการทั่วไป ให้ตั้งขึ้นเป็นกรมเจ้าท่า มีลักษณะเป็นสากล ควรย้ายจากกองสมุทรพระนครมา ไปรวมขึ้นกับกรมเจ้าท่า ในกระทรวงมหาดไทย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนฐานกรมมหาดไทยเป็นกรม ขึ้นอยู่ในบังคับของ พระสมุทรพระนคร และให้โอนกรมตรวจคนเข้าเมืองไปรวมอยู่ในบังคับบัญชา ของ กรมตำรวจ ให้โอนกรมเจ้าท่าไปรวมขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของกรมเจ้าท่า กระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ราชการดำเนินสะดวกและคึกคักขึ้น ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2475¹

นอกจากพระองค์จะได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่วนราชการต่าง ๆ แล้ว พระองค์ก็ทรงให้มีการ เปลี่ยนแปลงการราชการในราชสำนักด้วย เพื่อที่จะเป็นการประหยัดและคึกคักตนรายจ่ายเอง

การเปลี่ยนแปลงราชการในพระราชสำนัก (ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475)

1 ตั้งตำแหน่งปลัดมณฑลของกระทรวงวัง และกรมราชทัณฑ์ ในปีแรกที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสวยราชสมบัติได้ทรงมี พระราชโองการเหนือเกล้าฯ ให้กระทรวงวัง มีตำแหน่ง ปลัดมณฑลของ เช่นเดียวกับกระทรวงอื่น ๆ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมมณฑลเทศาภิบาล กรมราชโอรส กรมพระแสงพระ และกรมปลัดมณฑล เจ้าด้วยกันเป็นกรมใหญ่เรียกว่า "กรมราชทัณฑ์" เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2468 แก้ตั้งมาในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2469 ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์เสีย

2 เปลี่ยนตำแหน่งมหาดเล็ก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนยศตำแหน่งมหาดเล็กให้เหมือนกับข้าราชการ ในราชสำนัก เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2468 ดังนี้

¹ กองกฎหมายเนหุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 7 ค 15.3/2 ประกาศให้โอนกรมนคราทร กรมตรวจคนเข้าเมืองและกรมเจ้าท่า 1 เมษายน 2475

จางวางเอก	เป็น	มหาเสวกเอก
จางวางโท	"	มหาเสวกโท
จางวางตรี	"	มหาเสวกตรี
หัวหมื่น	"	เสวกเอก
รองหัวหมื่น	"	เสวกโท
จ่า	"	เสวกตรี
ขุนแพรว	"	รองเสวกเอก
รองขุนแพรว	"	รองเสวกโท
มหาดเล็กพิเศษ	"	รองเสวกตรี
มหาดเล็กสำรอง	"	ว่าที่รองเสวกตรี

3 รวมกรมมหาดเล็กเข้าในกระทรวงวัง แยกเป็นกรมมหาดเล็กชั้นทรงคองคัทร ๓ ชั้นตามลำดับ
แต่โดยพระมโหรีราชคำห์ จะเป็นการประสิทธิ์พรพรพัพพะและเพื่อความสะดวกในการบริหารราชการ
ให้เป็นระเบียบ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมมหาดเล็ก เข้าในกระทรวงวัง เมื่อวันที่ 24
กรกฎาคม 2469

4 ขุนนลธรรมาภิบาลในราชสำนัก เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ จำเป็นจะต้องดำเนินมาตรการ
รายจ่าย ให้ลดน้อยลง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบกรมในพระราชสำนักคือ ขุนกรมศิลปากร¹
ในวันที่ 19 เมษายน 2469 และยุบกรมนิติศาสตร์ในวันที่ 19 เมษายน 2469 ยุบกรมศิลปากร
ในวันที่ 25 สิงหาคม 2469²

¹ ประกาศยุบเลิกกรมศิลปากร, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 43 แผนกกฎหมาย หน้า 101

² ประกาศยุบเลิกกรมพระนิติศาสตร์, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 43 หน้า 206

๑. ผลจากการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของ ร.๗

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นครองราช พระองค์ก็ทรงเริ่มหาวิธีทางที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศซึ่งกำลังตกต่ำในเวลานั้น วิธีที่ทรงแก้ไขปัญหามีหลายวิธี เช่น การลดค่าเงินบาท ออกจากมาตราทองคำ ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิดผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ฐานะราคาของเงินบาท ทำให้ค่าของเงินบาทมั่นคงยิ่งขึ้น จากการที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้เงินตราสำหรับชำระหนี้ในการซื้อขายสินค้า และบริการ ดังนั้นการแข่งขันในการค้าจึงมีเรื่องค่าเงินตราเป็นปัจจัยผูกพันหรือเกี่ยวข้อง การแข่งขันโยงไปถึงการผลิต การผลิตก็มีความสัมพันธ์กับการว่าจ้างทำงาน และการว่าจ้างทำงานก็เกี่ยวไปถึงการพัฒนาทรัพยากร การที่รัฐบาลพยายามรักษาค่าเงินตราที่สูงเกินกว่าที่ตลาดโลกยอมรับ ว่าเป็นค่าสมควร แลกเปลี่ยนในการชำระหนี้การค้าแล้ว เงินตรานั้นก็จะต้องประสบกับสภาวะที่ขยับยาก ถึงแม้ว่าการลดค่าเงินตราจะถือว่า เป็นการเสียหน้าประเทศแต่ประเทศก็จะคงทำเมื่อถึงความจำเป็น

การที่ประเทศอังกฤษออกจากราตราทองคำ และประเทศต่าง ๆ หลายประเทศออกจากมาตราทองคำด้วย เพราะไม่มีผู้สำรองแลกเปลี่ยนกับ เงินตราของตนเองได้ ประเทศที่ยังอยู่ในมาตราทองคำต้องเดือดร้อนในการจำหน่ายสินค้า เนื่องจากประเทศที่ออกจากมาตราทองคำใช้เงินตราที่มีค่าต่ำลง สำหรับประเทศไทย ซึ่งราคาสินค้าตกต่ำมาตั้งแต่ปลาย ร.ศ. 2472 แล้วยิ่งเดือดร้อนมากขึ้นเพราะเมื่อเงินสเตอร์ลิงมีค่าต่ำลงและระดับราคาสินค้าไทยในตลาดเงินสเตอร์ลิงก็มีไ้สูงขึ้น จึงก่อให้เกิดผลร้ายต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง¹

รัฐบาลจึงได้พิจารณาปัญหาการลดค่าเงินตราว่าการลดค่าของเงินจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศ ก็คือเมื่อการลดค่าของเงินทำให้ราคาสินค้าเป็นเงินตราต่างประเทศมีราคาถูกลง และสามารถแข่งขันกับสินค้าชนิดเดียวกันในตลาดต่างประเทศได้ จนทำให้ราคาสินค้าในตลาดต่างประเทศ

ไ้มาก/ และผลิตสามารถผลิตสินค้าไ้มากขึ้น ซึ่งหากเป็นดังนี้แล้ว เศรษฐกิจของประเทศ
ที่จะถึงขั้นก็จะกระเทือนขึ้น/ เนื่องจากการผลิตขยายตัว มีการลงทุน เพิ่มขึ้นผลิต และการ
ว่าจ้างทำงาน เกิดความมั่นใจในการค้า และชำระเงินระหว่างประเทศ เพราะจะทำให้เงินตรา
มีพลังซื้อหรือค่าแลกเปลี่ยนที่ขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นการลดค่าเงินจะทำให้อำนาจซื้อภายในประเทศ
เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ก็สามารถขายสินค้าออกไ้มากขึ้น ทำให้ดุลการชำระเงินดีขึ้น แต่รัฐบาล
ก็ตัดสินใจเลือกไ้มากกว่าการปรับอัตราทองคำเชื่อมโยงค่าเงินบาทเข้ากับทองคำโดยตรงด้วยเหตุผล
เพื่อที่จะรักษาค่าของเงินบาทเทียบกับทองคำให้มั่นคง มากกว่าที่จะมุ่งฐานะของผลิตและ
ส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศให้ขยายตัว

✱ ความแตกต่างระหว่างประเทศ ทำให้การค้ากับต่างประเทศเป็นไปได้ก็และ
สะดวกขึ้นกว่าเดิม การที่รัฐบาลออกจากมาตราทองคำ เพราะรายได้ของประเทศซึ่งเกิดจากการ
กิจกรรมทั้งหมดก็ตกต่ำลง เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือการค้าขายตกต่ำทั่วโลก และราคา
เงินบาทสูงขึ้นเกินกว่าราคาของประเทศไทย ที่ส่งสินค้าไปขาย เช่น สิงคโปร์ ราคาเงินบาทสูงขึ้น
25% เป็นต้น ราคาสินค้าก็ตกต่ำอย่างมาก โดยเฉพาะราคาข้าว แต่ค่าใช้จ่ายในการผลิต และ
การขนส่งไม่ได้ลดลงตามส่วน จึงเป็นภาระแก่ชาวนาและลูกหนี้อย่างมาก เมื่อประเทศอังกฤษได้
ตัดสินใจออกจากมาตราทองคำแล้ว ราคายาไทยโดยอัตราทองคำที่สูงขึ้นนั้นเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง
ที่ทำให้ รายได้ของชาวนาตกต่ำลงอีก การค้าขายของประเทศเกือบทั้งหมด หักกับประเทศที่ใช้
มาตราเงินโยงกับเงินปอนด์เป็นส่วนมาก ถ้าคิดเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ก็จะเห็นว่าการค้ากับประเทศ
ที่ใช้เงินตราสเตอร์ลิงมีข้อมรวมถึง 52.1% แบ่งเป็นสินค้าเข้า 43.3% และสินค้าออก 56.1%
การค้ากับประเทศที่ใช้เงินตรา ตามมาตราเงินตรามีข้อมรวม 27.5% แบ่งเป็นสินค้าเข้า 24.3%
และสินค้าออก 30.1% ในขณะที่การค้าขายกับประเทศที่ใช้เงินตราตามมาตราทองคำมีข้อมรวม
เพียง 20.2% แบ่งเป็นสินค้าเข้า 28.0% และสินค้าออก 13.8% เท่านั้น!

การที่ประเทศไทยจะยังคงอยู่ในมาตราทองคำต่อไปนั้น จะทำให้สินค้าออกมีราคาแพง
และเสียเปรียบประเทศที่ไม่ได้ใช้มาตราทองคำ ในการแข่งขันขายสินค้าชนิดเดียวกัน เพราะ
ราคาทองคำกับราคาสเตอร์ลิงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงจะเห็นได้จากการจำหน่ายขนสัตว์

ในบุรี นกยูงทอง มีแนวเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ของกรมเงินตรา ในพ.ศ. 2473 มีธนบัตรออกใช้เงินตรา 122,926,703 บาท แต่ใน พ.ศ. 2475 มีเพียง 112,194,230 บาท ซึ่งถ้าหักธนบัตรที่มีในพระคลังออกเสีย 31.3 ล้านบาท นับเป็นจำนวนน้อยที่สุด แสดงว่าการค้าขายโคตน้อยลงเป็นจำนวนมาก กระทรวงพระคลังเห็นว่าวิธีแก้ไขอยู่ 2 วิธี คือ วิธีแรกเป็นการลดราคาเงินบาทลง แต่ยังคงอยู่ในมาตราทองคำ แต่การทำเช่นนี้ทำให้เกิดผลเสีย 2 ประการคือ งบประมาณเงินจ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศต้องเพิ่มขึ้น ประการที่ 2 คือไม่สามารถแก้ปัญหาการค้าสินค้าไม่แน่นอน เพราะราคาทองคำ และสเตอร์ลิงยังคงเปลี่ยนแปลงขึ้น ๆ ลงอยู่เสมอ วิธีที่ 2 คือ/นอกจากมาตราทองคำเสียทีเดียว และยึดถือเงินสเตอร์ลิง เป็นค่าแลกเปลี่ยน วิธีนี้กระทรวงพระคลังเห็นว่าเหมาะสม เพราะทำให้การค้าขายสะดวกขึ้น เนื่องจากการค้าส่วนมาก ติดอยู่กับสเตอร์ลิง การกำหนดค่าแลกเปลี่ยนจึงเป็นค่าอย่างเดียวกัน เงินจ่ายส่วนใหญ่ของรัฐบาล คือเงินกู้ต่างประเทศ ซึ่งต้องใช้และส่งออกเป็นสเตอร์ลิง ส่วนการแข่งขันสินค้าชนิดเดียวกันก็เป็นอันหมดปัญหา เพราะใช้ค่าอย่างเดียวกัน ✓

ดังนั้น การออกจากมาตราทองคำนี้ ทำให้ฐานะทางการค้าของประเทศไทยกับต่างประเทศขยายตัวขึ้น ซึ่งเป็นผลดีในทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

3/ ความเจริญของประเทศ ทำให้ต้องบูรณะ และเปลี่ยนแปลงโครงการต่าง ๆ ที่ได้วางไว้ที่จะสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ สมเด็จพระนครสวรรค์วัชรวิมล ทรงเห็นว่า แม้ว่าในตอนนั้นประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่องหนี้สินกับต่างประเทศอยู่ก็ตาม แต่ก็ไม่ควรจะห่วงใยเรื่องหนี้สินนั้น เพราะในเวลานั้นรัฐบาลก็ยังจะมีเงินเหลือพอที่จะนำมาลงทุนได้ จึงได้มีการวางโครงการที่จะลงทุนขึ้นด้วย

รัฐบาลเบิกจ่ายทางบกพิเศษ จำนวน 37,047,560 บาท และตั้งเงินสำรองไม่ต้องกู้เงินต่างประเทศเป็นจำนวน 7,370,000 บาท แยกจ่ายในกิจการรถไฟ 4,550,000 บาท เพื่อใช้ในการสร้างทาง กายขนถ่าย 2,400,000 บาท สายชุมพล 2,300,000 บาท นอกจากนั้นก็ใช้ในการรวบรวม และเปลี่ยนแปลงขนาดรางในกรุงเทพฯ ใช้ในกิจการชลประทาน 2,500,000 บาท ซึ่งส่วนมากจะไว้ในโครงการชลประทานและโครงการเขื่อนบางเหี้ย และใช้ในการปราบอีก

320,000 บาท

ใน พ.ศ.2473 รัฐบาลต้องเตรียมรายจ่ายพิเศษเพิ่มคือ รายการก่อสร้างสถานที่ราชการ และการก่อสร้างเรือนจำในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งการก่อสร้างเรือนจำบางขวาง เพิ่มค่าใช้จ่ายในการสร้างและซ่อมถนนในกรุงเทพฯ ค่าก่อสร้างสะพานพระพุทธยอดฟ้า นอกจากนี้ยังต้องเตรียมเงินเพื่อหลีกเลี่ยงเงินกู้อีก 5.6 ล้านบาท รวมเป็นเงินรายจ่ายทั้งสิ้น 102,134,337 บาท น้อยกว่ารายได้ 4.4 ล้านบาท ซึ่งจะแบ่งเป็นเงินทุนสำหรับใช้หนี้เงินกู้ 1 ล้านบาท และเป็นเงินใช้ในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่นการปรับปรุงคมนาคมอีก 3.4 ล้านบาท

ใน พ.ศ.2474 มีรายการจ่ายที่สำคัญคือ ค่าซ่อมแซม และค่าก่อสร้างสถานที่ราชการ ในจังหวัดต่าง ๆ ค่าสร้างถนนในกรุงเทพฯ และชลบุรี ค่าสร้างเรือนจำบางขวาง เงินพัฒนาวิทยุโทรทัศน์ เงินจ่ายในโครงการต่าง ๆ ของกรมทาง เงินจ่ายการลงทุนการรถไฟ และรถประทุน 5,935,000 บาท และเพื่อจุนเจือรายจ่ายการลงทุนนี้ รัฐบาลได้นำเงินสำรองเพื่อไม่ต้องกู้เงินต่างประเทศจำนวน 5,000,000 บาท รวมไว้ในรายการจ่ายเหล่านี้ด้วย

ในค่านายจ่ายนั้น อนุกรรมการเสนาบดีสภาพิจารณาจัดงบประมาณ พ.ศ.2475 ให้เข้าสู่ดุลยภาพด้วยการตัดรอบ ขุดเล็ก และเปลี่ยนแปลงโครงการต่าง ๆ งดการก่อสร้างทั้งหมด นอกจากที่ค้างอยู่ หรือที่จำเป็นจะต้องซ่อมสิ่งที่ชำรุดเท่านั้น เงินละครคลังข้างที่ซึ่งเคยจัดตั้งถวายปีละ 6,000,000 บาท และไถ่ลดลง 2,000,000 บาทใน พ.ศ.2471 แล้วนั้น ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ลดลงอีก 500,000 บาท คงตั้งจ่ายเพียง 4,500,000 บาท งดตั้งงบเงินเสด็จประพาสปีละ 100,000 บาท โดยงดการเสด็จพระราชดำเนินใน พ.ศ.2475 และงดการตั้งเงินบำเหน็จบำนาญข้าราชการในราชสำนักปีละ 200,000 บาท สำหรับปี 2475 นี้ด้วย เนื่องจากมีเงินเหลือในละครคลังข้างที่ ซึ่งเมื่อได้พระราชทานช่วยงบประมาณ พ.ศ.2474 เป็นจำนวน 400,000 บาท แล้วยังมีเหลืออีก 200,000 บาท รัฐบาลจึงตั้งเงินพระคลังข้างที่เพียง 4,500,000 บาท และเงินรัฐบาลช่วยรายจ่าย งบประมาณหัตถวิทย์เพียง 538,000 บาท ส่วนเงินคอกเบี้ย และเงินส่งใช้คืนเงินกู้ต่างประเทศลดลง 700,606 บาท คงตั้งจ่าย

ในบุรี นกยูงทอง มัจฉาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
(2468 - 2477) หน้า 161

9,000,000 บาท และไม่คงเงินสำรอง ไม่ต้องกู้เงินต่างประเทศซึ่งใช้จ่ายในการลงทุน เนื่องจากมีรายได้สูงกว่ารายจ่ายเพียงเล็กน้อย

ด้วยเหตุที่รัฐบาลต้องหางบประมาณให้รัฐบาลสภาพทำให้ต้องมีการตัดทอนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ หรือลงทุนในกิจการต่าง ๆ ลงอย่างมาก บางโครงการถึงกับต้องยุบเลิกไป ซึ่งจัดได้ว่าเป็นผลเสียต่อการจะพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งผลจากอันนั้นมันจะไปกระทบกระเทือนต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศโดยตรงด้วย

4. ด้านความมั่นคงของประเทศ ทำให้โครงการขยายกำลังทางทหารหยุดชะงักลง ในช่วงที่รัชกาลอพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดการทหารยังคงเป็นตามรูปแบบเดิมตามที่เคยเป็นมาในรัชกาลก่อน แต่เนื่องจากรัฐบาลในขณะนั้นต้องประสบกับภาวะความยุ่งยากทางเศรษฐกิจตกต่ำ จึงให้มีการแก้ปัญหาโดยการตัดทอนรายจ่ายให้น้อยลง ยังผลให้กระทรวงกลาโหม และกระทรวงทหารเรือต่างถูกลดงบประมาณประจำปี 10% ที่เคยได้รับในปี พ.ศ. 2468 ถึงอัตราร้อยละ 9.81 และ 9.10 ตามลำดับ¹ ทำให้โครงการขยายกำลังทางทหารต้องหยุดชะงักลง และทำให้กระทรวงการทหารทั้งองต้องพยายามหาทางลดรายจ่ายลง เพื่อให้จะได้สัดส่วนรายจ่ายของกระทรวงกับรายรับที่ได้รับน้อยลงเท่ากัน

การตัดทอนรายจ่ายของกระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือ ใน พ.ศ. 2469

มีดังนี้คือ

กระทรวงกลาโหม

1. เลิกกรมบัญชาการกองพลทหารบกที่ 1 รักษาพระองค์ กรมบัญชาการกองพลทหารบกที่ 5 กรมบัญชาการกองพลทหารบกที่ 7 ให้กองทัพน้อย แทนหน้าที่บัญชาการกองพลได้ บังคับของกรมบัญชาการที่ถูกตัดไปนั้นอีกตำแหน่งหนึ่ง และให้มีการกำหนดกำลังกรมบัญชาการกองทัพน้อยขึ้นใหม่

¹ จิตรกรม ไซยถิตหา การจัดราชการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 192

2. เลิกกรมทหารพรานในกองพลทหารบกที่ 6 และกรมทหารพรานในกองพลทหารบกที่ 8 คงไว้เพียง 3 กรมคือ กรมทหารพรานในกองพลทหารบกที่ 3 และกรมทหารพรานในกองพลทหารบกที่ 9 และที่ 20 สำหรับกรมแรกทางการทหารมีจุดมุ่งหมาย ที่จะให้เป็น กรมทหารตัวอย่าง แก่กรมทหารราบทั่วไป และเป็นเครื่องมือ ใช้ในการฝึกสอนวิชาเฉพาะ เหล่าทหารเกินเท่าชนิคมทหารราบเพิ่มเติมแก่นายทหาร นอกจากนี้เหตุผลที่ไม่ลดยุบเลิกกรมนี้ เพราะได้ปลูกสร้างโรงเรียนที่หักของนายทหารฝึกหัดราชการไว้เป็นจำนวนมาก หากจะยุบหรือ ย้ายสถานที่ ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองมากยิ่งขึ้นอีก

ส่วนกรมทหารพรานในกองพลที่ 9 และที่ 10 ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดน่าน และอุดรธานี เป็นเขตท้องที่สำคัญทางรัฐประศาสนศาสตร์และยุทธศาสตร์ จึงให้คงไว้ทั้ง 3 กรม

3. กรมทหารบก ยกเลิกกรมทหารบกของกองทัพน้อยทหารบกที่ 9 กับ กองทหารบกพาหนะที่ 3, 4, 5, 9, 10 ก็ให้มาคงไว้กรมเดียวเป็นส่วนกรมพาหนะของกองทัพน้อย ทหารบกที่ 1 ซึ่งมีโครงการโอนเข้าสังกัดกรมเกียกกายต่อไป

4. กรมทหารบกที่ 16 และกรมทหารบกที่ 17 ให้มีกำลัง 2 กองพัน กองพันละ 2 กองร้อย กองพันที่ 2 รวมอยู่ที่กองบังคับการกรม ณ ที่ตั้งตามปกติ ในกองพันที่ 2 กรมทหาร บกที่ 16 แยกไปตั้งที่จังหวัดตาก กองพันที่ 2 กับกรมทหารบกที่ 17 แยกไปตั้งที่เด่นชัย จังหวัดแพร่ แทนกรมทหารพรานในกองพลทหารบกที่ 6 และกรมทหารบกพาหนะของกองทัพน้อย ทหารบกที่ 2 ซึ่งยกเลิกไป

5. เลิกกองสัสคิมณฑลจันทบุรีและกองสัสคิมณฑลจันทบุรี เลิกกองบังคับการจังหวัดทหารบก จันทบุรี

6. เลิกกองทหารสัมภาระของกรมเกียกกายทหารบก ให้กรมทหารบกพาหนะของ กองทัพบกที่ 1 ไปขึ้นอยู่ในกรมเกียกกายทหารบก

7. เลิกกรมมณฑลสิทธิ์ ในหน้าที่แบบที่ 2 กรมวารสัสควาพาหนะทหารบกและทหารม้า คงไว้แต่เสนาบียงสัสคว

8. เลิกกองช่างรถไฟแบบที่ 3 กรมยุทธศาสตร์ทหารบก

9. เลิกกองบังคับการกองพันในกองโรงเรียนนายร้อยทหารบก

10. เลิกตำแหน่งปลัดกรมพุทธศึกษา ทหารบก เลิกปลัดกองโรงเรียนนายร้อยทหารบก

11. เลิกกองแตรวงกรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ , กรมแตร วงกรมทหารพราน
ในกองทหารราบที่ 7 รวมทั้งหมด 12 กอง และให้รวมกองแตรวงกรมทหารพรานกับกองทัพน้อยทหารราบที่ 2 กับกองแตรวงกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เข้าเป็นกองเดียวกัน

ในการยุบเลิกกรมกองเหล่านี้ มีารสืบเปลี่ยนนายทหารรับราชการ ในตำแหน่ง
ชั้นผู้บัญชาการกองพลและผู้บังคับการกรม 15 นาย ให้ออกจากประจำการ 10 นาย¹

กระทรวงทหารเรือ

1. เลิกตำแหน่งรองเสนาบดี

2. เลิกกรมจเรทหารเรือ

3. ลดฐานะกรมปลัดบัญชาทหารเรือ และกรมพระธรรมนูญทหารเรือลงเป็นกรมย่อย
ขึ้นตรงต่อปลัดทูลฉลองกระทรวงทหารเรือ

4. เลิกกองป้อมทหารเรือ ให้ป้อมต่าง ๆ เป็นอิสระขึ้นกับกรมชุมพลทหารเรือ

5. เลิกกรมพุทธศึกษากองโรงเรียนนายเรือไปขึ้นในกรมเสนาธิการทหารเรือ

6. ตัดบุคคลชั้นตำแหน่งหัวหน้ากรมออกทั้งหมด 5 ตำแหน่ง คือ จเรทหารเรือ
รองเสนาบดี, ปลัดบัญชาทหารเรือ, เจ้ากรมพระธรรมนูญทหารเรือ เจ้ากรมพุทธศึกษาทหารเรือ

7. ภายในกรมพุทธโฆษาทหารเรือ ให้กองช่างนวกกรมรวมกับกรมสารวัตรช่าง

8. ยุบงานภายในกรมพระธรรมนูญทหารเรือเดิมจาก 6 แผนกเหลือ 3 แผนก

9. ปลดนายทหารยศตั้งแต่นายเรือตรีถึงนายพลเรือเอกรวม 64 นาย

10. ตัดเงินค่าใช้จ่ายบางส่วนลง²

¹ก.ว.ช. เอกสาร ร.7 ก.1/10 หนังสือที่ 28/26834 นายพลเอกเจ้าพระยา
บดินทรเดชาพันธุ์ กราบบังคมทูลรัชกาลที่ 7 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2468

²ก.จ.ช. เอกสาร ร.7 ก.4/2 เรื่องยกตำแหน่งต่าง ๆ ของกระทรวงทหารเรือ
หนังสือที่ 30 2468 นายพลเรือเอกกรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกรเสนาบดี เสนาบดีกระทรวง
ทหารเรือ กราบบังคมทูลรัชกาลที่ 7 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2468

ดังนั้น กระทรวงทหารเรือจึงมีกรมใหญ่ขึ้นตรงต่อเสนาบดีทั้งสิ้นเพียง 9 กรมคือ

1. กรมเสนาธิการทหารเรือ
2. กรมปลัดทหารเรือ
3. กรมยุทธโยธาทหารเรือ
4. กรมสรรพาวุธทหารเรือ
5. กรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ
6. กรมทัตทหารเรือ
7. กรมชุมพลทหารเรือ
8. กรมสารวัตรทหารเรือ
9. กรมอุทกศาสตร์ทหารเรือ

นอกจากรายการที่คั่นตอนของกระทรวงทหารทั้งสองทั้งกล่าวแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงมีพระราชดำริว่า ทางฝ่ายทหารกรมราชองครักษ์ ควรจะลดอัตราลงเช่นกัน จึงโปรดเกล้าให้ถอนทหารปืนใหญ่รักษาวังสุโขทัยออก คงไว้แต่ทหารรักษาวังธรรมศากวญ ทรงเห็นว่าเป็นสิ่งไม่จำเป็น เพราะกรมทหารรักษาวังสวนดุสิตก็ตั้งอยู่ใกล้วังสุโขทัย หากเกิดเหตุอะไรขึ้นก็อาจเรียกกรมทหารรักษาวังสวนดุสิต คุ้มกันห่วงที และเลื้อให้กรมทหารปืนใหญ่จะโคปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ราชการทหารบกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกกองเสือป่ารักษาระวงคั่นเป็นหน่วยขึ้นอยู่กับกองทหารรักษาพระองค์ แล้วโอนมาและอดูลของกองเสือป่าให้แก่ราชการทหารบกอีกด้วย

แม้ทั้ง 2 กระทรวงจะพยายามตัดลดรายจ่ายลง แต่ฐานะทางเศรษฐกิจก็ยังไม่ดีขึ้น จึงถูกตัดงบประมาณลงไปอีก ซึ่งเป็นผลเสียแก่การจะสร้างกองทัพให้เข้มแข็ง และการขยายกองทัพอย่างมาก ในปี 2474 ได้มีการตั้งงบประมาณลงอีกดังนี้คือ

ตาราง ข.

แสดงการหักทอนงบประมาณของกระทรวงการทหารในปี 2474¹

กระทรวง	งบประมาณที่ได้รับปี 2474	ส่วนที่ถูกหัก	คิดเป็นร้อยละ
กลาโหม	10,326,000	410,290	4.05
กรมแผนที่	568,765	37,432	6.58
กรมอากาศยาน	2,300,000	112,062	4.87
ทหารเรือ	3,545,000	38,361	1.08
กรมยุทธศาสตร์	210,000	—	—
รวม	26,949,765	606,136	16.58

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผลจากการดำเนินการแก้ไขเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยวิธีการทอนงบประมาณรายจ่ายต่าง ๆ ลงก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดราชการกองทัพในการที่จะรักษาความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก เพราะการจะขยายกำลังกองทัพบกเพิ่มขึ้นก็ทำไม่ได้ มีแต่จะต้องลดกำลังทหารในกองทัพของประเทศลง

5. ด้านการศึกษา ทำให้โครงการขยายการศึกษาบ้านต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักลง ไม่สามารถก้าวเดินต่อไปได้ ทั้งนี้เพราะถูกตัดทอนงบประมาณลงเช่นเดียวกับกระทรวงอื่น ๆ จึงยังขอให้กระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการบางอย่างซึ่งเป็นผลเสียแก่การจัดการศึกษาของชาติเป็นอย่างมาก เช่น

1. รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยเข้ากับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงกรุงเทพฯ (วชิรวิทยาลัย)
2. ยกเลิกโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ทุกประเภท

3. ยกเลิกการจำกัดวิชาเฉพาะในการตรวจสอบใบ และสอนวิชาพิเศษของโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งจังหวัดพระนครและธนบุรี เปลี่ยนเป็นให้จ่ายเท่าที่คงเสียไปจริง แต่ไม่เกินสมควร

4. มีการปลดข้าราชการในกระทรวงศึกษาออกเป็นจำนวนมาก
นอกจากการตัดทอนรายจ่ายที่ใช้เกี่ยวกับทางด้านการศึกษาภายในประเทศแล้ว ก็ยังมีการตัดทอนรายจ่ายที่เคยใช้ส่งเสริมการศึกษาให้ต่างประเทศด้วย ทำให้นักเรียนได้รับความเดือดร้อนไปตาม ๆ กันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในต่างประเทศที่ทรงให้ลดเงินที่เคยจ่ายให้เป็นค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนลงถึงที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ดังนี้คือ

1. ในอังกฤษและอเมริกา

อ. รุ่นเล็ก	200 - 300 ปอนด์
ข. รุ่นกลาง	300 - 400 ปอนด์
ค. รุ่นใหญ่	400 - 500 ปอนด์

2. ประเทศในคอนติเนนตของยุโรปและในประเทศญี่ปุ่นให้จ่ายต่ำกว่า ในอังกฤษและอเมริกา 50 ปอนด์ทุกรุ่น

3. ในประเทศทางตะวันออก (เว้นไว้แต่ญี่ปุ่น) ให้มีอัตราอย่างสูงปีละ 1,500 บาท

จากการลดเงินช่วยเหลือด้านการศึกษา หรือเงินทุนเล่าเรียนหลวงลงนี้ ทำให้นักเรียนทุนหลวงได้รับเงินค่ากินอยู่ไม่พอ โดยเหตุที่ในขณะนั้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ค่าครองชีพสูงขึ้น พวกนักเรียนพากันร้องเรียนขึ้นมากก็ได้ได้รับความช่วยเหลือจากสถานทูต และรัฐบาลไทย แต่อย่างใด พวกนักเรียนจึงค้างไม่พอใจกันอยู่ทั่ว ๆ ไป จึงได้ชักชวนกันวางแผนที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา¹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทำให้เกิดผลเสียในด้านการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติเป็นอย่างมาก เพราะนอกจาก จะไม่สามารถจัดขยายโรงเรียนให้พอกับจำนวนของเยาวชนที่อยู่ในขณะนั้นได้อย่างเต็มที่ แต่ กลับมีมาตรการให้ยุบโรงเรียนต่าง ๆ ลง ทำให้กระทบกระเทือนต่อการศึกษารองของเยาวชน ของชาติเป็นอย่างมาก

6. ความสิ้นคน ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก จากการใช้วิธี ปลดข้าราชการออกจากงาน เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับราชการกัน เมื่อถูกปลด ออกจากงานก็ไม่รู้จะไปทำมาหากินอะไร ซึ่งยังความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัวของเขาอย่างมาก นอกจากพวกเขาจะต้องเดือดร้อนจากการไม่มีงานจะทำไม่มีเงินจะใช้ก็ยังคงต้องเดือดร้อนจากการ ถูกเรียกเก็บภาษีเงินรัฐูปการอีก ซึ่งก็จะเห็นได้ว่าแม้งานจะทำก็แทบจะไม่มี แล้วจะเอาเงิน ที่ไหนไปเสียภาษี ให้แก่รัฐบาลพอไม่มีเงินจะเสียภาษีก็น่าจะถูกจับไปทำงานโยธาอีก เพื่อเป็นการ ชกใช้ค่าเสียภาษีให้แก่รัฐบาล ประชาชนในช่วงนี้ได้รับความเดือดร้อนโดยทั่วหน้ากัน ส่วนคนที่ยัง คงได้รับอนุญาตให้รับราชการต่อไปก็ได้รับความเดือดร้อนไม่น้อยกว่าประชาชนที่ถูกปลดออกไป เท่าใดนัก เพราะรัฐบาลได้ดำเนินการกับพวกประชาชนที่ยังคงรับราชการอยู่ดังต่อไปนี้คือ

1. ให้ลดเงินเดือนข้าราชการลงตามอัตราส่วนดังนี้

ตั้งแต่	401	บาทถึง	599	บาท	ร้อยละ	5
"	600		699	บาท	"	6
"	700		1299	บาท	"	7
"	1,300		1899	บาท	"	8
"	1900		2999	บาท	"	9
"	3000		ขึ้นไป		"	10

2. งดขึ้นเงินเดือนประจำปี และงดการตั้งตำแหน่งใหม่ ไปรทดเกล้าฯ

พระราชทานพระบรมราชานุญาตทางฝ่ายทหารก็ให้อยู่โดยตามนี้ โดยไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือน ในยศเดียวกัน แต่การเลื่อนตำแหน่งให้เลื่อนได้แต่ มีตำแหน่งว่าง และเลื่อนเงินเดือนขึ้นถึงจ่าย ตามตำแหน่งใหม่ได้

3. มีการเพิ่มภาษีที่เรียกเก็บเงินแก่พวกข้าราชการและประชาชนเพิ่มขึ้น เช่น ใต้ตราพระราชบัญญัติหักอัตราภาษีศุลกากร แก้อโซเพิ่มเพิ่มขึ้นและมีการออกกฎหมายภาษีที่ดิน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในการปลดข้าราชการออกหรือลดเงินเดือน เรียกเก็บภาษีเพิ่ม ตลอดจนกรรมวิธีต่าง ๆ อีกทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนอย่างมาก ความความเดือดร้อนของข้าพเจ้า คิดว่าการใช้นโยบายให้คนออกจากงานนั้นมันเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เพราะว่าประชาชนในขณะนั้นรายได้ของเขามักจะไดมาจากเงินรับราชการ เมื่อไม่มีรายได้ พวกเขาก็ไม่มีเงินที่จะใช้จ่าย จะทำให้การเงินของประเทศต้องหยุดชะงัก คือเงินไม่มีการเคลื่อนไหวจับจ่ายใช้สอยในตลาดอีกต่อไป ซึ่งกลั้วจะทำให้ฐานะทางการเงินต้องทรุดลงไปอีก แล้วผู้ที่จะได้รับความสะดวกมากที่สุดก็เวลานั้น ก็จะต้องเป็นประชาชนเท่านั้น ซึ่งเป็นผู้หาเช้ากินค่ำ เพราะว่ารายได้ก็ลดลง หรือไม่มีรายได้ อีกด้วย แต่กลั้วจะต้องถูกยึดหยิบยกภาษีที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้นก็ต้องคอยหาเงินมาเสียภาษีให้แก่รัฐบาล ซึ่งเรียกเก็บเพิ่มขึ้นอีก

7. ด้านหน่วยงานการปกครอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้ยุบเลิกส่วนราชการต่าง ๆ เป็นอันมาก ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานด้านการปกครองเป็นดังนี้คือ

ส่วนกลางได้แก่ รวมกระทรวงคมนาคมและกระทรวงพาณิชย์เข้าเป็นกระทรวงเดียวกัน เรียกชื่อว่ากระทรวงพาณิชย์และคมนาคม รวมกระทรวงทหารเรือเข้าเป็นกระทรวงเดียวกับกระทรวงกลาโหม จนปรากฏว่ากระทรวงต่าง ๆ ในเวลานั้น 12 กระทรวงก็ลดลงมาเหลือ 9 กระทรวง นอกจากนี้ยังมีการยุบรวมกองต่าง ๆ อีกหลายหน่วยด้วยกัน

ส่วนภูมิภาค ได้แก่ เลิกภาคทั้งหมดที่ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 รวมมณฑลต่าง ๆ หลายนานเข้าเป็นมณฑลเดียวกัน เป็น รวมมณฑลมหาสารบุรีเข้ากับมณฑลพายัพ รวมมณฑลอุบลราชธานีกับมณฑลร้อยเอ็ด เข้าเป็นมณฑลเดียวกับมณฑลนครราชสีมา ยุบมณฑลปัตตานีกับมณฑลนครศรีธรรมราช ยุบมณฑลนครศรีธรรมราชกับมณฑลราชบุรี ยุบมณฑลนครสวรรค์กับมณฑลอุบลราชธานี

นอกจากนี้ยังได้ยุบจังหวัดต่าง ๆ บางจังหวัดลงด้วย โดยโอนการปกครองไปรวมอยู่กับจังหวัดใกล้เคียง เช่น ยุบจังหวัดสุโขทัยไปรวมกับจังหวัดสวรรคโลก ยุบจังหวัดกาฬสินธุ์รวมกับจังหวัด

มณฑลราชมณฑล จังหวัดต่าง ๆ ที่ถูกยุบในครั้งนั้นก็แก่ จังหวัดสุโขทัย, หล่มสัก, ชัยภูมิ, กาฬสินธุ์, หล่มสัก, ตะกั่วป่า, พระประแดง, สายบุรี และมันบุรี

จากการยุบเลิกส่วนราชการต่าง ๆ ลงเป็นอันมากนี้ ทำให้มีการจัดตั้งราชการออกไปอีกจำนวนมาก สร้างความเดือดร้อนและความไม่พอใจแก่ผู้ที่ต้องพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ไปในครั้งนั้นเป็นอันมาก บางรายก็เห็นว่าไม่ยุติธรรมเพราะผู้ที่ถูกปลดส่วนใหญ่เป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย¹

๘: ภาณุมาศเมือง ทำให้เกิดการปฏิวัติปี 2475 เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ที่มีองค์พระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงเห็นว่าการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไม่เหมาะสมกับประเทศไทย จึงทรงประกาศพระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2475 ให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น ทำการแก้ไขภาวะการฉ้อฉลของประเทศไทย ให้ทรงทำการคัดเลือกนายอำเภอในราชสำนัก และยุบหน่วยงานที่ไม่จำเป็นเสีย ซึ่งเท่าที่เห็นว่า เป็นการระงับอิทธิพลของข้าราชการชั้นผู้น้อยออกไปจากเมืองและเมือง และการบริหารโดยสิ้นเชิง หลังจากนั้น ก็ทรงสนับสนุน พระบรมวงศานุวงศ์ให้กลับเข้ามาบริหาร ในทางการเมืองและการบริหารของประมุขอีกครั้งหนึ่ง

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ความพยายามของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการที่จะแก้ไขปัญหานี้ เสร็จสมบูรณ์ที่เสื่อมโทรมนี้ ได้มีอุปสรรคเจตนาไปในทางตรงกันข้าม คือเห็นไปว่าพระองค์กำลังจะสนับสนุนพวก "เจ้า" ให้เข้ามาบริหารและอำนาจทางการเมืองแทนที่เหล่าข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นคนสามัญและที่สำคัญยิ่งไปกว่าก็คือ การที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกระทำการแก้ไขระบบการเมือง ให้มีแนวโน้มไปในทางที่เป็นประชาธิปไตย ด้วยการเตรียมการเพื่อพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนชาวไทย ได้ถูกกลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์เหล่านี้ยับยั้งเสีย ด้วยเหตุผลว่า ประชาชนชาวไทยยังไม่พร้อมสำหรับการปกครองแบบใหม่ ทำให้ประชาชนทั่วไปจึงยังคงไม่พอใจ ในการทำงานของรัฐบาลและองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กลุ่มประชาชนที่ไม่พอใจอย่างยิ่งได้แก่กลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการศึกษา

¹ เสถียร ภูวนาค ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ หน้า 257

จากตะวันตก¹ คือเมื่อต่างคนต่างเรียนสำเร็จ ก็เดินทางกลับเมืองไทยและต่างก็เข้ารับราชการ
 ตามวิชาความรู้ที่ได้เรียนมา นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นผู้พิพากษาอาชญากรรมและการวาง
 กฎหมาย และอาจารย์ในโรงเรียนกฎหมาย ใ้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นหลวงประจักษ์ฐมนุสรณ์
 ส่วน ร.ท.แปลก ชิตกะสังคะ ถัดมารับราชการเป็นนายทหารเสนาธิการสังกัดกรมทหารปืนใหญ่
 ยศพันตรี และบรรดาศักดิ์เป็น หลวงพิบูลสงคราม เป็นต้น พวกเขารู้สึกว่าตนถูกกีดกัน ในกรณีที่จะ
 เข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง และพวกเขาก็ไม่พอใจในการดำเนินการแก้ไขภาวะ เศรษฐกิจ
 ตกต่ำของรัฐบาล ซึ่งมีการคัดค้านรายจ่ายของรัฐบาลอันเป็นเหตุให้ข้าราชการบางส่วน ถูกปลดออก
 ส่วนพวกที่เหลืออยู่ถูกลดเงินเดือน การเลื่อนขั้นเงินเดือน และต้องเสียภาษีเงินเดือน ทำให้
 ข้าราชการไม่ว่าทหารหรือพลเรือน ต่างเกิดความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับทางจิตใจและถูกวิพากษ์
 ประโยชน์อันควรจะได้ ดังนั้นพวกเขาจึงได้ทำการปฏิวัติขึ้น เพื่อล้มล้างอำนาจของพระบรมวงศานุวงศ์
 ลงใน พ.ศ. 2475 ซึ่งพระบรมวงศานุวงศ์ทรงหลีกเลี่ยงให้อย่างง่ายดายจนถึงที่เคยหลักทางให้แก่
 ข้าราชการในรัชกาลที่ 6

โดยในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เวลาเช้า 4.00 น. คณะราษฎรซึ่งประกอบด้วยทหาร
 ทหารเรือ และพลเรือน อันมี พ.อ.พระยาเทพหัสดิน เป็นหัวหน้า พ.อ.พระยาทรงสุรเดช เป็น
 รองหัวหน้าได้แบ่งกำลังออกเป็นสาย ๆ คือ พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าสายหนึ่ง พ.ต.อ.
 หลวงสินธุ์สงครามชัย ร.น. เป็นหัวหน้าสายหนึ่ง และหลวงประจักษ์ฐมนุสรณ์อีกสายหนึ่งอาศัย
 หลวงโกวิทอภัยวงศ์กับพวกเป็นผู้มีหน้าที่คัดสายโทรเลข, โทรศัพท์ เพื่อมิให้ทางฝ่ายรัฐบาล ทหาร
 สื่อสารติดต่อกันได้²

คณะราษฎรได้นำกำลังทหารพร้อมกับศึกราวุธโคจรลงไปยังวังเจ้านาย และบ้าน
 ข้าราชการนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจทางทหาร เพื่อเชิญเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์และเชิญตัว

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และบุเกี เจวิจพงศ์ การเมือง-การปกครองของไทยสมัยใหม่

ชั้นชั้นการ ตำรวจทหาร ชนผู้ใหญ่ นำไปกักไว้เป็นท้าวประกัน ๓ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ถูกเชิญไปมีดังนี้คือ พระเจ้าพี่ยาเธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต, สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระยาบำราศนเรศ, หม่อมเจ้าวงศ์มรร, เจ้ากรมตำรวจภูบาล, พล.ท. พระยาสิทธิราชเดชชัย เสนาธิการทหารบก พลตรีพระยาเฉลิมอากาศ, เจ้ากรมอากาศยาน นายพลตำรวจโทพระยาอภิรักษ์ประภาศ อธิบดีกรมตำรวจ, สำหรับพระยาอภิรักษ์ประภาศนั้น คณะราษฎรไปพบตัวที่วังบางขุนพรหม กำลังกราบทูลรายงานถึงความเคลื่อนไหวของคณะราษฎรต่อองค์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยอยู่พอดี จึงถูกเชิญไปพร้อมกัน ส่วนพระเจ้าพี่ยาเธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินเสด็จออกจากวังบ้านคอกี่ไม่ ทางหลังวัง ทหารของคณะราษฎรไม่สามารถจะเชิญเสด็จไปได้ ในการเชิญตัวข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ครั้งนี้ มีผู้ชักขวางรายหนึ่งคือ นายพลตรีพระยาเสนาสงคราม ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ จนถึงกับต้องใช้อาวุธปืนยิงต่อสู้กันได้รับบาดเจ็บ แต่ไม่เป็นอันตรายถึงชีวิต

เมื่อเชิญตัวบุคคลสำคัญ ๆ ทั้งพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ ทั้งฝ่ายทหารและตำรวจไปควบคุมไว้ ๓ พระที่นั่งอนันตสมาคม และได้ยึดสถานที่ราชการสำคัญ ๆ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข กรมรถไฟ พระบรมมหาราชวัง ฯลฯ ไว้ไว้ก็ คณะราษฎรก็ได้ยึดอำนาจโดยได้ประกาศหลักการดังนี้คือ

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่นเอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก
3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอพยยาก
4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่
5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพมีความอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น

6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ส่วนพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าถ้าพระองค์จะทรงยอมสละ
 พระราชอำนาจของพระองค์ตามคำร้องขอของคณะราษฎร ก็จะไม่ทำให้ผู้เสียหาย จึงตกลงพระราช
 หฤทัยยอมตามขอเสนอของคณะราษฎร ^๙๑

บทสรุป

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงประสบกับปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจ แทบจะพร้อมๆ กัน ปัญหาในทางการเมืองก็คือ มีการเรียกร้อง ให้ยกเลิกการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แล้วให้เปลี่ยนมาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย และในขณะเดียวกันก็มีการแทรกซึมเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ ทั้งสองแนวความคิดนี้ เป็นอันตรายอย่างมากต่อการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ส่วนปัญหาทางเศรษฐกิจก็คือ การเสียดุลทางเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศไทยซึ่งเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ความไม่มั่นคงทางการเมืองคลั่งไคล้ฝ่ายราชสำนักพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งความไม่มั่นคงนี้เกิดจากที่รัฐบาลต้องเผชิญกับภาวะ "เงินขาด" มาตั้งแต่ พ.ศ. 2463 ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะรัฐบาลใช้จ่ายเงินเกินความสามารถในการหารายได้ เป็นเวลาหลายปีติดต่อกัน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2463 - 2467 และจากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งทำให้เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจในสมัยต่อมา

2. ความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ การใช้จ่ายเงินของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้ก่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีการขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งขึ้นสร้างของมีดไฟลั่นเชื้อเพลิงที่ระบบการคมนาคมภายในประเทศสามารถที่จะเชื่อมโยงถึงกันได้ โดยเส้นทางรถไฟที่เพิ่มขึ้นจาก 927 กิโลเมตร เป็น 2589 กิโลเมตร แม้ว่าการพัฒนาในด้านเกษตรและสหกรณ์จะยังไม่ค่อยคืบหน้าเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวในด้านอื่นอีก เช่น การไฟฟ้า การประปา การไปรษณีย์โทรเลข และการศึกษา เป็นต้น ซึ่งการขยายตัวในด้านต่าง ๆ นี้จะเป็นพื้นฐานในทางเศรษฐกิจได้อย่างดี แต่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปอย่างเชื่องช้าและไม่สมตามความคาดหมายและดูเหมือนว่าทางรัฐบาลได้แก้ไขไม่ทัน

อาการอย่างงอแงของลัทธิอาณานิคมและการกีดกัน ทำให้รายได้ของประเทศต้องลดลงอย่างมาก จึงทำให้

โครงการต่าง ๆ ในระยะ 5 ปีของกระทรวงการคลังมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๖๐

ต้องหยุดระงับลง เพราะมีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินคงคลังออกไป 48 ล้านบาท และยังคง
 สูญเสียเงินงบประมาณรายไ้ไปในทันทีปีละ 7 ล้านบาท เป็นผลให้ทั้งแค้นนั้นกระทรวงต่าง ๆ ก็ไม่มี
 โอกาสที่จะพิจารณาโครงการ เสนอให้สำเร็จหรือวางโครงการใหม่ต่อไป เพราะว่ารัฐบาลยังคงเผชิญ
 กับปัญหาขาดแคลนเงิน ทำให้ประกาศอยู่ในฐานะที่ลำบากในการที่จะพยายามเพิ่มผลิตทางเกษตรกรรม
 เพราะผลิตในทางการเกษตรจะเพิ่มขึ้นก็จะต้องอาศัยการลงทุนในค้ำต่าง ๆ อย่างมาก เช่น
 ในค้ำเทคนิค ทูบ พื้ดิน และแรงงาน เมื่อเราไม่สามารถผลิตผลทางเกษตร ซึ่งเป็นหนทางหลักที่จะ
 นำรายไ้เข้าประเทศไ้แล้ว ก็ทำให้ฐานะทางการคลังของประเทศเริ่มตกต่ำลง และจากการเกิด
 ภาวะขาดแคลนเงินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ยิ่งทำให้ฐานะทางการคลังของ
 ประเทศทรุดหนักลงไปอีก ซึ่งยังผลกระทบกระเทือนต่อภาวะทางการคลังของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
 เจ้าอยู่หัวเป็นอย่างมาก

3. ความปั่นป่วนทางการเงินระหว่างประเทศ ในช่วงนั้นฐานะทางการเงินระหว่าง
 ประเทศในยุโรปเริ่มสั่นคลอน เพราะหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นประเทศ
 ผู้แพ้สงคราม ไม่สามารถจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม การขาดความเชื่อถือในวงการเงินต่างประเทศ ทำให้
 ให้มีการถอนเงินทุนจากธนาคารในประเทศเยอรมนีและรัฐบาลเยอรมนี ต้องสูญเสียทุนสำรองทองคำ
 เป็นจำนวนมาก ซึ่งปรากฏการณ์ในเยอรมนีนี้ ทำให้เสถียรภาพของเงินปอนด์สเตอร์ลิง และเงิน
 ทรากต์อื่น ๆ ในยุโรปสั่นคลอนจนถึงกับทำให้มีการตัดสินใจออกจากมาตราทองคำของประเทศอังกฤษ
 ซึ่งทำให้เงินตราสกุลอื่น ๆ ซึ่งผูกพันอยู่กับเงินปอนด์สเตอร์ลิงทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่างพากัน
 ออกจากมาตราทองคำตามเงินสเตอร์ลิงด้วย ส่วนไทยซึ่งมีทุนสำรองเงินตราส่วนใหญ่เป็นสเตอร์ลิงก็
 ไ้ค่าออกจากมาตราทองคำในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2475 ซึ่งการลาออกจากมาตราทองคำนี้ทำให้
 ได้รับความกระทบกระเทือนทางการเงินและการคลัง เพราะว่าการค้าของไทยส่วนใหญ่ค้ำเนินอยู่บนฐ
 ฐานตราฐานสเตอร์ลิงและหลักทรัพย์สินส่วนใหญ่ก็เป็นสเตอร์ลิงด้วย

4. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ของโลก ในปี พ.ศ. 2473 ไ้เกิดขึ้นหลังสงครามโลก
 ครั้งที่ 1 เพราะการบังคับให้ประเทศผู้แพ้จ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมหาศาล โดยไม่คำนึง
 ถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ความผิดปกตินี้ทำให้ทองคำไปรวมอยู่ในบางประเทศ

เกิดการค้านักการค้าเงินลง ทำให้ราคาเงินตกลงอย่างมากประเภทต่าง ๆ ก็พากันตั้งราคาเงินให้สูงขึ้น ทำให้สินค้าราคาขึ้นอย่างฉับพลัน ยังผลให้ประเทศสยามไม่สามารถหาซื้อสินค้าจากประเทศอุตสาหกรรมได้ เพราะราคาสินค้าตกลง ราคาก็สูงขึ้นอีกราคอกเบี้ยและกำหนดจำนวนเงินที่จะให้กู้ บัญชีก็พยายามหาทุนที่จะหมุนเวียนไว้นานขึ้น จึงทำให้เขาต้องลดราคาสินค้าลงเรื่อย ๆ ผลจากการฉีกภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนี้ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องอยู่ในสภาพที่ยุ่งยากทางเศรษฐกิจ ไทยก็ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจนี้ด้วย

5. สภาพพื้นฐานของนโยบายการเงินคลังและการเงินรัฐบาลทั้งในรัชกาลที่ 5 บิดชนกนโยบายการเงินคลังและการเงินแบบอนุรักษนิยม คือการรักษาเสถียรภาพเงินบาทโดยการสะสมเงินคงคลังไว้ และไม่นิยมวิธีการจำคุกการหาเงินกู้จากต่างประเทศ และหลีกเลี่ยงการกู้เงินจากต่างประเทศให้มากที่สุด นอกจากนี้ความหวั่นเกรงอิทธิพลทางการเมืองของมหาอำนาจตะวันตกก็ทำให้รัฐบาลไทยจำกัดการกู้เงินจากภายนอก ไม่สนับสนุนการลงทุนของชาวต่างประเทศ เพราะเกรงว่าจะเป็นช่องทางให้ต่างชาติเข้ามาสร้างอิทธิพลและแทรกแซงกิจการภายในประเทศ

ปัญหาต่าง ๆ ตามที่กล่าวมานี้ ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในรัชกาลที่ 7 ที่พระองค์จะต้องใช้ความรอบคอบอย่างมากในการแก้ไขปัญหานี้

จากการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ดำเนินการแก้ไขให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้เช่น การลดค่าเงินบาท การออกจากราคาทองคำ การปลุกระดมการค้า การลดเงินเคียน การเก็บภาษีบางประเภทเพิ่มขึ้น ตลอดจนการให้หนี้เงินกู้แก่ต่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งจากการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจของประเทศในเวลานั้นให้ดีขึ้นได้บ้าง แต่ปรากฏว่าผลจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกทำให้ปัญหาเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้วและกำลังจะดีขึ้นกลับเปลี่ยนไปอยู่ในสภาพที่รุนแรงยิ่งขึ้นไปอีกและรัฐบาลก็ต้องประสบกับความยุ่งยากในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น แต่อย่างนั้นก็จะแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสมัยของพระองค์นี้อย่างแท้จริง จากการที่พระองค์ทรงเป็นพระกษัตริย์ที่มีแนวพระราชดำริไปในทางประชาธิปไตย จึงทำให้ทรงไม่ใช้พระราชอำนาจอย่างเด็ดขาด

แก่พระองค์ด้ยทรงขอความเห็นและคำแนะนำจากฝ่ายต่าง ๆ ที่ทรงเห็นว่าเกี่ยวข้อง เช่นอภิรัฐมนตรีวา
 เสนาบดี กระทรวงพระคลัง และกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งปรากฏว่าบุคคลเหล่านี้มักจะมีความคิดเห็น
 แยกแยกกันเสมอ โดยจะแตกแยกกันเป็น 2 กลุ่ม จึงทำให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ซึ่งทรงมีพระราชอัธยาศัยเกรงพระทัยคนอื่น ๆ จึงทรงตั้งเลขาธิการ ในการที่จะแก้ปัญหาตามแนว
 ความคิดใดความคิดหนึ่ง ซึ่งเป็นผลสืบแก่ประเทศ ที่ในภาวะคับขัน ซึ่งต้องการความ^{๑๓}วิชาการในการแก้
 สิ้นใจแก้ปัญหาและยังก่อให้เกิดความล่าช้าด้วย

ปัญหาเศรษฐกิจนี้ มิได้เป็นสาเหตุโดยตรงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24
 มิถุนายน 2475 แต่ปัญหาเศรษฐกิจและการดำเนินมาตรการการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นตัวอย่าง
 ให้พวกข้าราชการ^{๑๔} หักทางฝ่ายทหารและพลเรือน ที่ได้รับการศึกษาและแนวความคิดแบบตะวัน
 ตกมีความเห็นว่า วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่กระทำในระหว่าง พ.ศ. 2474 - 2475 ด้วยการลด
 คุชฌาภ โดยปลดข้าราชการออกและเพิ่มภาษี นั้น มีผลกระทบกระเทือนต่อคนที่มียาได้น้อย เป็น
 มาตรการเฉพาะหน้าเท่านั้นและก็ยังเห็นว่ารัฐบาลในระยะที่อุปสมบูรณธาดาสิทธิราช ไม่สามารถขอ
 สนองความต้องการทางการเมืองของเขา ในการที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิมีเสียงในการ
 ปกครอง และยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไปได้ ความไม่พอใจในภาวะเศรษฐกิจ จึงเป็น
 สาเหตุหนึ่งซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน 2475

ในทัศนะของข้าพเจ้า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่อาภัพและน่าสงสารมาก เพราะเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ก็ต้องเผชิญปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างมาก โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งพระองค์ต้องรับภาระอย่างหนักในการแก้ปัญหา ทั้ง ๆ ที่พระองค์มิได้มีส่วนรู้เห็นในการใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือยจนเป็นเหตุให้ฐานะทางการเงินของประเทศตกต่ำลง และยิ่งไปกว่านั้นพระองค์ทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวของประเทศให้ดีขึ้น แต่กลับมีผู้มองไปในแง่ร้ายว่า พระองค์ทรงพยายามสถาปนาระบบ"เจ้า"ให้เข้ามาเป็นบาทพวกราชสำนัก ซึ่งเป็นราษฎรธรรมดาสามัญ จนทำให้ปัญหาทางการเมืองและการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งทำให้พระองค์ทรงหมดอำนาจไปในที่สุด

บรรพชนุกรม

ก หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources)

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 6 แผ่น ค.1/47 รายงานการยืม
พิเศษของคณะกรรมการ ๓ พระที่นั่งไทรยงตักทิม วันที่ 8 พฤศจิกายน 2460 เรื่องจำเงินช่วย
ราษฎรที่ประสบภัยครั้ง พ.ศ. 2460

เอกสารรัชกาลที่ 6 แผ่น ค.14/1 พระเจ้าพี่นางเธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถทอดเกล้า
ถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 9 มกราคม พ.ศ. 2466

เอกสารรัชกาลที่ 6 แผ่น ค.60/3 พระราชมารดาสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ
อุบลฯ ถึงสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวาย
เจ้ากระทรวงคลัง ฯ สำหรับงบประมาณ พ.ศ. 2468

เอกสารรัชกาลที่ 6 แผ่น ค.ร. 2/7 รายงานงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2459 กรม
หลวงจันทบุรีนฤนาถที่ 19060/231 10 มีนาคม 2458

เอกสารรัชกาลที่ 6 แผ่น ค.ร. /3 ประกาศตั้งคณะกรรมการของมนตรีกระทรวง
การรับจำเงินแผ่นดิน

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ค1/2 พระองค์เจ้าสุโขทัยเทวโศภนทอดเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระวินิจฉัยเงินคงคลังเหลือที่กรมพระคลังฯ เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.
2468, 28 มกราคม 2468

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ค1/10 หนังสือที่ 28/26834 นายพลเอกเจ้าพระยาบดิน
เดชาธิบดี กราบบังคมทูลรัชกาลที่ 7 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2486

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ค1/19 ถวายพระหัตถ์เลขที่ 6/346 ลงวันที่ 13 เมษายน
พ.ศ. 2471 ของพระองค์เจ้าสุโขทัยเทวโศภนกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/19 ลาบทระหัดถ์ ลงวันที่
18 มิถุนายน พ.ศ. 2471 ของเจ้าพระยามหินทรศักดิธำรงเจ้าศุภโยคเกษม

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/39 จดหมายลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2473 ของพระยา
ไถยารุณมนตรี กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/44 จดหมายลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2474 ของเจ้าพระยา
มหินทรศักดิธำรงเจ้าศุภโยคเกษม

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/44 จดหมายลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2477 ของเจ้าพระยา
มหินทรกรามบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/44 ลาบทระหัดถ์เลขที่ 60/25263 ลงวันที่ 7 มีนาคม
2474 ของเจ้าพระยามหินทรกรามบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/44 ลาบทระหัดถ์เลขที่ 22/317 ลงวันที่ 16 เมษายน
2475 ของเจ้าพระยามหินทรศักดิธำรงเจ้าศุภโยคเกษม

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/47 ลาบทระหัดถ์เลขที่ 26/6105 ลงวันที่ 19 มิถุนายน
ของพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค1/96 ลาบทระหัดถ์เลขที่ ก 243/17324 ลงวันที่ 9
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2474 ของกรมพระยาเทววงษ์รัโหทัยถึงเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค2/7 ประกาศเรื่องคลังภาค

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค4/7 เรื่องบอกตำแหน่งทาง ๗ ของกระทรวงมหาดไทย
หนังสือที่ 30 2468 นายพลเรือเอกกรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ
กราบบังคมทูลรัชกาลที่ 7 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2468

เอกสารรัชกาลที่ 7 หน้า ค9/1 ลาบทระหัดถ์เลขที่ 190/23317 ลงวันที่ 14 มกราคม
2471 ของพระองค์เจ้าศุภโยคเกษมกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

กองจกหมายเหตุแห่งชาติ กรมศัลยกรรม เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก9/1 ฉาบพระนิคัที่190/23317
ลงวันที่ 14 มกราคม 2471 ของพระองค์เจ้าสุโขทัย กรมวังมหาดมเด็จพระมหาสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก14/4 เล่ม 2 หนังสือที่ 205/27036 ลงวันที่ 5 มีนาคม
ค.ศ. 2473 ของพระยาโฆมากรมมนตรีเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กรมวังมหาด
สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก14.4/4 เล่ม 2 หนังสือร่างที่ 411/7196 ลงวันที่ 21
พฤษภาคม 2473 ของเจ้าพระยามหินทรราชเสนาบดีถึงพระยาโฆมากรมมนตรี

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก14/8 คำกกลงการออกกฎหมายทองคำ

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก15.3/2 ประกาศยุบเลิกศาล

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก15.3/2 ประกาศเรื่องงบประมาณและรวมงานแผนกกรมการประจำ
มณฑลและจังหวัดต่าง ๆ

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก.15.3/2 ประกาศยุบเลิกและรวมของต่าง ๆ ของกระทรวง
เกษตราธิการ ประจำมณฑลและประจำจังหวัดต่าง ๆ

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก15.3/2 ประกาศให้โอนกรมเสนาบดี กรมตรวจคนเข้า
เมืองและกรมเจ้าท่า 1 เมษายน 2475

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก15.4/5 เรื่องงบประมาณ 2474

เอกสารรัชกาลที่ 7 แผ่น ก 16-1/1-13 เล่ม 1-3 บัญชีรับงานราชการ
กราวคอบภาพ 13 เมษายน 2409-29 พฤศจิกายน 2472

เอกสารรัชกาลที่ 7 เอกสารส่วนพระองค์สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวราชานภาพ น.1.3/233.47
เล่ม 2 กระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในคราวประชุมใหญ่
กระทรวงกลาโหม 5 พฤษภาคม 2497

๖ แหล่งฐานชั้นสอง (Secondary Sources)

กมล ธนวิเชียร การปกครองของสยามยุคต้น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์, 2519

กรมศิลปากร คำนำ จกหมายเหตุเรื่องเครื่องประสาธน์ในรัชกาลที่ 5 โฉมภาพทรงอานภาพ
(สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส), พิมพ์ที่โรงพิมพ์สมณนิพนธ์ราชชนนาถ, 2477

เจริญ ไชยชนะ โลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1, พิมพ์ที่โรงพิมพ์เกษมบรรณกิจ, 2516

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ สุวกร เจริญพงศ์ การเมืองการปกครองของไทยสมัยใหม่, พิมพ์ที่โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522

ชาชูชัย รัตนวิบูลย์ บทบาทของอภิรัฐมนตรีในสมัยรัชกาลที่ 7, ปริฐานิพนธ์, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เดชาดิษฐ์ นันทวิวัฒน์, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ, พิมพ์ที่โรงพิมพ์นครศึกษา 2516

ทรงศรี อารอสุข, สิทธิสภาพนอกอาณาเขต, พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไพบูลย์นาถาณิ, 2518

ธานีพร กัญวิเชียร, การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์, พิมพ์ที่โรงพิมพ์การศาสนา 2519

ประยุทธ์ อิศริกันต์, พระมหากษัตริย์ราชเจ้า, พิมพ์ที่โรงพิมพ์สยาม 2515

ปรีดา วัชรากุล, พระปกเกล้ากับระบอบประชาธิปไตย, พิมพ์ที่โรงพิมพ์การพิมพ์พระนคร 2520

พรเพ็ญ จันทร์ระกูล, การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว,
ปริฐานิพนธ์, กองการพิมพ์มหาวิทยาลัย 2520

จุลจักรพงษ์, พระองค์เจ้า, เจ้าชีวิต, พิมพ์ที่โรงพิมพ์คลังวิชา 2505

มบุรี นกุงทอง, ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (2468 -
2479), ปริฐานิพนธ์, กองการพิมพ์มหาวิทยาลัย 2521

จันทร์รักษ์ ประวาลย์, การเมืองการปกครองสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 และ 6, ปริฐานิพนธ์
กองการพิมพ์มหาวิทยาลัย 2521

สงวน เล็กสุด.งานปฏิรูปในรัชกาลที่ ๕. พิมพ์ที่โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์ 2506

สุชาติ เจริญวงศ์. ปฏิกริยารัฐบาลสยามประเทศเมื่อเจ้าสุโขทัยครองการ เกณฑ์ไพร่ทาง

ความลึกถึงคนในมณฑลวิเศษ, ปริฐานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521

เสด็จม ฤกษ์โสภณ. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ 2519

เพียร ธีรจันทร์ ร.ค. และชนก ทุนวิวัฒน์ ร.ค. ภาว ร.ค. 130 พิมพ์ที่โรงพิมพ์เอกสารและ

สิ่งพิมพ์ โครงการส่งเสริมระบบประชาธิปไตย ศูนย์กลางนิเทศน์ศึกษาแห่งประเทศไทย 2517

อมร กุญชรรัตน์, พิมพ์, พระราชกรณียกิจเจ้าในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,

พระบรมราชโองการแห่งการเมือง, พิมพ์ที่โรงพิมพ์องค์การครูสภา 2511

จิตรภณ ไชยภักดี. การจักรวรรพการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,

ปริฐานิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520

Ingram, James C, Economic change in Thailand 1850-1970. Kuala Lumpur,
Oxford University Press, 1971.

———— Thailand's Rice Trade, Kuala Lumpur Oxford University Press,
1971.

הצטרפות

အိန္ဒိယနိုင်ငံ

เงินรัชฎาภิเศก พุทธศักราช 2468

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัส
เหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทรงทราบทั่วกันว่าการเสียเงินรัชูปการนั้นเป็นประเพณีมาช้านานแล้วว่า ผู้ที่เป็น
ราชบุตรเจ้า กอสมิหน่าที่โคกแก้วหน้าก้นตึก มีหนี้ความทราบฝ่าละอองธุรีพระบาทว่า มีรายณกรรจ์ที่จงใจ
ไม่เสียเงินรัชูปการที่จ้องขึ้นเงินจำนวนมาก เป็นเหตุให้พระราชบัญญัติลักษณะการเก็บเงินรัชูปการที่ใช้อยู่
ไม่เป็นผลสมหวังที่ทรงตั้งใจ ทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นการจำเป็นจะต้องแก้ไข พระราชบัญญัติว่าด้วย
การเก็บเงินรัชูปการขึ้นใหม่ เพื่อให้รายณกรรจ์ ที่ควรต้องเสียเงินได้เสียเงินโดยทั่วหน้ากัน ทั้งที่ได้
เป็นมาแต่ก่อน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระราชนัดดาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑๔ (๑) ชายทุกคนที่อยู่ในพระราชอาณาเขต เมื่อเข้าถึงภาวะเป็นผู้ใหญ่ตามกฎหมายแห่งนั้นแล้ว จนถึงมีที่อาบทุกสัปดาห์นั้น นับว่าเป็นชายฉกรรจ์ของเสียเงินรัฐูปการทุกปี เว้นไว้แต่จะมิทบทึงกับไว้ในประเทศนั้นผู้หนึ่งเป็นอย่างอื่น

(2) กรรมการอำเภอทุกอำเภอมีหน้าที่เป็นผู้เก็บเงินรัฐูปการและเงินรัฐูปการนั้น
ต้องเสียท่อกำเภอ ท้องที่ ที่ขายฉกรรจ์มีอยู่อำเภออยู่ แต่ถ้าเป็นการจำเป็นเพราะมีใค้อยู่ในท้องที่นั้นขาย
ฉกรรจ์ยะเวลายาวนาน ๆ งามิเหตุอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นการสะดวก งามิใค้เป็นผู้ที่คงอยู่เป็นที ก็ให้เสียท่อกำเภอ
ท้องที่ใด ๆ ที่คนอยู่ในขณะนั้น แต่ถ้าใค้เสียเงินรัฐูปการต่างท้องที่ อำเภอยิ่งคนมีภูมิเดำเนาของแสดง
ใบเสร็จรับเงินท่อกกรรมการอำเภอท้องที่ ซึ่งคนมีภูมิเดำเนายาในหนึ่งเดือน นับแต่วันถัดมา เพื่อตรวจ
สอนและแก้ปัญหีสาร าว

(3) ราษฎรซึ่งเข้ามาจากต่างประเทศเข้ามาในพระราชอาณาจักร ถือเงิน
รูปการสำหรับใช้ที่เขามานั้นไปเสีย ต่อกรมการอำเภอ ที่ซึ่งหนึ่งแห่งใดก่อนสิ้นเดือนกันยายน
ฤชาภายในกำหนดทุกสิบวัน นับแต่วันที่เข้ามาในพระราชอาณาจักรนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดในสองอย่างนี้

แล้วก็จะไปขอประโยชน์นั้นมาให้เก็บโดยอรรถาวิชัย แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์ในการเสียเงินราชการ
ภายหลังก็เหมือนกับขบวน นั้นจะต้องได้รับหนังสือสำคัญสำหรับตัวจากกรมการอำเภอเป็นหลักฐานก่อนจึง
ให้ถือว่าเป็นผู้ได้รับประโยชน์นั้น

มาตรา ๔๖ ข้าราชการทั้งเก่าก่อนใหม่ โดยยกเว้นไม่ของเสียเงินราชการ ก็คือ

ก. ผู้ที่เริ่มเข้าถึงภาวะเป็นผู้ใหญ่ตามกฎหมายแห่งในเมื่อใดโดยยกเว้นในนั้น

ข. ภิกษุ สามเณร บาทหลวง ครูสอนศาสนาคริสต์นิกาย ยูเนียนศาสนาอิสลาม กาลยกเว้น
ผู้สอนศาสนาอิสลามนั้นจำกัดเพียงผู้หนึ่งไม่เกินกว่าสามคน

ค. ทหารบก ทหารเรือ ตำรวจ ตำรวจนครบาลที่ประจำการ และที่อยู่ในระหว่างของ
ทุนชั้นที่ 1 กองทุนชั้นที่ 2 กองทุนชั้นที่ 3 ผู้ที่ได้รับราชการเต็มความกำหนดคงกล่าวไว้ในพระราช
บัญญัติลักษณะการเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2460

มาตรา 49 การยกเว้นในข้อหมายอักษร (ค) ที่กล่าวข้างบนนี้ไม่มีผลกับการขึ้นนายทหาร
ที่มีสัญญาบัตรยศ ตาเทียบยศเสมอพระราชาคณะยศ ฐานันดรยศเสมอด้วยสัญญาบัตรของนายทหาร

ง. ถ้ามี ผู้ในชั้น สาราวัตร แดงประจำทำนอง โดยยกเว้นตลอดเวลาที่อยู่ในหน้าที่
และเมื่อได้ลาออกจากหน้าที่ โดยเสียใจความผิดของตนก็ได้รับยกเว้น สำหรับสิ่งที่ออกนั้นด้วย

จ. นักเรียนนายเรือทหารบก นักเรียนนายเรือ นักเรียนตำรวจภูธร และตำรวจพระ
นครบาล

ฉ. ผู้ที่กองรับพระราชอาญาอยู่ในเรือนจำ

ช. นายและภรรยาเรือต่างประเทศ ซึ่งมีให้มีผู้สำเนาในกงสุลและแะเข้ามาใน
ท่าแห่งพระราชอาณาเขตชั่วคราว

ซ. ผู้ที่เข้ามาในพระราชอาณาเขตจากแดนต่างประเทศภายหลังสิ้นเดือนมกราคมใด
โดยยกเว้นสำหรับนั้น แต่มีได้ไว้สำหรับผู้เคยอยู่ในพระราชอาณาเขตมาแล้วนั้นและลาออกไปโดยยังมีได้
เสียเงินราชการ

ฎ. ผู้ที่มีร่างกายทุพพลภาพ ไม่สามารถเลี้ยงชีพโดยตัวเองและไม่มีความที่จะเสียเงิน
ราชการ

ขายฉกรรจ์ที่เข้าในข้อ ก, ข, ค, ง, จ, ฉ, ไม่จำเป็นต้องมีใบยกเว้น แต่เพื่อความสะดวกจะขอใบยก
เว้นจากอำเภอได้ แต่ขายฉกรรจ์ที่เข้าอยู่ในข้อ ช, ซ, ญ, จดโดยยกเว้นก็ต่อเมื่ออำเภอได้ออก
ใบยกเว้นสำหรับตัวให้ นอกจากนี้ได้บังคับไว้โดยหมายกรณแล้ว ขายฉกรรจ์ ซึ่งนับจากความยกเว้น
ก่อนสิ้นเดือนมกราคมในปีใด ท่านว่าของจ่ายเงินรัฐูปการสำหรับปีนั้นด้วย

มาตรา 10 ให้นายอำเภอที่มีอำนาจที่จะเร่งเก็บเงินรัฐูปการค้างได้โดยวิธีที่ได้กำหนดไว้

1. ออกหมายเรียกตัวผู้ค้างชำระจะเชื่อว่า ยังไม่ได้เสียเงินรัฐูปการนั้นมาซึ่งที่ว่า
การอำเภอ ตามออกหมายเก็บมอบให้เจ้าพนักงาน ทำการตรวจ ท้ารวจพระนครบาล เกาะตามตัวมาเพื่อ
สอบสวนและจัดการให้ได้เงินรัฐูปการตามพระราชบัญญัตินี้ในระหว่างเวลาที่สอบสวน และจัดการให้ได้เงิน
รัฐูปการตามพระราชบัญญัตินี้ในระหว่างสอบสวน นายอำเภอมีอำนาจที่จะสั่งให้คุมตัวผู้ค้างไว้ในสถานที่แห่ง
ใดแห่งหนึ่งตามที่จะเห็นสมควร

2. ให้ผู้ที่ค้างเงินรัฐูปการมีการประกันตัวไปโดยกำหนดราคาตามข้อนี้ เพื่ำนวน
เงินรัฐูปการที่จะต้องเสียและให้รับรองว่าจะนำมาให้ไ้ส่วนตามกำหนด ของนายอำเภอ ให้นำเงิน
รัฐูปการมาแสดงภายในสิบวัน

ถ้าเกิดมีการผิดสัญญาประกันขึ้น เงินประกันที่ได้รับนั้นให้ถือว่าเป็นเงินรัฐูปการ ของผู้ที่เงินค้าง
เงินและออกแผ่นเสร็จรับเงินรัฐูปการมอบให้ แก่ผู้ประกันรับไป

3. บัณฑิตอื่นของผู้ค้างเงินรัฐูปการออกขายทอดตลาด เพื่อให้เงินรัฐูปการ กับค่า
ธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายโดยอนุโลมตามพระราชบัญญัติการฉีกความแห่ง ร.ศ. 127

4. ถ้าจะจัดการให้ได้เงินตามที่กล่าวมาในอนุมาตรา 2 และ 3 ไม่ได้และขายฉกรรจ์
นั้นยังไม่ได้เงินรัฐูปการที่ค้าง ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะสั่งให้เอาตัวผู้ค้างในงานโยธาหลวง มีกำหนด
15 วัน แทนเงินรัฐูปการที่ค้าง ในระหว่างที่ทำการโยธาผู้นั้นไม่เสียเงินรัฐูปการจะ ้องอยู่ในความ
ควบคุมของเจ้าพนักงานและจะกักตัวไว้ให้อยู่ในสถานที่ใดๆ ซึ่งเสนาบกกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนด
ก็ได้และให้จ่ายอาหาร ของที่พักเลี้ยง